

PL ISSN 0033-202X

POLSKA AKADEMIA NAUK — BIBLIOTEKA W WARSZAWIE
STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH

przeegląd biblioteczny

Rok założenia 1927

ROCZNIK 68

zeszyt

3

2000

REDAKCJA

BARBARA SORDYŁOWA — redaktor naczelny
MARIA LENARTOWICZ — zastępca redaktora naczelnego
KRYSTYNA BELKOWSKA — sekretarz redakcji
Członkowie: HALINA KOZICKA-BOGUNIOWSKA, HANNA ZASADOWA

RADA REDAKCYJNA

BARBARA BIENKOWSKA — przewodnicząca
KRYSTYNA BELKOWSKA, STANISŁAW CZAJKA, MARTA GRABOWSKA,
JANINA JAGIELSKA, MARIA JANOWSKA, MIROSLAWA KOSIĘCKA,
HALINA KOZICKA-BOGUNIOWSKA, MARIA LENARTOWICZ, HANNA ŁASKARZEWSKA,
ALINA NOWIŃSKA, BARBARA SORDYŁOWA, EWA STACHOWSKA-MUSIAŁ,
KORDULA SZCZECHURA, HANNA ZASADOWA, ELŻBIETA ZYBERT,
ZBIGNIEW ŻMIGRODZKI

Stały dodatek do Przeglądu Bibliotecznego

BIBLIOGRAFIA ANALITYCZNA BIBLIOTEKOZNAWSTWA I INFORMACJI NAUKOWEJ

Opracowanie

Instytut Bibliograficzny Biblioteki Narodowej
Redaktor ALINA NOWIŃSKA

Adres redakcji:

Biblioteka PAN w Warszawie, 00-901 Warszawa, Pałac Kultury i Nauki,
VI p., tel. 656-66-00, 620-33-02, fax: 656-66-39
e-mail biblzew@pan.pl

Czasopismo dofinansowane ze środków Komitetu Badań Naukowych

Druk: WDN PAN. Zam. 157/2000. Nakład 920 egz. Ark. wyd. 10,6. Ark. druk. 8,5.

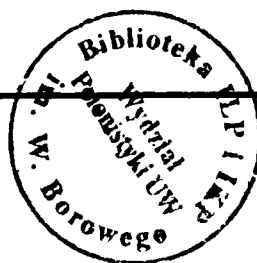
PRZEGLĄD BIBLIOTECZNY

LIBRARY REVIEW

Rocznik 68

2000

zeszyt 3



TREŚĆ

Współtwórcy bibliotekarstwa polskiego

- JÓZEF SZOCKI: Czterdziestopięciolecie pracy naukowej prof. dra hab.
Jerzego Jarowieckiego 135

Artykuły

- BARBARA LEYTNER-ZEMÁNEK: Organizacja katalogowania w zintegrowanym systemie bibliotecznym w bibliotekach wydziałowych uczelni 145
- MARIA REKOWSKA: Usługi bibliotek akademickich a marketing . . . 159
- MAŁGORZATA KISIŁOWSKA: Narzędzia kontroli jakości nauczania w szkołach wyższych na przykładzie Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW 165
- ALICJA KENSKA, MARIA REKOWSKA: Biblioteka Szkoły Głównej Handlowej po modernizacji 187
- MARIA DEMBOWSKA: Współpraca warszawskich bibliotekoznawców z Wyższą Szkołą Pedagogiczną w Olsztynie 193

Recenzje i przeglądy piśmiennictwa

- Miejsce prawa bibliotecznego w prawie Wspólnot Europejskich
Jan Gosiewski: Wybrane zagadnienia prawa bibliotecznego w krajach Unii Europejskiej. W: Biblioteki publiczne przed wejściem Polski do Unii Europejskiej. Warszawa 1999 (*Anna Ogonowska*) 199
- Przegląd piśmiennictwa krajowego (*Hanna Zasadowa*) 204
- Z lektur zagranicznych (*Jacek Wojciechowski*) 207

Z prac Biblioteki PAN w Warszawie

- Biblioteka Polskiej Akademii Nauk w Warszawie w 1999 r. (*Halina Kozicka-Boguniowska*) 213

Z życia SBP

- Stanowisko Krajowej Rady Bibliotecznej z dnia 15 czerwca 2000 r. 225

Uchwała nr 2/2000 Prezydium Zarządu Głównego SBP z dnia 8 maja 2000 r. w sprawie zwołania Krajowego Zjazdu Delegatów	226
Sprawozdanie z działalności Zarządu Głównego SBP w 1998 r. (<i>Janina Jagielska</i>)	227
Sprawozdanie z działalności sekcji, komisji i zespołów problemowych ZG SBP w 1998 r. (<i>Ewa Stachowska-Musiał</i>)	233
Sprawozdanie z działalności Zarządu Głównego SBP w 1999 r. (<i>Janina Jagielska</i>)	236
Sprawozdanie z działalności sekcji, komisji i zespołów problemowych ZG SBP w 1999 r. (<i>Ewa Stachowska-Musiał</i>)	247
Wyniki konkursu na najlepszą pracę magisterską	250
Kronika krajowa	251
Kronika zagraniczna	259
Wydawnictwa otrzymane	263
Autorzy	263

CONTENTS

Creators of Polish librarianship

JÓZEF SZOCKI: Professor Jerzy Jarowicki – Forty-five years of scientific work	135
---	-----

Articles

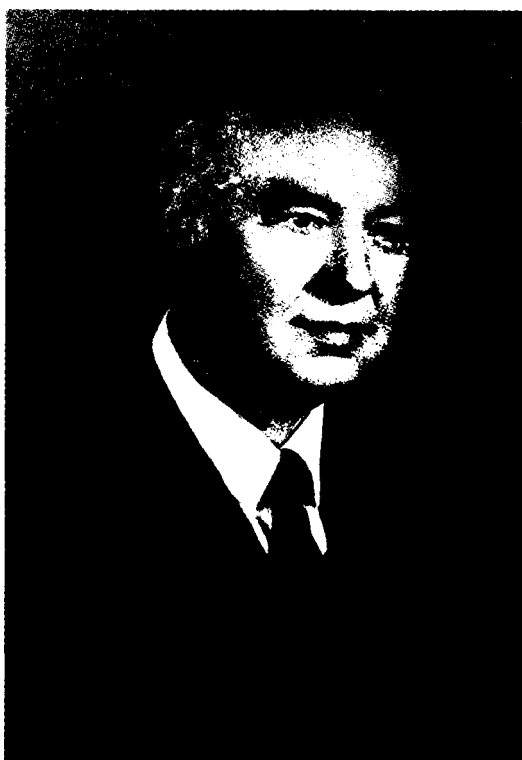
BARBARA LEYTNER-ZEMÁNEK: Cataloguing in integral library system in academic departmental libraries (Summary – s. 157)	145
MARIA REKOWSKA: Academic library services and marketing (Summary – s. 163)	159
MAŁGORZATA KISIŁOWSKA: Tools for evaluation of teaching quality in high schools on an example of Warsaw University Department of Information and Bibliology Studies (Summary – s. 175)	165
ALICJA KENSKA, MARIA REKOWSKA: Warsaw School of Economic Library after modernization (Summary – s. 192)	187
MARIA DEMBOWSKA: Co-operation between Warsaw library scientists and Pedagogical High School in Olsztyn (Summary – s. 197)	193
Review	199

Activities of the Library of Polish Academy of Sciences in Warsaw	213
---	-----

News from Polish Library Association	225
News from the country	251
News from abroad	259
Publications received	263
Contributors	263

JÓZEF SZOCKI

CZTERDZIESTOPIĘCIOLECIE PRACY NAUKOWEJ
PROF. DRA HAB. JERZEGO JAROWIECKIEGO



W 2000 r. Jerzy Jarowiecki, profesor zwyczajny, dyrektor Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Akademii Pedagogicznej w Krakowie, przewodniczący Komisji Prasoznawczej Oddziału Polskiej Akademii Nauk, dyrektor Centralnego Ośrodka Metodycznego Studiów Nauczycielskich, obchodził 45-lecie swej pracy naukowej.

Jerzy Jarowiecki urodził się 27.05.1930 r. w Borysławiu, w powiecie drohobyckim, w województwie lwowskim. Wybuch wojny i kłopoty wywołane aresztowaniami bliskiej rodziny, która została wywieziona

w głąb ZSRR, spowodowały, że znalazł się wiosną 1941 r. we Lwowie. Tutaj przeżył niemiecką okupację. Po repatriacji ze Lwowa zamieszkał jesienią 1945 r. w Bytomiu. Sytuacja rodzinna i warunki materialne zmusiły Go do przeniesienia się do Wałbrzycha. Tu w 1950 r. ukończył I Państwowe Gimnazjum oraz Liceum im. B. Limanowskiego, a od 1 września podjął pracę jako nauczyciel. Został nauczycielem początkowo w Szkole Podstawowej nr 12, a następnie nr 6, w której przez kilka miesięcy pełnił obowiązki kierownika. W październiku 1953 r. J. Jarowiecki rozpoczął studia polonistyczne w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie na Wydziale Filologiczno-Historycznym. Na ostatnim roku studiów podjął pracę młodszego asystenta w Katedrze Historii Literatury Polskiej, kierowanej przez prof. dra Jana Nowakowskiego. Pozostał w niej również po uzyskaniu dyplomu magistra, zatrudniony kolejno w charakterze asystenta i starszego asystenta. W kwietniu 1964 r. uchwałą Rady Wydziału Filologiczno-Historycznego J. Jarowieckiemu nadano stopień doktora nauk humanistycznych. W dniu 12.05.1964 r. został mianowany adiunktem i na tym stanowisku pracował do końca lutego 1968 r., następnie zatrudniony był w charakterze starszego wykładowcy. Od kwietnia 1971 r. dra J. Jarowieckiego powołano na stanowisko docenta kontraktowego w Zakładzie Literatury Polskiej Instytutu Filologii Polskiej. Po uzyskaniu tytułu doktora habilitowanego mianowano Go 1.01.1978 r. docentem etatowym w tym Instytucie.

W listopadzie 1966 r. J. Jarowiecki zorganizował Międzywydziałowy Zakład Badań i Studiów nad Dydaktycznymi Problemami Pracy WSP, którym kierował do 31.12.1971 r. Z dniem 1.01.1972 r. powierzono J. Jarowieckiemu kierownictwo powstałego z tego Zakładu – Ośrodka Metodycznego Studiów dla Pracujących WSP (1.01.1972-20.09.1975), zaś po przekształceniu go w Centralny Ośrodek Metodyczny Kształcenia i Doksztalcania Nauczycieli przy WSP w Krakowie od 1.10.1976 r. został mianowany jego dyrektorem. Funkcję tę pełnił do 30.09.1978 r.

Związki Profesora z bibliotekoznawstwem datują się od października 1971 r., kiedy w Instytucie Filologii Polskiej krakowskiej WSP, kierowanym przez prof. Wincentego Danka, utworzono trzyletnie studia zawodowe: filologię polską z bibliotekoznawstwem. Powstanie nowego kierunku studiów wyrosło z zapotrzebowania na specjalistów do bibliotek szkolnych i pedagogicznych oraz bibliotek publicznych, a Uczelnia miała już w zakresie kształcenia nauczycieli bibliotekarzy duże doświadczenie, bowiem ich przygotowaniem zajmowała się od r.ak. 1959/1960, kiedy to w ramach studiów fakultatywnych zorganizowano zajęcia z bibliotekoznawstwa. Od r.ak. 1973/1974 utworzono jednolite czteroletnie studia magisterskie z bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, najpierw w trybie zaocznym, a rok później jako studia dzienne. Na studiach tych J. Jarowiecki zaczął prowadzić

zajęcia dydaktyczne z przedmiotów literackich i seminaria dyplomowe, a następnie magisterskie. Jego rozległe zainteresowania naukowe polonisty i pedagoga, bibliografa i bibliofila, dostrzegającego wielorakie i ściśle związki problematyki historycznoliterackiej z zagadnieniami księgoznawstwa, historii bibliotek, czytelnictwa oraz czasopiśmiennictwa – czemu dawał wyraz w różnych wystąpieniach, m.in. w Zespole Kierunkowym Bibliotekoznawstwa najpierw ośrodków metodycznych kształcenia nauczycieli przy WSP, a także na posiedzeniach Zespołu Dydaktyczno-Wychowawczego Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej MNSW – spowodowały, iż od października 1978 r. powierzono Mu kierownictwo Samodzielnego Zakładu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, wyłączonego rok wcześniej ze struktur Instytutu Filologii Polskiej. Aby sprostać zadaniom, podjął trud zgromadzenia najpierw w tym Zakładzie, a od 1985 r. w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, zespołu wykładowców, nauczycieli akademickich i badaczy, a także nawiązania ściślejszej współpracy ze środowiskiem czynnych bibliotekarzy, doktorów i kustoszy dyplomowanych, przy których współdziałał opracował programy studiów dziennych i zaocznych, dających dobre przygotowanie do pracy przede wszystkim w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych oraz publicznych, w różnych ich działach.

Traktując bibliotekę szkolną jako ośrodek informacji i komunikacji społecznej, widział osobowość nauczyciela bibliotekarza, kształtowaną drogą studiów na poziomie akademickim, które winny obejmować grupę przedmiotów ogólnohumanistycznych, pedagogicznych, bezpośrednio związanych z zawodem, przedmiotów historycznych i teoretycznych, języki obce i metodykę pracy w bibliotece według obranej specjalności.

W roku jubileuszu Profesora Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej WSP kształcił studentów w systemie jednolitych pięcioletnich studiów magisterskich na studiach stacjonarnych, natomiast na studiach zaocznych zorganizowano pięcioletnie studia magisterskie z możliwością kończenia ich w systemie dwustopniowym (po 3 latach – licencjat, po 5 – magisterium) oraz studia magisterskie dla absolwentów SN i dwuletnich pomaturalnych szkół bibliotekarskich. Instytut prowadzi także 3 studia podyplomowe: bibliotekoznawstwa – dla absolwentów różnych kierunków studiów; dla absolwentów bibliotekoznawstwa w zakresie bibliotek szkolnych; technologii informacyjnej – dla absolwentów różnych kierunków studiów. W ramach studiów prowadzone są specjalizacje: biblioteki szkolne i pedagogiczne, biblioteki publiczne, informacja naukowa, edytorstwo, czasopiśmiennictwo polskie XIX i XX w.

Profesor przywiązywał ogromną wagę do właściwej organizacji i poziomu pracy dydaktycznej ze studentami. Inicjował i patronował

jako redaktor opracowywaniu programów poszczególnych przedmiotów, przewodników metodycznych dla studentów, zwłaszcza studiów zaocznych, a także wydawnictw skryptowych; w wielu wypadkach był ich autorem. Z Jego inicjatywy powstała bibliografia prac magisterskich z zakresu bibliotekoznawstwa, która pozwala na pełną ocenę rozwoju prac badawczych prowadzonych przy udziale magistrantów.

W chwili objęcia przez J. Jarowieckiego kierownictwa samodzielnego Zakładu Bibliotekoznawstwa, zatrudnionych w nim było 4 etatowych pracowników, pozostali pracowali w ramach prac zleconych. Obecnie w IBiIN-ie jest 39 pracowników, w tym 34 nauczycieli akademickich. W ciągu tych lat J. Jarowiecki doprowadził do uzyskania stopnia doktora nauk humanistycznych 17 osób, 2 mają otwarte przewody doktorskie, 4 pracowników uzyskało stopień doktora habilitowanego, 3 osoby otrzymały tytuł naukowy profesora, 2 – stanowisko profesora nadzwyczajnego WSP. W omawianym okresie zespół pracowników ogłosił drukiem 52 książki, 479 rozpraw i artykułów oraz 205 recenzji i sprawozdań. Instytut dysponuje własnym rocznikiem pt. *Prace Bibliotekoznawcze* (wyszło już 8 tomów), którego redaktorem naukowym jest Profesor.

Na wniosek Rady Wydziału Humanistycznego WSP w Krakowie 14.02.1985 r. Rada Państwa nadała J. Jarowieckiemu tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego nauk humanistycznych, zaś minister nauki i szkolnictwa wyższego z dn. 1.03.1985 r. mianował Go na stanowisko profesora w WSP, w 1998 r. otrzymał tytuł naukowy profesora.

Profesor zabiegał usilnie o umocnienie pozycji bibliotekoznawstwa na Uczelni, a także o wyrobienie pozytywnej opinii w pozauczelnianym środowisku naukowym. Pracownicy wraz z Profesorem uczestniczyli w 123 konferencjach krajowych, wygłaszając 97 referatów i komunikatów, oraz w 11 konferencjach międzynarodowych, wygłaszając 8 referatów. Jerzy Jarowiecki osobiście był inicjatorem i organizatorem kilku konferencji o zasięgu ogólnopolskim nt: „Działalność bibliotek szkolnych w Krakowie” (17.01.1984); „Książki, czasopisma, biblioteki w Krakowie” (6-7.05.1986); „Funkcjonowanie bibliotek szkolnych” (29-30.11.1988); „Koncepcja kształcenia bibliotekarzy szkolnych” (23-25.10.1989); 3 sesje naukowe z udziałem gości zagranicznych (głównie z Ukrainy); „Książki, czasopisma, biblioteki Krakowa i Lwowa w XIX i XX wieku” (28-29.11.1991, 3-4.11.1994 i 3-4.11.1999).

Główne kierunki badań naukowych pracowników Instytutu obejmowały kilka obszarów badawczych: historię książki i zagadnienia wydawniczo-księgarskie, historię i funkcje społeczne bibliotek, bibliografię, czasopiśmiennictwo, wiedzę o kulturze literackiej. Realizowano np. badania w l. 1980-1983 związane z problemem węzłowym pt. „Polska kultura narodowa – jej tendencje rozwojowe i percepcja”. Część pracowników uczestniczyła w realizacji tematu RPBP III 36.

Profesor opracował temat „Józef Ignacy Kraszewski wobec problemu niemieckiego” oraz wspólnie z L. Ippoldt i E. Wójcik „Bibliografię prasy Królestwa Polskiego i ziem polskich pod zaborem rosyjskim”. Był też koordynatorem II stopnia grupy tematycznej IIE3: „Działalność szkół. Badania nad jakością i zakresem treści kształcenia i wychowania zawartych w nowych programach nauczania wdrożonych do praktyki w szkołach podstawowych (klasy IV-VIII)” w ramach Centralnego Programu Badań Podstawowych 08.17.II: „Funkcjonowanie i kierunki rozwoju oświaty i wychowania”. Kierował 12 zespołami badawczymi, skupiającymi ponad 200 osób ze wszystkich uniwersytetów i wsp oraz kilkunastu oddziałów doskonalenia nauczycieli. Osobiście realizował z grupą pracowników Katedry temat IIE12: „Funkcjonowanie bibliotek szkolnych”, organizując 2 wymienione wyżej konferencje naukowe, publikując raport¹ oraz 3 tomy prac naukowych poświęconych bibliotekom szkolnym. Pierwszy pt. *Funkcjonowanie bibliotek szkolnych w Polsce Ludowej* zawierał bibliografię za l. 1945-1987 w opracowaniu Anny Faber-Chojnackiej, Barbary Góry i Władysławy Wójcik². Liczy ona 1379 poz. i jest pierwszym tego typu opracowaniem w Polsce. Zarejestrowano w niej wydawnictwa zwarte, artykuły i rozprawy, fragmenty, polemiki, w wyborze akty prawne, teksty powielane na terenie Polski i kilka tekstów w językach obcych poświęconych polskiemu bibliotekarstwu szkolnemu. Na tom 2 pt. *Funkcjonowanie bibliotek szkolnych w Polsce w latach 1945-1989*³ składają się studia i szkice o różnych aspektach działalności tych bibliotek. Niejako ukoronowaniem zainteresowań bibliotekoznawczych J. Jarowieckiego jest wydany pod Jego redakcją tom 3 pt. *Kształcenie bibliotekarzy szkolnych*⁴, zawierający referaty przedstawione na wspomnianej wyżej ogólnokrajowej konferencji na ten temat.

*

Pracę magisterską napisał pod kierunkiem prof. dra W. Danka pt. *Monografia powieści historycznych J.I. Kraszewskiego: „Sceny Sejmowe” i „Grzechy hetmańskie”*. W ciągu następnych lat pogłębiał studia nad powieścią historyczną XIX i XX w., w tym głównie J.I. Kraszewskiego, czego wynikiem były pierwsze publikacje, a w końcowym efekcie rozprawa doktorska – pisana również pod kierunkiem W. Danka – nt. *Źródła i klasyfikacja historycznych powieści Józefa Ignacego Kraszewskiego z czasów stanisławowskich*⁵.

¹ J. Jarowiecki, J. Szocki: *Funkcjonowanie bibliotek szkolnych*. Raport z badań CPBP 08.17.III. Kraków 1990.

² Kraków 1990.

³ Kraków 1991.

⁴ Kraków 1993.

⁵ [Streszcz.]. „Biul. Polonist.” z. 24 s. 74-80.

Jerzy Jarowiecki prowadził również badania nad powieścią historyczną Władysława Stanisława Reymonta⁶. Sformułował tezę – dotąd nie zakwestionowaną – uznając J.I. Kraszewskiego za twórcę powieści historycznej typu dokumentalnego. Ujawnił też po raz pierwszy technikę warsztatu literackiego powieści historycznej J.I. Kraszewskiego i W. Reymonta. Przygotował do druku 4 powieści J.I. Kraszewskiego⁷.

Drugim kierunkiem zainteresowań badawczych J. Jarowieckiego stała się literatura, życie literackie i prasa lat wojny i okupacji. Z tej dziedziny ogłosił wiele artykułów i rozpraw monograficznych w *Roczniku Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego*, *Kwartalniku Historii Prasy Polskiej*, *Zeszytach Prasoznawczych*, *Roczniku Naukowo-Dydaktycznym WSP w Krakowie*, *Pracach Humanistycznych Rzeszowskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk*, *Ruchu Literackim*, a także w innych czasopismach (np. *Prasa Polska*, *Przegląd Humanistyczny*, *Życie Literackie*) oraz w zbiorach prac. W rezultacie szczegółowych badań nad prasą konspiracyjną różnych ugrupowań politycznych, organizacji wojskowych oraz czasopism wydawanych z inicjatywy indywidualnej w Krakowie i tzw. dystrykcie krakowskim powstały 3 podstawowe książki dotyczące prasy konspiracyjnej tego terenu; kolejno ukazywały się: *Prasa podziemna w latach 1939-1945*⁸, oraz *Katalog krakowskiej prasy konspiracyjnej 1939-1945*⁹ rejestrujący 158 wydawnictw, ujawniający ich zespoły redakcyjne, miejsce druku, a także miejsce przechowywania zachowanych egzemplarzy. Trzecia książka, będąca zmodyfikowaną wersją rozprawy habilitacyjnej¹⁰, przyniosła dowody, iż Kraków był drugim po Warszawie centrum konspiracyjnej działalności wydawniczej i literackiej. Książka ta została zaaprobowana przez środowisko naukowe, czego potwierdzeniem były liczne recenzje i nagroda Prezydium Miasta Krakowa w 1981 r. W wyniku badań nad życiem literackim Profesor doprowadził do ustalenia nazwisk anonimowych poetów, rozstrzelanych podczas okupacji w Krakowie. Ogłosił drukiem tom wierszy nieznanego krakowskiego poety Eugeniusza Kolanki¹¹, a także monograficzne opracowania życia i twórczości, też do niedawna nieznanego, konspiracyjnego poety Jerzego Szewczyka¹². W pracach tych Autor wykorzystał dotąd nie ujawnione dokumenty i źródła archiwalne polskiego podziemia, a także władz hitlerowskich,

⁶ Uwagi o powieści historycznej Władysława Stanisława Reymonta. „Rocz. Komis. Hist.-Lit.” T. 10 s. 111-116; Toż. W: *Reymont*. Warszawa 1975 s. 257-274; Toż. W: *Władysław Stanisław Reymont*. Warszawa 1984 s. 279-291.

⁷ *Lubonie*. Powieść z X wieku. Warszawa 1959, Wyd. 2. Warszawa 1966, Wyd. 4. Warszawa 1975; *Czasy kościuszkowskie*. Sceny sejmowe. Grodno 1793. Warszawa w 1794 roku. Warszawa 1963; *Semko*. Czasy bezkrólewia po Ludwiku. Jagiello i Jadwiga. Warszawa 1982.

⁸ *Studia i szkice*. Kraków 1975.

⁹ Kraków 1978.

¹⁰ *Konspiracyjna prasa w Krakowie w latach okupacji hitlerowskiej 1939-1945*. Kraków 1980.

¹¹ E. Kolanko: *Zakonspirowany pejzaż*. Wiersze wybrane. Kraków 1973.

¹² J. Jarowiecki: *Poeta i konspirator*. Jerzy Szewczyk „Szarzyński” 1922-1944. Gorzów Wlkp. 1998.

wyjaśnił kilkanaście spraw konspiracyjnych redakcji i wydawnictw, zespołów dziennikarskich i młodych poetów. Ustalenia z tych prac wielokrotnie są cytowane w różnych wydawnictwach i publikacjach polskich, a także obcych. Wyniki badań nad życiem literackim i konspiracyjną działalnością wydawniczą Krakowa złożyły się na rozprawę habilitacyjną pt. „Konspiracyjna prasa w Krakowie w latach okupacji hitlerowskiej 1939-1945. Prasa polityczna i społeczno-polityczna”, na podstawie której Rada Wydziału Humanistycznego WSP w Krakowie, w dn. 4.03.1977 r. nadała J. Jarowieckiemu tytuł doktora habilitowanego w zakresie historii literatury polskiej. Za pracę habilitacyjną uzyskał indywidualną nagrodę III stopnia ministra nauki i szkolnictwa wyższego (1978).

Rezultaty badań nad życiem konspiracyjnym, działalnością wydawniczą w kraju i za granicą, życiem literackim i kulturalnym w obozach koncentracyjnych J. Jarowiecki referował wielokrotnie na sesjach naukowych oraz zebraniach naukowych w Krakowie i Warszawie, na seminariach i sympozjach w Lublinie, Opolu, Warszawie, Kielcach. Od 1975 r. część prac badawczych prowadził w ramach Podkomisji do Badań nad Literaturą Krajową 1939-1945 Komisji Historycznoliterackiej PAN Oddziału w Krakowie, której był przewodniczącym. Pozwoliło to Profesorowi na zgromadzenie kilkuset wierszy konspiracyjnych, opracowanie bibliografii rozpraw i artykułów dotyczących publikacji w l. 1939-1945 (ok. 2500 poz.), zgromadzenie materiału do bibliografii polskiej prasy konspiracyjnej. Ustalił, że liczba wydawnictw bliska jest 2000, co było nowością w stosunku do wiedzy z lat 70., znano bowiem wówczas ok. 1400 wydawnictw. Ustalenia te zostały przyjęte przez historyków i często w opracowaniach naukowych są przywoływane. To z Jego inicjatywy w dn. 20-21.11.1978 r. z okazji 60-lecia odzyskania niepodległości Polski odbyła się ogólnopolska sesja naukowa poświęcona prasie konspiracyjnej l. 1939-1945 i początkom prasy w Polsce Ludowej, której pokłosiem stało się oddzielne wydawnictwo¹³.

Na zlecenie Pracowni Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego XIX i XX Wieku IBL PAN w Warszawie J. Jarowiecki pracował nad syntezą dziejów prasy konspiracyjnej w Polsce w l. 1939-1945. Rezultatem tych badań była książka wydana jako tom 4 *Historii prasy polskiej*. W książce tej znalazło się Jego opracowanie pt. *Prasa w Polsce w latach 1939-1945* 14¹⁴. Tom ten wraz z książką *Polska prasa ...*¹⁵ stał się podstawą indywidualnej nagrody III stopnia ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki (1981).

Dalsze badania nad prasą konspiracyjną zaowocowały publikacjami o prasie konspiracyjnej Armii Krajowej, pismach literackich

¹³ *Polska prasa konspiracyjna lat 1939-1945 i początki prasy w Polsce Ludowej*. Pod red. M. Adamczyka i J. Jarowieckiego. Kraków, Kielce 1979.

¹⁴ J. Jarowiecki, J. Myśliński, A. Notkowski: *Prasa polska w latach 1939-1945*. Warszawa 1980.

¹⁵ Por. przyp. 13.

i satyrycznych, o wydawnictwach podziemnych na Śląsku, w Zagłębiu Dąbrowskim i w Lublinie. Część studiów ukazała się w postaci książki pt. *Literatura i prasa w latach okupacji hitlerowskiej*¹⁶. Prace nad bibliografią prasy konspiracyjnej zaprezentował w 4 książkach¹⁷.

Kolejnym obszarem zainteresowań badawczych J. Jarowieckiego stały się czasopisma pedagogiczne, czasopisma dla dzieci i młodzieży¹⁸ oraz prasa lwowska i krakowska. W wyniku badań opublikował kilkanaście artykułów na te tematy, wygłaszał również referaty na konferencjach naukowych. W 1994 r. opublikował książkę poświęconą prasie lwowskiej w dwudziestoleciu międzywojennym¹⁹. Stanowi ona pionierskie opracowanie w piśmiennictwie polskim.

Rezultaty badań w postaci książek, rozpraw, artykułów, komunikatów i recenzji ogłaszał w wydawnictwach ogólnopolskich i uczelnianych, w czasopismach o zasięgu krajowym i regionalnym oraz w sprawozdaniach z sesji i konferencji. Łącznie do końca 1999 r. opublikował 350 pozycji.

*

Przez wiele lat J. Jarowiecki był członkiem Senatu WSP, uczestniczył również w pracach kilku komisji senackich oraz w Komitecie Budowy WSP. W latach 1987-1990 pełnił funkcję prorektora Uczelni. W 1985 r. przyjął propozycję rektora Uniwersytetu Szczecińskiego zorganizowania Instytutu Filologii Polskiej w tej Uczelni oraz objęcia funkcji dyrektora tegoż Instytutu (w l. 1985-1990). W tym czasie został wyróżniony nagrodą indywidualną II stopnia rektora Uniwersytetu Szczecińskiego. Jako profesor w tej Uczelni doprowadził do ukończenia 5 przewodów doktorskich oraz otwarcia kolejnych 7, jedna osoba uzyskała stopień doktora habilitowanego, 4 zaś podjęły prace habilitacyjne (uzyskały stopnie w l. 1991-1992), 2 osobom nadano tytuł naukowy profesora. W dniu 10.03.1994 r. J. Jarowiecki został powołany przez rektora WSP w Krakowie na stanowisko dyrektora Centralnego Ośrodka Metodycznego Studiów Nauczycielskich i funkcję tę łączy nadal z kierowaniem IBiN-em. W Ośrodku tym przewodniczy Zespołowi Kierunkowemu Bibliotekoznawstwa. W 1995 r. założył nowe czasopismo pedeutologiczne, które ukazuje się pod Jego redakcją jako kwartalnik pt. *Biuletyn Informacyjny Centralnego Ośrodka Metodycznego Studiów Nauczycielskich w Krakowie*.

¹⁶ Kraków 1983.

¹⁷ J. Jarowiecki, E. Wójcik, W. Wójcik: *Literatura pokolenia wojennego*. Materiały do bibliografii za lata 1945-1980. Kraków 1990. – E. Wójcik, G. Wrona: *Bibliografia opracowań prasy ukazującej się w Polsce w latach 1939-1945*. Cz. 1-2. Kraków 1992-1999. – J. Jarowiecki, E. Wójcik: *Polska prasa konspiracyjna (1939-1945) i powstania warszawskiego w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej*. Katalog. Kraków 1992.

¹⁸ *Czasopisma dla dzieci i młodzieży*. Materiały przeznaczone dla słuchaczy studiów bibliotekoznawczych. Cz. 1: 1918-1945. Kraków 1990.

¹⁹ J. Jarowiecki, B. Góra: *Prasa lwowska w dwudziestoleciu międzywojennym*. Próba bibliografii. Kraków 1994.

Od 1978 do 1980 r. Profesor wykładał historię prasy polskiej na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, miał też okazjonalne wykłady z historii prasy konspiracyjnej w Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego oraz Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie. W roku ak. 1982/1983 prowadził zajęcia dydaktyczne na Uniwersytecie Śląskim z historii książki XIX i XX w. i literatury polskiej l. 1939-1945. Prowadził zajęcia doraźne w innych uczelniach.

W sumie wypromował 23 doktorów, uczestniczył jako recenzent w 15 przewodach doktorskich i 20 przewodach habilitacyjnych, uczestniczył wielokrotnie w komisjach i jako recenzent w sprawie nadania tytułu naukowego profesora.

Początki naukowej działalności edytorskiej Profesora sięgają 1959 r. Właśnie wtedy młody badacz twórczości J.I. Kraszewskiego został zaproszony przez profesorów Juliana Krzyżanowskiego i W. Danka, którzy kierowali w Ludowej Spółdzielni Wydawniczej komitetem wydającym *Cykl powieści historycznych obejmujących dzieje Polski*, do przygotowania do druku, zaopatrzenia posłowiem i przypisami powieści J.I. Kraszewskiego *Lubonie*²⁰ przedstawiającej wydarzenia związane z chrystianizacją Polski i dzieje panowania Mieszka I. Powieść ta miała wiele wydań (pierwsze ukazało się w Krakowie w 1876 r.) i przeróbek. Przy opracowaniu tekstu dokonał modernizacji i równocześnie ujednolicenia pisowni oraz zasad przestankowania. W niektórych przypadkach zmuszony był, zachowując oczywiście obowiązującą zasadę nienaruszalności tekstu, ingerować w tekst pierwodruku powieści, gdyż zachodziła konieczność usunięcia pewnych omyłek (pisał o tym w nocie wydawniczej), będących wynikiem błędnych interwencji adiustatora albo zwykłych omyłek zecerskich. Niejednokrotnie – ze względu na brak rękopisu powieści – sam musiał decydować, które formy uznać za błędy drukarskie czy wydawcy z 1876 r., które zaś za pochodzące od autora. Trzeba podkreślić, że to krytyczne wydanie utworu bez cienia wahania można wpisać na listę dużych filologicznych osiągnięć edytorskich. Powieść dzięki Profesorowi zawiera bowiem tekstologiczne rozstrzygnięcia dające pełną informację o literackich sekretach twórczych J.I. Kraszewskiego. Przy przygotowaniu wydania 3. w 1975 r. doszło do sporu z wydawnictwem, którego redaktor wprowadził nie uzgodnione korekty tekstu powieści, toteż J. Jarowiecki został wymieniony tylko jako autor posłowania i przypisów, nie zgadzając się na sygnowanie swoim nazwiskiem przygotowanego tekstu powieści. Ważnym osiągnięciem Profesora stało się ustalenie źródeł, z jakich korzystał J.I. Kraszewski, który dbał w swoich utworach o odtwarzanie procesów i faktów historycznych ze szczególną uwagą. W rozbudowanym posłowiu edytor poddał wnikliwej analizie wykorzystane źródła historyczne, ukazując m.in. sposób wykorzystania przez pisarza *Kroniki Thietmara*.

²⁰ Por. przyp. 7.

Doświadczenie zgromadzone przy wydaniu *Luboni* J. Jarowiecki wykorzystał przy pracy edytorskiej nad kolejnymi dwoma powieściami Kraszewskiego wydanymi w 1963 r. pod wspólnym tytułem *Czasy kościuszkowskie*²¹.

Do osiągnięć edytorskich należy także niewątpliwie opracowanie trzutomowego wyboru tekstów literatury naukowej²², „z myślą, że stanowią one będą istotną pomoc w procesie organizowanego i kierowanego samokształcenia oraz studiowania podstawowego przedmiotu na studiach polonistycznych, jakim jest literatura ojczysta” (Cz. 1 s. 4). Koncepcja tego wyboru zrodziła się z potrzeb dydaktycznych, które zmieniając tradycyjny system kształcenia, zmierzały do stworzenia studentom, szczególnie studiującym zaocznie, większych możliwości w samodzielnym przygotowaniu się do ćwiczeń z „analizy dzieła literackiego”. Na całość materiałów pomocniczych złożyły się 3 części. W części pierwszej *Liryka romantyczna*, zamieszczono np. fragmenty studiów o twórczości lirycznej A. Mickiewicza, J. Słowackiego, C.K. Norwida. Część druga nosi tytuł *Epika romantyczna*, zaś trzecia: *Dramat romantyczny*.

Do niewątpliwych sukcesów edytorskich należało wydanie w 1988 r. *Pism krytyczno-literackich* Marii Konopnickiej²³. Profesor J. Jarowiecki wyszedł z założenia, że obszerny dorobek krytycznoliteracki, rozproszony na łamach ponad 20 czasopism, nie jest dostatecznie znany i – co za tym idzie – właściwie oceniony. Tego rodzaju działalność prowadziła pisarka w l. 1890-1910, chociaż początki przypadają na 1881 r. Jerzy Jarowiecki w tomie przez siebie przygotowanym i zaopatrzonym posłowiem i notą wydawniczą zawarł kilka fragmentów szkiców i recenzji dotąd nie przedrukowanych, udostępniając czytelnikom wypowiedzi M. Konopnickiej, przede wszystkim o poezji A. Mickiewicza, J. Słowackiego, T. Lenartowicza, A. Asnyka, o twórczości B. Prusa, E. Orzeszkowej, H. Sienkiewicza, M. Rodziewiczówny. Podstawę edycji stanowiły pierwodruki.

Za pracę naukowo-dydaktyczną i działalność społeczną w Uczelni i poza nią J. Jarowiecki został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1960), Krzyżem Kawalerskim i Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1968, 2000), brązowym, srebrnym i złotym medalem „Za Zasługi dla Obronności Kraju” (1969, 1971, 1992), złotą odznaką „Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej” (1988), złotą odznaką „Za Pracę Społeczną dla m. Krakowa” (1965), Srebrnym Odznaczeniem im. J. Krasickiego (1961), Odznaką Tysiąclecia Państwa Polskiego, złotymi odznakami ZSP, OHP, LOK oraz innymi honorowymi i pamiątkowymi medalami krakowskich uczelni (UJ, PK, ASP).

Maszynopis wpłynął do redakcji 7 sierpnia 2000 r.

²¹ Por. przyp. 7.

²² *Materiały pomocnicze dla studentów filologii polskiej WSP i WSN*. Wybór tekstów z literatury naukowej. Cz. 1-3. Kraków 1974. Wyd. 2. Kraków 1977.

²³ Warszawa 1988.

BARBARA LEYTNER-ZEMÁNEK

ORGANIZACJA KATALOGOWANIA W ZINTEGROWANYM SYSTEMIE BIBLIOTECZNYM W BIBLIOTEKACH WYDZIAŁOWYCH UCZELNI

Doświadczenia Uniwersytetu Warszawskiego w zakresie rozwiązań systemowych, szkolenia, organizacji pracy, stosowania języka haseł przedmiotowych KABA w bibliotekach wydziałowych.

WPROWADZENIE

Najstarsze rekordy w katalogach komputerowych bibliotek akademickich stosujących oprogramowanie VTLS oraz w Centralnej Karcotece Haseł Wzorcowych (CKHW) obsługującej te katalogi noszą datę 1993 r. Pierwsze rekordy sygnowane przez uczelniane biblioteki wydziałowe, znak ich czynnego uczestnictwa w dużym systemie zintegrowanym, powstały w 1995 r.

Przystąpienie do tak wielkiego i pionierskiego w Polsce przedsięwzięcia, jak tworzenie bazy informacyjnej o zbiorach bibliotek akademickich w zintegrowanym systemie akademickim online, nastąpiło w warunkach niemal zupełnego braku odpowiednio wykwalifikowanej kadry, braku narzędzi merytorycznych (formatów rekordów, odpowiedniego języka informacyjno-wyszukiwawczego, instrukcji i podręczników) oraz braków technicznych (niedostatków instalacji sieciowych i sprzętowych). Zgodnie z planem przyjętym przez członków-założycieli polskiej grupy użytkowników systemu VTLS, w pierwszej kolejności skupiono się na opracowaniu podstawowych formatów i instrukcji, a następnie na szkoleniu pracowników i przystąpieniu do opracowywania zbiorów głównych bibliotek akademickich. Udział w systemie bibliotek wydziałów i innych jednostek naukowo-dydaktycznych przewidziano na etap znacznie późniejszy. Założenie to – uzasadnione i racjonalne – w uczelniach posiadających rozbudowane sieci biblioteczne było z góry skazane na krytykę i niezadowolenie środowiska akademickiego, ponieważ zbiory bibliotek wydziałowych są gromadzone przede wszystkim dla potrzeb realizowanych programów nauko-

wych i dydaktycznych, są też bliżej użytkownika, a więc z reguły łatwiej dostępne i częściej wykorzystywane. Biorąc pod uwagę, że większość głównych bibliotek dużych uczelni – podobnie jak Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie (BUW) – gromadzi zbiory niezależnie od ich aktualnej przydatności oraz że znaczącą część stanowią zbiory specjalne zabytkowe, to oferta bibliotek wydziałowych dla obsługi bieżących prac naukowo-dydaktycznych jest atrakcyjna. Znajduje to stały wyraz w rocznych statystykach.

W Uniwersytecie Warszawskim tzw. system biblioteczno-informacyjny obejmuje bibliotekę główną i 49 bibliotek przy jednostkach dydaktycznych Uczelni, rozmieszczonych w różnych dzielnicach miasta. Wielkość tych bibliotek jest bardzo zróżnicowana, od 1000 do 270 000 wol. /jedn., ale łącznie zbiory bibliotek wydziałowych przewyższają liczebnością zbiory biblioteki głównej i – mimo stałych selekcji – przyrastają dynamicznie, gdyż przeciętny roczny wpływ zbiorów dwukrotnie przewyższa nabytki BUW. Blisko 80% wszystkich udostępnień bibliotecznych przypada na biblioteki wydziałowe, a średni wskaźnik wykorzystania zbiorów jest tam wielokrotnie większy niż w BUW. Dodatkowym argumentem podnoszonym przez przedstawicieli wydziałów w walce o przyśpieszenie komputeryzacji bibliotek wydziałowych był fakt, że oprogramowanie, zarówno VTLS, jak i wspomagające, oraz sprzęt centralny zakupiono z różnych dotacji dla Uniwersytetu, a nie dla biblioteki głównej. Oczekiwania i naciski ze strony pracowników naukowych, studentów i bibliotekarzy wydziałowych sprawiały, że trzeba było znaleźć sposób skrócenia czasu wyczekiwania na objęcie zintegrowanym systemem komputerowym zbiorów bibliotek wydziałowych.

BARIERY I ZAGROŻENIA

Biblioteki uczelni tworzą wprawdzie, zgodnie z zapisami ustawy, system nadzorowany przez dyrektora biblioteki głównej, ale rozwijająca się od kilku lat samodzielność finansowa wydziałów sprawia, że biblioteki wydziałowe są administracyjnie całkowicie podporządkowane jednostkom, w ramach których działają i są w istocie niezależne od biblioteki głównej.

Możliwość wpływania BUW na pracę bibliotek sieci i podejmowane w związku z nimi decyzje ogranicza się do udzielania porad metodycznych (jeśli jest na nie zapotrzebowanie) i wyrażania opinii, które mogą, ale nie muszą być respektowane przez zwierzchników bibliotek. Wprowadzanie zintegrowanego systemu bibliotecznego wymagało więc wielu uzgodnień administracyjnych, a z punktu widzenia BUW było tym trudniejsze, że zajmująca się całym przedsięwzięciem kilkusobowa grupa pracowników przejęła znaczną część prac organizacyjnych

i merytorycznych na rzecz wszystkich bibliotek w Polsce stosujących VTLS. Ponadto, wobec ogromu dodatkowych zadań stojących przed oddziałami opracowania BUW zajmującymi się przygotowaniem zbiorów do przeprowadzki do nowej siedziby, szczupłość grona osób mogących szkolić i nadzorować pracę w systemie komputerowym oraz niedostatków sprzętowych i problemów z łącznością, nie było warunków do równoległego objęcia bibliotek wydziałowych.

Bariery organizacyjne i techniczne opóźniające przystępowanie bibliotek wydziałowych do katalogowania wspólnego z biblioteką główną oraz niecierpliwość użytkowników zaowocowały decyzjami o komputeryzacji z użyciem innych oprogramowań, często przygotowanych chałupniczo, bez oglądania się na opinię BUW. Z punktu widzenia całości systemu bibliotecznego-informacyjnego Uczelni było to bardzo niekorzystne zarówno merytorycznie, jak i ekonomicznie. Pieniądze, które mogły wspomóc rozwój wspólnego systemu wpływały bezpośrednio na przedsięwzięcia przynoszące doraźne efekty, ale rokujące niewielkie lub żadne korzyści na przyszłość. Było też z góry wiadomo, że będzie to powodowało dodatkowe koszty przy tworzeniu katalogu centralnego. W tej sytuacji utrzymanie jakiegokolwiek spójności systemu bibliotecznego-informacyjnego było możliwe wyłącznie metodą zarządzania poprzez świadczenie usług i szybkie zorganizowanie przepływu informacji o zbiorach bibliotek wydziałowych do wspólnej bazy. Optymalnym rozwiązaniem było przekształcenie Oddziału Bibliotek Wydziałowych (OBW) w zespół pilotujący komputeryzację bibliotek UW w systemie VTLS.

Przy udziale rektoratu oraz komisji ds. systemu bibliotecznego-informacyjnego senatu UW doszło w październiku 1995 r. do formalnego uzgodnienia zasad i trybu współpracy BUW i bibliotek wydziałowych. Od tej chwili przystąpienie poszczególnych bibliotek do współpracy przy budowie centralnego katalogu zbiorów bibliotecznych UW jest poprzedzone podpisaniem odpowiedniego porozumienia przez dyrektora biblioteki głównej i dziekana lub kierownika jednostki na prawach wydziału (w sensie finansowym). Zgodnie z ramowym tekstem porozumienia zatwierdzonym przez komisję senacką wydziały zostały zobowiązane do zapewnienia odpowiedniej łączności i sprzętu, biblioteka główna zaś do dostarczenia oprogramowania, szkolenia pracowników bibliotek wydziałowych, udzielania wszelkich konsultacji oraz kierowania całokształtem prac nad wspólnym katalogiem. Koszty utrzymania i rozwoju (a w przyszłości przeniesienia do systemu Virtua), które są pokrywane z funduszy pozyskiwanych na ten cel przez bibliotekę główną, w razie potrzeby mają obciążać wszystkie jednostki organizacyjne uczelni uczestniczące w przedsięwzięciu. Przystępujące do współpracy biblioteki są zobligowane do katalogowania ściśle według zasad i procedur przyjętych przez ogólnokrajowe Porozumienie

Bibliotek Wdrażających i Użytkujących VTLS, a więc łącznie z charakterystyką przedmiotową w języku KABA.

Pierwsze porozumienie podpisano z Wydziałem Fizyki (dotyczące Biblioteki Instytutu Fizyki Teoretycznej) w październiku 1995 r., kolejne porozumienia dotyczyły bibliotek: Wydziału Matematyki, Informatyki i Mechaniki; Instytutu Historycznego; Instytutu Historii Sztuki; Instytutu Orientalistycznego; Szkoły Języków Obcych; Wydziału Psychologii; Instytutu Botaniki; Instytutu Mikrobiologii; Instytutu Zoologii; Wydziału Prawa i Administracji, Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych. Do 31.12.1998 r. przystąpiło do współpracy 12 bibliotek, których zbiory stanowią 1/3 część zbiorów bibliotek wydziałowych, a udostępnianie ok. 40% udostępniania bibliotecznego w UW. Ponadto kilka bibliotek nie użytkujących jeszcze VTLS przyjęło jhp KABA jako swój język informacyjno-wyszukiwawczy. W 1999 r. – ze względu na przygotowania do przeprowadzki BUW i związane z tym zmiany organizacji pracy, a także oczekiwanie na migrację z VTLS do systemu Virtua – nie włączono do współpracy żadnej następnej biblioteki.

Dla pracowników naukowych i studentów, szczególnie starszych lat, zintegrowany system biblioteczny online to przede wszystkim możliwość wyszukiwania informacji o dokumentach poprzez indeksy rzeczowe oraz rejestrowane komputerowo udostępnianie. Dopiero spełnienie tych 2 warunków jest podstawą akceptacji przedsięwzięcia i uzasadnia w oczach środowiska uczelnianego nakłady zarówno czasowe, jak i finansowe. Uruchomienie modułu udostępniania wymaga jednak pewnego stopnia nasycenia bazy rekordami bibliograficznymi dającymi się wyszukiwać na różne sposoby. Nasycenie zaś bazy, poza oprogramowaniem i sprzętem działającym w odpowiednim środowisku sieciowym, wymaga wykwalifikowanych pracowników.

REALIZACJA POROZUMIEŃ

Pierwsze kroki przygotowujące bibliotekarzy bibliotek wydziałowych do komputeryzacji procesów bibliotecznych podjęto już w momencie zakupu oprogramowania VTLS. W latach 1993/1994 i 1994/1995, w ramach comiesięcznych spotkań z kierownikami tych bibliotek, prowadzone było seminarium (wykłady i dyskusje z udziałem zaproszonych specjalistów) poświęcone pracy w zintegrowanym systemie bibliotecznym online. Poza wiadomościami ogólnymi prezentowano tam szczegółowo formaty USMARC, zasady prowadzenia kartotek haseł wzorcowych, omawiano języki informacyjno-wyszukiwawcze stosowane w systemach komputerowych, w tym także założenia języka tworzonego w Ośrodku Języka i Kartoteki Wzorcowej KABA (dawnej Sekcji Środków Lingwistycznych). Spotkania te przyczyniły się niewątpliwie do poszerzenia informatycznej wiedzy bibliotekarzy, ale także

rozbudzały apetyty i nadzieje na szybkie postępy komputeryzacji procesów bibliotecznych. Równolegle pracownicy OBW brali udział w spotkaniach i dyskusjach metodycznych, w opracowywaniu zasad tworzenia kartotek wzorcowych oraz we wszystkich szkoleniach prowadzonych przez pracowników powstającego Centrum Formatów i Kartotek Haseł Wzorcowych (CFiKHW), uzyskując niezbędne uprawnienia do podjęcia pracy instruktorskiej. Szkolenia dla osób odpowiedzialnych za opracowanie zbiorów w bibliotekach przystępujących do współpracy zorganizowano w OBW.

Działania te pozwoliły rozpocząć katalogowanie zbiorów bibliotek wydziałowych już w grudniu 1995 r., a opracowanie przedmiotowe – początkowo tylko na podstawie ówczesnego zasobu haseł wzorcowych z zakresu fizyki i matematyki – w połowie 1996 r.

Program i organizację szkoleń dostosowano do rytmu pracy w bibliotekach i oparto na relacji „mistrz – uczeń”.

Zasadniczą cechą różniącą pracę bibliotekarza w bibliotece wydziałowej od zatrudnionego w bibliotece głównej jest zakres czynności. W bibliotekach głównych przyzwyczajeni jesteśmy do dosyć głęboko posuniętej specjalizacji: bibliotekarz katalogujący zajmuje się na ogół tylko częścią opracowania dokumentu i tylko określonym rodzajem zbiorów. W bibliotece wydziałowej bibliotekarz zajmuje się przeważnie całością opracowania, zarówno książek, jak i wydawnictw ciągłych, a ponadto często także gromadzeniem, udostępnianiem i informacją naukową. W konsekwencji powstający w bibliotece wydziałowej rekord bibliograficzny łącznie z charakterystyką rzeczową dokumentu oraz rekordami haseł wzorcowych stanowi produkt pracy jednej osoby. Planując szkolenie i przyszłą organizację codziennej współpracy, nie można było zakładać, że instruktor szkolący a potem udzielający konsultacji bieżących i kontrolujący pracę bibliotekarza z biblioteki wydziałowej będzie miał mniejszy zakres umiejętności i kompetencji. Ponadto zatwierdzanie opisu książki sporządzonego w bibliotece wydziałowej przez kilku administratorów bazy z biblioteki głównej znacznie wydłużyłoby drogę rekordu z bufora do bazy a książki do użytkownika. Pracownicy OBW musieli sprostać temu wyzwaniu, poszerzając i stale doskonaląc swoje kwalifikacje poprzez samokształcenie oraz udział we wszystkich dostępnych formach szkoleń i spotkań zawodowych.

Drugą istotną cechą bibliotekarza z biblioteki wydziałowej jest częsta zgodność jego wykształcenia z dziedziną nauki, którą obsługuje biblioteka. Rzutuje to na organizację i program szkoleń, szczególnie w zakresie opracowania przedmiotowego, a także uzasadnia przyjęcie metody indywidualnego szkolenia. Za wyborem tej metody i oparciem ćwiczeń na materiałach typowych dla zbiorów danej biblioteki przemawia także zróżnicowanie problemów występujących przy katalogowa-

niu, np. wydawnictw prawniczych, orientalistycznych, biologicznych, historycznych czy matematycznych.

Szkolenie bibliotekarzy obejmujące całość zagadnień związanych z pracą – a szczególnie z opracowaniem zbiorów – w zintegrowanym systemie bibliotecznym podzielono na 2 etapy:

- uzyskanie wiadomości warunkujących zdobycie uprawnień do opracowywania i wprowadzania danych do bazy (zasady tworzenia kartoteki haseł wzorcowych; opracowanie rekordów: bibliograficznego, hasła wzorcowego formalnego, zasobu egzemplarza; korzystanie z polskich i obcych baz danych online i na CD; wyszukiwanie, przejmowanie, modyfikowanie i wprowadzanie danych w systemie VTLS),
- uzyskanie wiadomości dotyczących opracowania przedmiotowego w jhp KABA (struktura i gramatyka jhp KABA; korzystanie z CKHW, Répertoire d'Autorité-Matière Encyclopedique et Alphabetique – RAMEAU, Répertoire de Vedettes-Matière – RVM; Library of Congress Subject Headings – LCSH; przygotowywanie propozycji haseł złożonych i nowych haseł wzorcowych; modyfikowanie i przejmowanie rekordów haseł wzorcowych formalnych do KABA).

Przystąpienie do szkolenia w drugim etapie jest uwarunkowane pozytywnym zakończeniem (zdaniem testu) etapu pierwszego. Bibliotekarze, którzy ukończą drugi etap szkolenia, uzyskują uprawnienia do kopiowania haseł przedmiotowych z CKHW i OPAC do rekordów bibliograficznych.

Opracowanie rzeczowe jest szczególnie ważne w katalogu online. Zapewnienie odpowiedniego poziomu opracowania rzeczowego w procesie kształtowania współpracy wielu bibliotek jest zadaniem trudnym. Doświadczenie bibliotekarzy wydziałowych w opracowywaniu rzeczowym jest zróżnicowane. Jeszcze 10-12 lat temu zaledwie co trzecia biblioteka wydziałowa UW prowadziła jakiś katalog rzeczowy. Stosunkowo małe księgozbiory dziedzinowe, często z wolnym dostępem do półek, były łatwe do przeszukania. W miarę rozrastania się bibliotek coraz bardziej zwracano uwagę na wartość charakterystyki rzeczowej i w ostatnich paru latach liczba bibliotek opracowujących zbiory rzeczowo podwoiła się, z tym że zdecydowanie preferowane są katalogi systematyczne lub działowe. Katalogi przedmiotowe są nadal rzadkością. Spośród 12 bibliotek wydziałowych UW, które weszły do grupy bibliotek użytkujących VTLS, jedynie Biblioteka Instytutu Historycznego ma tradycję opracowania przedmiotowego zbiorów.

Przejście od klasyfikowania, od uogólniającego sposobu oceny treści książki, do opracowania przedmiotowego wyszczególniającego, a także przejście od posługiwania się słownikiem haseł przedmiotowych do języka kontrolowanego kartoteką wzorcową tj. nauczanie się posługiwania narzędziem, które daje nie tylko zasób leksykalny, ale i wymaga stosowania ściśle określonych zasad gramatyki języka sztucznego, jest

trudne. Tym bardziej, że użytkownicy są często przyzwyczajeni do międzynarodowych klasyfikacji dziedzinowych, stosowanych szczególnie w naukach ścisłych. Pewną trudność w szkoleniu sprawia konieczność posługiwania się materiałami pomocniczymi w języku francuskim i angielskim. Toteż dobór osób do drugiego etapu szkolenia zakłada spełnienie następujących warunków:

- posiadanie wykształcenia kierunkowego lub wynikającej z praktyki dobrej znajomości tematyki i terminologii z zakresu dziedziny, której dotyczy księgozbiór,

- znajomość, przynajmniej bierna, języków: francuskiego i angielskiego oraz języka/języków dominujących w tekstach opracowywanego księgozbioru, pozwalająca sformułować, jeśli nie temat, to pytanie, które można zadać specjalistom z danej dziedziny,

- predyspozycje do szybkiej, lapidarnej analizy tekstu i przewidywania pytań użytkowników, na które odpowiedź powinna wskazać charakterystyka przedmiotowa.

Warunki te nie są łatwe do spełnienia, ale nieodzowne do zapewnienia właściwego poziomu przygotowania bibliotekarza do współpracy.

Szkolenie w zakresie techniki pracy na każdym etapie trwa od 2 do 6 tygodni, w zależności od zaawansowania bibliotekarzy w opracowaniu zbiorów i posługiwaniu się komputerem. Nauka tematowania trwa nieustannie, poprzez ciągłą współpracę przy opracowywaniu propozycji nowych tematów i określników.

ORGANIZACJA WSPÓŁPRACY

Zasadą naczelną – wynikającą z metodyki zarządzania zmianami – jest nienakładanie zmian na starą organizację pracy, gdyż inaczej efekty będą niewspółmierne do wysiłku pracowników i możliwości, jaką stwarza zmiana. Stąd pierwsze kroki, jakie się zazwyczaj podejmuje, to niezbędne przekształcenia strukturalne, poczynając od zmian organizacji poszczególnych stanowisk i warsztatów pracy związanych bezpośrednio lub pośrednio z komputeryzowanymi procesami bibliotecznymi. Zmiany te powinny być od razu dostosowane do przyjętej struktury docelowej. Po przygotowaniu i odpowiednim wyposażeniu stanowisk roboczych i stanowisk dla użytkowników biblioteki oraz po zakończeniu szkolenia, praca organizowana jest według ramowego schematu:

- wyszukiwanie w OPAC BUW rekordów odpowiadających pozycjom z katalogu i nowym nabytkom¹ i podłączenie do nich rekordów egzemplarzy znajdujących się w danej bibliotece,

¹ Wcześniej, po przeprowadzeniu selekcji i skontrum księgozbioru, powinno się uaktualnić katalog; jest to zadanie trudne, gdyż biblioteki uczelniane mogą wykonywać tego rodzaju prace jedynie podczas wakacji, ale niezbędne z ekonomicznego punktu widzenia.

– także wyszukiwanie w katalogach innych bibliotek wykorzystujących VTLS o podobnym profilu gromadzenia i przejmowanie do OPAC-BUW potrzebnych rekordów (etap ten będzie znacznie uproszczony po uruchomieniu NUKat-u),

– opracowywanie z autopsji rekordów dla nowych nabytków (a następnie sukcesywne opracowanie rekordów wydawnictw wcześniej zgromadzonych) wraz z rekordami haseł wzorcowych, jeżeli nie ma ich jeszcze w CKHW,

– przesłanie rekordów przejmowanych, jak i nowo opracowanych do bufora; następnego dnia trafiają one w formie wydruków do administratorów CKHW i OPAC, którzy po korekcie i nadaniu numerów kontrolnych, przesyłają je z bufora do bazy.

Dopuszcza się wprowadzanie rekordów bibliograficznych nie zawierających haseł przedmiotowych, jeżeli nie ma odpowiednio przeszkolonego pracownika bądź brak stosownych haseł w CKHW-KABA i w OPAC. Te rekordy są systematycznie uzupełniane w miarę przyrastania zasobu kartoteki haseł wzorcowych KABA i postępu w szkoleniach. Wszelkie istotne propozycje zmian i uzupełnienia w rekordach wcześniej wprowadzonych do bazy są komunikowane administratorowi OPAC-u w odrębnym trybie.

Korzyścią płynącą z katalogowania zautomatyzowanego jest możliwość przejmowania informacji z innych baz, pod warunkiem, że sposób ich opracowania odpowiada zasadom przyjętym w naszej bazie. W przypadku charakterystyki rzeczowej są to bazy stosujące języki LCSH lub RAMEAU. Pracując nad charakterystyką przedmiotową, bibliotekarz – poza oceną zawartości publikacji z autopsji i ewentualnymi konsultacjami ze specjalistami z danej dziedziny – sięga do przynajmniej 3 baz: katalogu Biblioteki Kongresu (LCC), katalogu Biblioteki Narodowej Francji (BN OPALÉ) oraz OPAC którejs z bibliotek wykorzystujących VTLS (w przyszłości będzie to baza NUKat). Hasła przedmiotowe z tych baz mogą być przejmowane, po uprzednim sprawdzeniu i ewentualnym zmodyfikowaniu, zgodnie z zasadami jhp KABA. Starając się zachować w ten sposób spójność charakterystyk przedmiotowych, zapewniamy możliwość dotarcia do tych samych materiałów z różnych punktów dostępu różnym użytkownikom, gdyż katalogi mogą być oglądane w Internecie. W przypadku nauk ścisłych (matematyka, fizyka, biologia) tematy z LCC mogą być przejmowane bez modyfikacji w ok. 90%.

Podsumowując: zespół pilotujący katalogowanie w zintegrowanym systemie online w bibliotekach wydziałowych odpowiada za merytoryczną i formalną poprawność rekordów bibliograficznych wprowadzanych do bazy przez osoby katalogujące w tych bibliotekach, w tym za formalną zgodność tematowania z jhp KABA. Od lipca 2000 r. rolę tę przejął Oddział Opracowania Zbiorów, który powstał z połączenia

Oddziałów: Opracowania Książek Nowych, Opracowania Rzeczowego i części Oddziału Bibliotek Wydziałowych. Do obowiązków zespołu należy:

- pomoc metodyczna w zorganizowaniu stanowisk roboczych dla osób opracowujących zbiory oraz dla użytkowników,
- szkolenie pracowników bibliotek wydziałowych w zakresie opracowania zbiorów i pracy w systemie VTLS zgodnie z zasadami przyjętymi przez biblioteki wykorzystujące to oprogramowanie,
- przeprowadzanie testu egzaminacyjnego oraz przyznawanie, okresowa weryfikacja i cofanie uprawnień do pracy w systemie,
- korekta i zatwierdzanie rekordów bibliograficznych wprowadzanych przez biblioteki współpracujące,
- opracowywanie rekordów haseł rozwiniętych w jhp KABA, opracowywanie i udział w walidowaniu propozycji nowych haseł do CKHW,
- planowanie, koordynowanie i kontrolowanie realizacji porozumień o współpracy podpisanych przez BUW z innymi jednostkami organizacyjnymi UW,
- opieka informatyczna obejmująca: konsultacje dotyczące zakupu sprzętu, kontrolę gotowości technicznej sprzętu do podjęcia pracy w systemie, instalowanie oprogramowania VTLS, programów wspomagających oraz dostępu do baz CD (bazy Biblioteki Kongresu, BN-OPALE, RVM, bibliografie narodowe i dziedzinowe, ISBN, ISSN itp.) i bezpośrednich wejść do katalogów dostępnych online, instrukcje obsługi instalowanych programów, przystosowanie makrodefinicji i programów do drukowania etykiet z kodami kreskowymi dla poszczególnych bibliotek, instalowanie oprogramowania obsługującego druk kart katalogowych z bazy, wprowadzanie wszystkich modyfikacji do zainstalowanego oprogramowania oraz czuwanie nad jego ogólną sprawnością.

Bieżące problemy wynikające ze współpracy uzgadniane są niezwłocznie, przy zatwierdzaniu rekordów, a sprawy ogólniejsze dotyczące większego grona na spotkaniach bibliotek współpracujących (tzw. Klub VTLS-OBW).

JEZYK HASEŁ PRZEDMIOTOWYCH KABA W BIBLIOTEKACH DZIEDZINOWYCH

W gronie bibliotek pracujących w systemie VTLS przyjęto, że podstawą budowanego katalogu jest wartość danych, w tym jednolitość kontrolowana kartoteką haseł wzorcowych oraz kompatybilność zapewniona, ogólnie przez przyjęty format danych, a dla haseł przedmiotowych w jhp KABA dodatkowo przez wprowadzanie do rekordu francuskiej (RAMEAU) i angielskiej (LCSH) wersji hasła.

W całym procesie katalogowania opracowywanie charakterystyk przedmiotowych należy do zadań trudniejszych i bardziej złożonych.

Opracowanie przedmiotowe zbiorów wielodzinowych stwarza dodatkowe trudności, ponieważ każde hasło musi być zrozumiałe dla wszystkich zainteresowanych, a użyte nazewnictwo nie może powodować w słowniku kolizji znaczeniowych między terminami z poszczególnych dziedzin wiedzy. Wymaga to wielu uzgodnień i licznych modyfikacji w miarę poszerzania zakresu tematowanych zbiorów. Niektóre z tych zmian, aby zachować przyjętą zasadę zgodności z bazami RAMEAU i LCSH, muszą być konsultowane z ośrodkami tworzącymi te języki.

Badanie nasycenia jhp KABA słownictwem potrzebnym do charakterystyki opracowywanych zbiorów bibliotek wydziałowych przeprowadzone na próbie 1000 rekordów wprowadzonych przez biblioteki wydziałowe UW w listopadzie i grudniu 1999 r. wykazało, że pełne opracowanie w jhp KABA okazało się możliwe w 75% testowanego materiału. W październiku 2000 r. wskaźnik ten przekroczył 80%. Analiza szczegółowa CKHW-KABA wskazuje, że przyrost haseł jest równomierny tematycznie. Biorąc pod uwagę, że zasób słownictwa mimo dynamicznego wzrostu (do 1000 nowych jednostek leksykalnych miesięcznie) osiągnął 20% zasobu haseł przedmiotowych bazy RAMEAU, to możliwość opracowania średnio 80% materiałów gromadzonych w naukowych bibliotekach dziedzinowych jest bardzo dobrym wskaźnikiem trafności doboru haseł. Z drugiej strony jednak, brak 20% terminów potrzebnych do formułowania charakterystyk przedmiotowych sprawia, że nie są one jednoznacznie wyszczególniające, przeciwnie, zawierają wiele uogólnień. Świadczą o tym hasła, którym przypisano 200 i więcej rekordów bibliograficznych. Jest to niekiedy wynikiem chęci jak najszybszego opracowania posiadanych zbiorów, a czasem trudnej do opanowania chęci klasyfikowania zamiast tematowania materiałów. Najczęściej jednak biblioteki wychodzą z założenia, że lepiej nadać hasło ogólniejsze niż żadne, planując, że po zakończeniu retrokonwersji w poszczególnych bibliotekach oraz po wprowadzeniu do słownictwa KABA brakujących haseł wzorcowych, będzie czas na przeanalizowanie rekordów powiązanych z hasłami najczęściej wykorzystywanymi i ewentualne korekty uszczegółowiające (tryb postępowania przyjęty w bibliotekach dziedzinowych nawykłych do katalogu działowego czy systematycznego). Pod naciskiem użytkowników często, obok haseł szczegółowych, wprowadzane są świadomie hasła uogólniające. Jest to uzasadniane następująco: nazwa jakiegoś twierdzenia, jako temat jest użyteczna jedynie dla kogoś, kto o tym już słyszał, natomiast szansę trafienia bezpośrednio na to twierdzenie komuś, kto go jeszcze nie zna, daje jedynie temat uogólniający, wskazujący szerszy obszar, do którego twierdzenie należy (np. analiza numeryczna i twierdzenie Naviera-Stokesa). Takie kompromisowe rozwiązania spotykamy zresztą zarówno w BN OPALE, jak i w katalogu

LC. Tematowanie uogólniające (pozwalające zadowolić się mniejszą liczbą terminów), tak jak i różnice w merytorycznej ocenie tekstu, mają też swoje źródło w potrzebach użytkowników. Na przykład ta sama książka matematyczna w bibliotece matematycznej i niematematycznej może mieć, i często ma, inną charakterystykę przedmiotową². Nieuniknione są też różnice w subiektywnej ocenie tekstu, np. tłumaczeń lub różnych wydań. Korygowanie i ujednolicanie charakterystyk w ramach jednego OPAC jest prowadzone przez administratora bazy na bieżąco. Różnice pomiędzy wieloma bazami są większe i stanowią znacznie trudniejszy do pokonania problem; będzie to niewątpliwie odczuwalne w tworzeniu NUKat.

Pozycje, których nie można jeszcze zatematować w pełni w jhp KABA można podzielić na 3 grupy:

- brak dla nich części tematów lub określników,
- nie ma dla nich jeszcze żadnego tematu w CKHW-KABA, ale odpowiednie wzorce znajdują się w RAMEAU,
- brak tematów nie tylko w CKHW-KABA, ale i w RAMEAU.

Tematy te są dostępne użytkownikowi w wersji tymczasowej powiększając wskaźnik opracowania przedmiotowego zbiorów. Tematy z grupy trzeciej to np. rzadziej spotykane w publikacjach nazwy geograficzne czy nowe terminy naukowe i techniczne. Opracowanie i wprowadzenie do leksyki jhp KABA tych tematów będzie niekiedy wymagało, zgodnie z przyjętą zasadą kompatybilności z RAMEAU, LCSH i RVM, dodatkowych uzgodnień pomiędzy ośrodkami tworzącymi RAMEAU i KABA.

Zarówno jhp KABA, jak i języki informacyjno-wyszukiwawcze, z którymi współpracuje, są językami żywymi i podlegającymi stałym modyfikacjom, odzwierciedlającymi utrwalone zmiany w światowej terminologii naukowej. Należy mieć więc nadzieję, że dalszy rozwój i rozprzestrzenianie się języka usunie i te niedogodności.

WYNIKI I PERSPEKTYWY

W 1999 r. do katalogu bibliotek UW wpływało z bibliotek wydziałowych ok. 1000 nowych rekordów bibliograficznych miesięcznie, z czego większość już z charakterystyką przedmiotową. Rekordów egzemplarzy przybywało ok. 1600 miesięcznie, co oznacza, że co trzecia wprowadzana pozycja nie wymaga już katalogowania, gdyż rekord bibliograficzny jest już w OPAC BUW albo innej biblioteki i można go stamtąd przejąć. Coraz bardziej odczuwalne jest także nasycenie kartoteki haseł formalnych. W początkowym etapie bibliotekarze bib-

² W bibliotece matematycznej: 1. matematyka dla inżynierów -- podręczniki akademickie, a ta sama książka w bibliotece politechnicznej: 1. rachunek różniczkowy i całkowy, 2. równania różniczkowe". Różnica wynika z tego, że student matematyki nie będzie się uczył o równaniach różniczkowych z podręcznika dla inżynierów ze względu na różnicę zakresu i ujęcia, natomiast sięgnie po nią matematyk przygotowujący wykład w uczelni technicznej.

liotek wydziałowych musieli prawie dla każdej książki opracowywać rekordy haseł wzorcowych, czasem po kilka dla jednej katalogowanej pozycji. Obecnie coraz częściej hasła są już w CKHW i wystarczy je tylko skopiować. Przy rocznym wpływie wynoszącym średnio 1000 wydawnictw biblioteki osiągają płynność opracowania bieżących nabytków mniej więcej po roku pracy w systemie. W miarę szybkie wprowadzanie opisów wydawnictw zgromadzonych wcześniej wymaga na ogół pozyskania dodatkowych środków finansowych.

Biblioteki wydziałowe UW, które różnymi sposobami i z różnym skutkiem komputeryzowały swoją działalność z wykorzystaniem innych oprogramowań niż VTLS, w większości skłaniają się do przystąpienia do wspólnego z BUW katalogu online. Wstępna analiza możliwości konwersji ich katalogów wykazała, że w przypadku oprogramowań obsługujących format USMARC trudności polegają na licznych drobnych różnicach w sposobie wypełniania poszczególnych pól rekordu oraz w doborze danych. Różnice te w części mogą być usunięte przez informatyków (dodatkowe oprogramowanie), a częściowo musiałyby być ręcznie korygowane. Czasochłonność i koszty takiego ujednocnienia zniechęciła swego czasu BUW i inne biblioteki wykorzystujące VTLS do przejmowania rekordów z OCLC. Podstawowy problem dotyczy jednakże braku kartotek wzorcowych, a więc konieczności opracowania bardzo wielu haseł do CKHW oraz dostosowania charakterystyki przedmiotowej do jhp KABA. Kolejnym progiem do pokonania jest niezgodność kodów i związana z tym konieczność zmiany kodów kreskowych, drukowania nowych nalepek i oklejania na nowo zbiorów oraz innych zmian wynikających z założeń systemowych.

Biblioteki, w których w katalogach komputerowych nie stosuje się formatu USMARC, raczej nie mają szans na przekazanie danych do wspólnej bazy. W najlepszej sytuacji będą niewątpliwie te biblioteki, które dotąd spokojnie czekały, gdyż korzystając z nasycenia bazy bibliograficznej i CKHW, mają możliwość włączyć się do współpracy stosunkowo szybko i tanio.

Przedstawiona tu organizacja współpracy była kształtowana w dość trudnych warunkach, spowodowanych przez:

- początkowo bardzo skromny, prawie zerowy z punktu widzenia potrzeb bibliotek wydziałowych, zasób OPAC i CKHW,
- braki sprzętowe, złą jakość połączeń sieciowych,
- dużą rotację szkolonych pracowników (zdarzało się, że odchodzili z pracy zaraz po zakończeniu szkolenia, gdyż nowe umiejętności otwierały im możliwość lepszego zarobkowania),
- oczekiwanie natychmiastowych rezultatów ze strony zwierzchników bibliotek, podczas gdy początkowy okres wymagał zainwestowania sporo czasu i wysiłku, co powodowało częste sytuacje stresowe.

Z perspektywy 5 lat, biorąc pod uwagę osiągnięte przyspieszenie i równy rytm przyrostu opracowanych zbiorów, wydaje się, że przyjęte rozwiązania dały pozytywny wynik. Potwierdza to także znaczny wzrost zainteresowania ze strony następnych bibliotek przystąpieniem do współpracy. Jeżeli nie wystąpią trudności obiektywne, liczba użytkowników VTLS w UW szybko podwoi się, a w perspektywie najbliższych 2-3 lat może objąć prawie wszystkie biblioteki uczelni. Przyjęte rozwiązania zakładają centralne nadzorowanie i koordynowanie pracy nad wspólnym katalogiem, co zapewnia spójność bazy. Z drugiej strony korzystnym efektem współpracy jest możliwość bezpośrednich i szybkich konsultacji ze specjalistami dziedzinowymi (pracownikami naukowymi wydziałów), co ma szczególne znaczenie przy pracy nad językiem haseł przedmiotowych oraz opracowaniem przedmiotowym wydawnictw. Efektywność dalszej pracy zależy jednak od odpowiednich środków finansowych i stabilności zespołu, zarówno bibliotekarzy katalogujących, jak i administratorów bazy.

BIBLIOGRAFIA

1. M. Burchard: *Problemy komputeryzacji bibliotek na podstawie doświadczeń Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie*. „Prz. Bibl.” 1994 z. 1/2 s. 27-31.
2. B. Leytner-Zemánek: *Kilka uwag o strukturze zatrudnienia i zarządzaniu zmianami w akademickiej sieci bibliotecznej*. W: *Wdrażanie nowoczesnych technik zarządzania w instytucjach non-profit na przykładzie naukowej biblioteki akademickiej*. Kraków 1998 s. 295-300.

BARBARA LEYTNER-ZEMÁNEK

CATALOGUING IN INTEGRAL LIBRARY SYSTEM IN ACADEMIC DEPARTMENTAL LIBRARIES

The article describes briefly the organizational model of partnership in online cataloguing between the main and departmental libraries in the Warsaw University. There are presented also some problems and solutions connected with staff training and some remarks on KABA subject headings language applied for characterization of highly specialized scientific literature.

Maszynopis wpłynął do redakcji 10 stycznia 2000 r.; popr. w listopadzie 2000 r.

MARIA REKOWSKA

USŁUGI BIBLIOTEK AKADEMICKICH A MARKETING

Polemika z propozycjami stosowania marketingu w organizowaniu działalności usługowej bibliotek akademickich.

W bogatej literaturze poświęconej problematyce zarządzania biblioteką coraz częściej, zwłaszcza w ostatnich latach, pojawiają się propozycje zastosowania strategii marketingowej jako szczególnie przydatnej i efektywnej w tej dziedzinie¹. Czytając te opracowania – zarówno obszerne monografie, jak też liczne artykuły w czasopismach bibliotekarskich – można odnieść wrażenie, iż nie podporządkowując się powszechnej tendencji zachwytu nad koncepcją marketingu, obecnego już w wielu dziedzinach życia nie tylko gospodarczego, ale i społecznego (marketing w instytucjach niedochodowych, social marketing itp.) biblioteki nie mają szans rozwoju w obecnej rzeczywistości. Dyrektorzy bibliotek powinni więc jak najszybciej przystąpić do opracowania planów marketingowych dla swoich jednostek.

Czy jest to rzeczywiście konieczne? Czy bez stosowania strategii marketingowej w zarządzaniu biblioteką może ona funkcjonować dobrze i zaspokajać potrzeby zgłaszane przez użytkowników?

W niektórych opracowaniach podkreśla się szczególną przydatność pewnych wybranych elementów marketingu dla sprawnego funkcjonowania biblioteki, na przykład promocji². Takie podejście – z praktycznego punktu widzenia – wydaje się być bardziej przydatne, zwłaszcza że działania promocyjne (nawet bez odnoszenia ich do całości koncepcji marketingu) często występują w bibliotekach.

Czy strategia marketingu jest niezbędna bibliotekom akademickim?

Powstawanie i rozwój tych bibliotek wiąże się ściśle z powstawaniem i rozwojem uczelni wyższych, co z góry determinuje podstawowe grono użytkowników takich bibliotek: stanowią je pracownicy naukowcy i studenci macierzystej uczelni. Dalsze grupy użytkowników to pracownicy naukowcy i studenci innych wyższych uczelni, zwłaszcza o pokrewnym profilu (np. uczelni ekonomicznych, medycznych, rolniczych itd.). I wreszcie inni użytkownicy, nie związani bezpośrednio ze szkolnictw-

¹ M.in.: *Próby zastosowania marketingu w bibliotekach*. Pr. zbior. pod red. R. Cybulskiego. Warszawa 1997. – J. Wojciechowski: *Marketing w bibliotece*. Warszawa 1993. – C. C. Lee: *Marketing strategies for the academic library*. „*Journal of Educational Media and Library Science*” 1992 vol. 29 s. 239-246.

² J. Sójka: *Promocja w strategii marketingowej biblioteki*. Poznań 1994.

wem wyższym, lecz z wielu powodów zainteresowani literaturą z danej dziedziny wiedzy (np. uczniowie szkół średnich czy osoby związane zawodowo z odpowiednim sektorem społeczno-gospodarczym). Liczba użytkowników spoza danej uczelni często przewyższa liczbę zarejestrowanych użytkowników własnych. Taka sytuacja ma np. miejsce w Bibliotece SGH, której codziennie przybywa wielu nowych czytelników nie związanych z tą Uczelnią. Od lutego 2000 r. wprowadzono specjalne karty wstępu dla czytelników spoza Uczelni, dzięki czemu możliwa jest m.in. dokładna statystyka osób korzystających z Biblioteki oraz uzyskanie informacji o tym, skąd przybywają czytelnicy.

Podobna sytuacja wzrostu liczby czytelników z pewnością dotyczy wszystkich bibliotek uczelnianych. Tym bardziej że oprócz tradycyjnych form korzystania z biblioteki, w ofercie usługowej bibliotek akademickich jest coraz więcej nowych możliwości szybkiego uzyskiwania poszukiwanych informacji i materiałów dzięki łatwej dostępności do Internetu oraz dzięki licznym bazom online lub z wykorzystaniem CD-ROM. Ten urozmaicony zakres usług bibliotek uczelnianych, uzupełniony możliwością szybkiego wykonania kserokopii, wydruków komputerowych czy też korzystania z dyskietek dołączanych coraz częściej do niektórych publikacji, zapewnia im stale liczne grono użytkowników. W niektórych miesiącach (okresy zaliczeń, sesji egzaminacyjnych) liczba chętnych do korzystania z bibliotek akademickich przekracza ich techniczne możliwości wyznaczone miejscami w czytelniach, w oddziałach informacji naukowej lub w salach komputerowych. Obciążenie pracą osób uczestniczących w bezpośredniej lub pośredniej obsłudze czytelnika wzrasta wówczas również niewspółmiernie w porównaniu do innych okresów roku (np. wakacje, przerwy międzysemestralne).

Czy w tej sytuacji dla zarządzania biblioteką akademicką niezbędna jest strategia marketingowa, która – jak powszechnie już wiadomo – powstała w odpowiedzi na pojawiające się na początku XX w. w Stanach Zjednoczonych poważne trudności ze zbytem wyprodukowanych wyrobów. Tworzące się zapasy gotowych produktów zmusiły przedsiębiorców do poszukiwania dróg wyjścia z tej niekorzystnej dla nich sytuacji. Bibliotekom uczelnianym nie grozi, jak sędzę, sytuacja braku użytkowników. Wręcz przeciwnie – potrzeba korzystania z biblioteki przez studentów oraz pracowników naukowych stanowi *condicio sine qua non* ich statusu w uczelni wyższej. Można więc z dużym prawdopodobieństwem założyć, iż zapotrzebowanie na usługi tych bibliotek nie będzie malało. Powstaje coraz więcej wyższych uczelni, głównie prywatnych, przy których również tworzone są biblioteki, lecz ich księgozbiory nie mogą konkurować z księgozbiorami bibliotek uczelnianych o dłuższych tradycjach. Dlatego ma miejsce tak duży przyrost liczby czytelników w większych bibliotekach akademickich,

jak we wspomnianej Bibliotece SGH. Te biblioteki stają się obecnie centrami informacji dla poszczególnych dziedzin wiedzy. W tej sytuacji sięganie po strategię marketingową byłoby zabiegiem sztucznym, nie wynikającym z realnego przebiegu procesów bibliotecznych.

Niektórzy autorzy zauważają, że „te nowe filozofie zarządzania są jakby obce duchem i terminologią bibliotekarstwu, ale dotyczą przecież wszystkich organizacji niedochodowych, więc biblioteki nie mogą ich odrzucić. Trzeba je polubić dla korzyści, które oferują”³. Inni posuwają się jeszcze dalej w swoim zapale przekonywania bibliotekarzy do stosowania filozofii marketingu w zarządzaniu bibliotekami. Czytamy m.in.: „Jest to satysfakcja niebagatelna, że realizując program doskonalenia biblioteki, stosując strategię marketingową, sprawdzamy się w działaniu; ten właśnie proces dowartościowania siebie jest znaczącą szansą życiową, jaką daje marketing jego realizatorom. Warto zdecydować się na tę fascynującą przygodę intelektualną tworzenia nowego kształtu bibliotekarstwa polskiego”⁴.

Zaskoczona takimi stwierdzeniami pozwolę sobie na kilka refleksji:

– bibliotekarze – i nie tylko – nie potrzebują „dowartościowania siebie” poprzez zajmowanie się marketingiem. Tak jak wszyscy inni ludzie są wartością samą w sobie, tylko z racji bycia człowiekiem i żadne dowartościowanie nie jest tu potrzebne. Może tylko czasem trzeba pomóc komuś, może również bibliotekarzowi, dostrzec swoją wartość, ale na pewno nie jest do tego potrzebny marketing;

– osiągnięcie sukcesu związane z marketingiem jako logiczne następstwo stosowania tej strategii w bibliotece, jest również wielokrotnie akcentowane we wspomnianych rozważaniach⁵. Czy biblioteka musi być nastawiona na sukces? Jak go mierzyć? Czy rzeczywiście liczbą użytkowników i wzmocnieniem wsparcia finansowego, jak proponuje Ph. Kotler w odniesieniu do instytucji niedochodowych?⁶ W przypadku bibliotek akademickich tak pojęty sukces jest stanem permanentnym;

– we wszystkich koncepcjach marketingu eksponuje się orientację konsumpcyjną, orientację na potrzeby nabywców towarów i usług. W odniesieniu do bibliotek oznacza to nastawienie na aktualne i przewidywane potrzeby użytkowników odwiedzających bibliotekę. Taka orientacja wydaje się być oczywista nie tylko w stosunku do bibliotek, ale do wszystkich instytucji usługowych. To jest przecież ich racja bytu; inaczej tworzyłyby sztukę dla sztuki. Marketing nie wniósł w tej dziedzinie nic odkrywczego. Biblioteki uczelniane od początku wiedziały i wiedzą, komu mają służyć, jakie dokumenty powinny gromadzić,

³ J. Sójka: *Profilaktyka w zarządzaniu biblioteką przez jakość*. W: *Wdrażanie nowoczesnych technik zarządzania w instytucjach non-profit na przykładzie naukowej biblioteki akademickiej*. Kraków 1998 s. 236.

⁴ R. Cybulski: *Marketing – sposób nowoczesnego myślenia i działania*. „Rocz. Bibl.” 1998, s. 19.

⁵ Tamże, s. 7, 9, 13.

⁶ Ph. Kotler: *Marketing. Analiza, planowanie, wdrażanie i kontrola*. Wyd. 3. Warszawa 1994 s. 27.

a ostatnio – jakie bazy komputerowe i systemy automatyzacji instalować, aby jak najlepiej zaspokoić potrzeby swoich użytkowników;

– trudno też zgodzić się ze stwierdzeniem, że "W Polsce zaobserwowano objawy strachu przed nowym i niechęć do doskonalenia występujące niekiedy w kierownictwie biblioteki"⁷. Chodzi tu głównie o komputeryzację działalności bibliotek i zmiany organizacyjne w ramach tzw. marketingu bibliotecznego. Te obawy nie powinny dotyczyć kierownictwa i pracowników bibliotek akademickich, zwłaszcza jeśli chodzi o ich komputeryzację. Liczne seminaria i warsztaty komputerowe wydają się przeczyć takiej opinii, gdyż zainteresowanie bibliotek uczelnianych nowymi systemami automatyzacji, bazami danych itp. jest bardzo wyraźne i poparte konkretnymi działaniami, np. zakupem pełnotekstowych baz danych obejmujących zawartość czasopism zagranicznych lub łączeniem się w konsorcja umożliwiające dostęp do takich baz dla wszystkich uczestników konsorcjum. Dość liczny jest też udział pracowników bibliotek uczelnianych w studiach podyplomowych z dziedziny bibliotekoznawstwa oraz informacji naukowej, często delegowanych na takie studia przez kierownictwo bibliotek i finansowanych przez macierzyste uczelnie⁸;

– i wreszcie pogląd, który nie znajduje pełnego uzasadnienia w rzeczywistości społecznej, mówiący o tym, że "Słowo marketing ma obecnie barwę emocjonalną nowości, która sugeruje nowoczesność działań, co daje mu pozytywną notację w świadomości społecznej"⁹. Na pewno dla części społeczeństwa słowo marketing ma barwę emocjonalną nowości, ale czy na pewno daje mu to pozytywny odbiór w świadomości społecznej? Coraz częściej pojawiają się kontrowersyjne opinie o pewnych metodach strategii marketingowej, np. o tzw. marketingu sieciowym (znany problem z kolportażem filmu o firmie Amway) lub negatywne oceny dotyczące wpływu reklamy (jedno z narzędzi marketingu) na kształtowanie się osobowości, zwłaszcza dzieci i młodzieży¹⁰. Niektóre publikacje zwracają uwagę na zjawisko gromadzenia w gospodarstwach domowych produktów, które nigdy nie były użytkowane i nie mają szans być wykorzystane, a zostały zakupione pod wpływem emocji wywołanych m.in. reklamą¹¹.

⁷ Por. przyp. 4, s. 10.

⁸ Na 22 osoby, które ukończyły Podyplomowe Studium Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych przy Uniwersytecie Warszawskim w r.ak. 1999/2000, zdecydowaną większość stanowili pracownicy bibliotek akademickich.

⁹ Por. przyp. 4, s. 5.

¹⁰ M.in. A. Przeclawska: *Działania marketingowe i reklama a rozwój psychospołeczny dzieci i młodzieży*. „Zarządz. i Eduk.” 1999 nr 2 s. 67-76. – *Reklama budowana na strachu*. „Manager” 1997 nr 3 s. 61-68. – A. Stopka: *Zło konieczne?* „W Drodze” 1997 nr 12 s. 51-59. – B. Kwarcia: *Manipulowanie kontekstem w reklamie*. „Aida” 1997 nr 6 s. 14-16. – I. Barlovic: *TV – Werbung hat es schwer bei den Kindern*. „Marketing Journal” 1996 nr 5 s. 326-327. – B. Melzer-Lena, O. Hansen, A. Dammler: *Kids und Werbung. Tamże* 1997 nr 5 s. 314-317.

¹¹ Np. B. Wansink, S. A. Brasel, S. Amjad: *The mystery of the cabinet castaway: why we buy products we never use*. „Journal of Family and Consumer Sciences” 2000 vol. 92 nr 1 s. 104-107. – D. Doliński: *Przymus kupowania*. „Aida” 1997 nr 10 s. 41-42.

Elementy nowości i nowoczesności przypisywane marketingowi nie muszą oznaczać uniwersalizmu tej strategii. Natomiast wykorzystywanie pewnych narzędzi (jak wspomnianej na początku promocji), które – nota bene – nie zawsze są odkryciem marketingu (np. wystawy książek, targi książek, spotkania z autorami) nie musi oznaczać zachwyty dla tej strategii.

Jako główne kryterium zarządzania biblioteką uczelnianą można przyjąć zasadę szeroko pojętej gotowości świadczenia przez nią usług, rozumianej jako:

- dostosowywanie księgozbioru tradycyjnego oraz komputerowych baz danych do aktualnego i przewidywanego zapotrzebowania czytelników zgodnego z profilem danej biblioteki;
- ułatwianie dostępu do poszukiwanych informacji i materiałów, np. dzięki dużej liczbie książek i czasopism w wolnym dostępie oraz zwiększanie liczby stanowisk komputerowych;
- dogodny dla czytelników czas pracy biblioteki i możliwości jego wydłużania, np. w okresach zaliczeń i sesji egzaminacyjnych;
- łatwa dostępność urządzeń technicznych umożliwiających kopiowanie, drukowanie, przegrywanie na dyskietkę, wysyłanie pocztą elektroniczną, skanowanie itp.;
- możliwie wysoki poziom fachowości personelu w zakresie poszczególnych dziedzin i bibliotekoznawczej, a w działach bezpośredniego kontaktu z czytelnikiem (informacja naukowa, czytelnie, wypożyczalnie, pracownie komputerowe) zatrudnianie osób, które potrafią i chcą świadczyć usługi, czyli chętnie służących innym;
- tworzenie warunków umożliwiających sporządzanie – na życzenie czytelnika i za ustaloną odpłatnością – zestawień bibliograficznych literatury na określony temat, ze źródeł polskich i zagranicznych.

Wymienione wyżej oraz inne zadania biblioteki akademickiej, składające się na ogólną i możliwie pełną gotowość świadczenia przez nią usług, mogą być z dużym powodzeniem realizowane poprzez zdroworozsądkowe decyzje dyrekcji biblioteki i kierowników poszczególnych działów, bez konieczności korzystania z technik specyficznych dla marketingu oraz przy założeniu, że każdej z tych osób znane i bliskie są cele funkcjonowania macierzystej uczelni i biblioteki. Zaangażowanie kierownictwa na pewno zaowocuje podobnym nastawieniem całego personelu, który wypełniając odpowiedzialnie swoje normalne obowiązki będzie sprzyjał rozwojowi biblioteki, a – w sposób pośredni – także rozwojowi uczelni, której biblioteka akademicka nieodłącznie służy.

MARIA REKOWSKA

ACADEMIC LIBRARY SERVICES AND MARKETING

The article presents a view opposing the concept of introduction of marketing techniques to the management of academic library services. The high school libraries

operate in an environment different from typical supply side market environment characteristic for the majority of commercial and non-profit organizations. Large academic libraries (e.g. Warsaw School of Economic Library) experience routinely the opposite situation of high demand and limited resources. A principle of general readiness for servicing user needs as a general criterion of academic library management is proposed.

Maszynopis wpłynął do redakcji 17 sierpnia 2000 r.

MAŁGORZATA KISIŁOWSKA

NARZĘDZIA KONTROLI JAKOŚCI NAUCZANIA W SZKOŁACH WYŻSZYCH NA PRZYKŁADZIE INSTYTUTU INFORMACJI NAUKOWEJ I STUDIÓW BIBLIOLOGICZNYCH UW

Prace nad programem kontroli jakości studiów w IINiSB UW. Przedmiot, kryteria i metody oceny jakości kształcenia.

PROGRAM TEMPUS-PHARE JAKO METODA DOSTOSOWANIA JAKOŚCI KSZTAŁCENIA DO KRYTERIÓW UNII EUROPEJSKIEJ

Program TEMPUS (Trans-European Mobility System for University Studies) został stworzony w 1990 r. (w ramach szerszego programu pomocowego PHARE Komisji Wspólnot Europejskich, wspierającego reformy społeczno-gospodarcze w krajach byłego bloku wschodniego) w celu rozwoju współpracy i wymiany pracowników naukowo-dydaktycznych i dydaktycznych oraz studentów między krajami Europy środkowej i wschodniej oraz państwami Unii Europejskiej (UE). Współpraca taka ma służyć przede wszystkim reformie szkolnictwa wyższego tych krajów, dzięki czemu funkcjonujące w nich systemy edukacji na szczeblu akademickim mają zyskać kształt zbliżony do unijnego. To z kolei zapewnić ma możliwość podejmowania lub kontynuacji nauki przez studentów pochodzących z krajów UE lub krajów starających się o przystąpienie do Unii w dowolnej uczelni europejskiej.

Dostosowanie systemu szkolnictwa wyższego do tzw. standardów UE dotyczy wielu jego aspektów. Szczególną wagę przywiązuje się do porównywalności:

- poziomów kształcenia,
- programów nauczania w zakresie poszczególnych kierunków studiów,
- warsztatu dydaktycznego,
- mechanizmów kontroli jakości oferowanych studiów.

Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego (IINiSB) od 1998 r. realizuje program współpracy międzyuczelnianej TEMPUS-JEP-12165-97, w którym uczestniczą m.in. partnerzy z Niemiec i Wielkiej Brytanii. Program ten wspiera realizację kompleksowej reformy kształcenia, począwszy od przekształcenia pięcioletnich studiów magisterskich w dwupoziomą strukturę licencjacką i magisterską, poprzez zwiększenie liczby specjalistycznych ścieżek studiów magisterskich, skończywszy na wprowadza-

niu nowych przedmiotów i aktualizacji dotychczas wykładanych oraz zakupie nowoczesnego sprzętu niezbędnego do realizacji zajęć.

Założenia programu TEMPUS-JEP-12165-97 przewidują także opracowanie i zastosowanie mechanizmu stałej kontroli jakości kształcenia. Zapewnienie systematycznego monitoringu jakości oferowanych studiów jest warunkiem zarówno uczestnictwa w europejskim systemie dydaktycznej współpracy międzyuczelnianej, jak i jednym z podstawowych wymagań stawianych kierunkom ubiegającym się o akredytację Uniwersyteckiej Komisji Akredytacyjnej (UKA), powołanej w 1998 r. organizacji międzyuczelnianej, której celem jest promocja wysokiej jakości studiów oferowanych przez polskie uniwersytety.

Zapewnienie wysokiej jakości kształcenia wymaga przygotowania odpowiednich narzędzi jej pomiaru i kontroli według wymagań UE. Do tych narzędzi zalicza się dokumentację programową opracowaną według międzynarodowych norm ECTS (European Credit Transfer System) wraz z abstraktami przedstawiającymi zakres poszczególnych przedmiotów i trybem ich zaliczania oraz system oceny wewnętrznej w danej jednostce naukowo-dydaktycznej. Niniejszy artykuł przedstawia zasady takiej oceny opracowane dla potrzeb kontroli jakości procesu nauczania w IINiSB.

IDEA OCENY, JEJ ROLA W PROCESIE KONTROLI I ZARZĄDZANIA JAKOŚCIĄ

Systematyczna ocena jakości obowiązuje w większości krajów UE; za jej przeprowadzenie odpowiadają różne agendy. Mogą to być: władze resortowe, specjalnie powołane ośrodki akredytacyjne, rady szczebla krajowego powołane w celu kontroli procesu kształcenia, organizacje stworzone do tego celu bezpośrednio przez grupy szkół wyższych bądź wiodące stowarzyszenia zawodowe. Procedura taka odbywa się regularnie co kilka lat i trwa kilka miesięcy, niekiedy nawet cały rok akademicki.

Przedmiotem oceny jest przede wszystkim dydaktyka, czyli zawartość treściowa oraz budowa obowiązujących w poszczególnych uczelniach programów nauczania i proces ich realizacji. Ocenie podlega również działalność naukowo-badawcza szkoły, wydziału lub jego jednostek, czy wreszcie poszczególnych pracowników. Na podstawie oceny procesu nauczania oraz osiągnięć na polu naukowym ośrodkiem kształcenia akademickiego przyznaje się (lub podtrzymuje) prawo nauczania danej dziedziny (akredytację), ewentualnie stopnie czy wyróżnienia, znane i rozpoznawane w środowisku naukowym oraz wśród kandydatów poszukujących najlepszej uczelni. Ocena dydaktyki i prac naukowo-badawczych ma również wymierny charakter finansowy, ponieważ (o ile jest dokonywana również dla tego celu) na podstawie jej wyników resort przyznaje środki na działalność placówki w kolejnym roku.

Proces oceny ma jednak przyczyny nie tylko prestiżowe czy finansowe. Bez wątpienia pozostaje z jednej strony pod wpływem szybkiego rozwoju technologii (zwłaszcza informacyjnych i telekomunikacyjnych) oraz związanego z tym gwałtownego przyrostu informacji i przyspieszenia jej wymiany, a z drugiej – procesów polityczno-gospodarczych, jakimi są: trwające od kilkunastu lat jednoczenie się państw europejskich w jeden organizm (zwany obecnie Unią Europejską) prawny i ekonomiczny oraz zacieśnianie współpracy z krajami nie należącymi jeszcze do tej wspólnoty.

Międzynarodowa współpraca na płaszczyźnie naukowej i edukacyjnej przejawia się m.in. decyzjami o wzajemnym uznawaniu dyplomów szkół wyższych oraz o możliwości wymiany studenckiej, czyli kształcenia się adeptów różnych nauk w wybranych przez nich uczelniach przez cały tok studiów bądź w wybranej ich części. Takie decyzje wymagają ujednolicenia zawartości treściowej programów kształcenia i zagwarantowania odpowiednio wysokiego poziomu nauczania. Stąd już prosta droga do koniecznej oceny działalności tak dydaktycznej, jak i badawczej uczestniczących w tych programach szkół wyższych.

Kolejny bodziec zmuszający kierownictwo uczelni do podjęcia tego procesu to warunki ekonomiczne, w jakich przyszło im funkcjonować na przełomie stuleci, stawiające coraz wyższe wymagania co do poziomu dydaktyki i działalności badawczej, zarówno absolwentom wchodzącym na rynek pracy, jak i samym placówkom. Łączy się to ze wspomnianym już elementem finansowym: uczelnie oceniane wysoko otrzymują większe dotacje państwowe (ewentualnie regionalne) oraz zdobywają więcej zleceń, np. na badania pilotażowe czy projekty wdrożeniowe.

Wyniki regularnej oceny i uzyskiwane tą drogą certyfikaty to także narzędzie marketingu tak uczelni, jak i jej absolwentów. Zarządzanie jakością produktu w działalności gospodarczej trzeba nieco przemodelować i dopasować tę ideę do warunków resortu nauki i edukacji, tworząc zarządzanie jakością produktu, jakim są wyniki badawcze, oraz usług, w tym wypadku badań i dydaktyki. W obu przypadkach podmiotom chodzi o dobro różnych kategorii klientów zewnętrznych: środowiska nauki, środowiska zawodowego (w tym wypadku bibliotekarzy i pracowników informacji) i całego społeczeństwa korzystającego z jego osiągnięć, placówek zamawiających różnego typu badania i tych zatrudniających absolwentów, ale także klientów wewnętrznych; wszystkie grupy pracowników wyższych uczelni oraz (przede wszystkim) studentów.

Podsumowując: w warunkach z jednej strony konkurencji, z drugiej – współpracy placówek akademickich, dla zapewnienia mobilności programu studiów i jego czytelności dla ewentualnych partnerów krajowych lub zagranicznych oraz w trosce o poziom kształcenia

i badań naukowych, konieczne jest zapewnienie odpowiedniej jakości prac dydaktycznych i badawczych danej jednostki. Najskuteczniejszym tego narzędziem jest regularna ocena, a najczytelniejszym świadectwem tej jakości jej wyniki.

OCENA WEWNĘTRZNA W IINiSB

Ocena tzw. zewnętrzna zmusza placówki akademickie do przeprowadzania regularnych kontroli wewnętrznych, których wyniki dają kierownictwu obraz osiągnięć naukowych oraz sukcesów dydaktycznych odnoszonych przez całą jednostkę i jej poszczególnych pracowników. Ocena taka powinna mieć charakter wielopłaszczyznowy, jeżeli ma być rzeczywiście wiarygodnym narzędziem kontroli jakości.

Jak wcześniej wspomniano, procedura oceny wewnętrznej w IINiSB UW opracowana została w ramach programu TEMPUS-JEP-12165-97, w związku z planowanym przystąpieniem Instytutu do procesu akredytacji przez UKA, ale również w wyniku decyzji o podjęciu działań gwarantujących wysoką jakość badań i dydaktyki. Ocena uzyskana na podstawie tej procedury może być wykorzystywana w rekrutacji kandydatów na studia, w poszukiwaniu środków pozabudżetowych czy wreszcie w szeroko rozumianej promocji uczelni w kraju i zagranicą.

P o d m i o t y o c e n y. Obejmuje ona wszystkie grupy pracowników zatrudnionych w IINiSB:

- członków dyrekcji (ocena realizacji planów naukowych i dydaktycznych Instytutu, sprawozdanie z działalności dyrekcji,
- pracowników naukowo-dydaktycznych (realizacja zadań naukowych, dydaktycznych i pozadydaktycznych),
- pracowników dydaktycznych (realizacja zadań dydaktycznych i pozadydaktycznych),
- pracowników administracyjnych (obsługa administracyjna i biurowa, praca sekretariatu),
- pracowników biblioteki (gromadzenie i opracowanie zbiorów, obsługa studentów),
- pracowników inżynieryjno-technicznych (stan techniczny pracowni i sprzętu stanowiącego wyposażenie Instytutu).

Ocena jest przeprowadzona na podstawie realizacji zakresu obowiązków odpowiadającego zajmowanym przez pracowników stanowiskom (wynikającego z ustawy o szkolnictwie wyższym, regulaminu pracowników UW oraz poszczególnych umów o pracę). Szczegółowe kryteria oceny podano poniżej.

C z ę s t o t l i w o ść i c z a s t r w a n i a p r o c e s u o c e n y. Ocena realizacji programów poszczególnych przedmiotów i obowiązków pozadydaktycznych dotyczących studentów powinna się odbywać regularnie, odpowiednio: po zakończeniu semestru lub roku. Jeżeli

wyniki ankiet byłyby przez dłuższy czas pozytywne, można rozważyć zmianę częstotliwości tej części oceny, np. co 2 lata (aby nie doprowadzić do znudzenia studentów ciągłymi badaniami).

Częstotliwość przeprowadzanych wizytacji zależy od rodzaju zajęć (konieczność stałej ich aktualizacji) i osoby prowadzącej (nowy pracownik, negatywna opinia uzyskana podczas poprzedniej wizytacji lub z ankiet studenckich).

Ocena funkcjonowania Instytutu jako całości (ankiety studenckie i pracownicze, por. załączniki) oraz jego rozwoju naukowego może być przeprowadzana co 3 lata. Jest to okres gwarantujący udział w ocenie wszystkich studentów uczących się na szczeblu licencjackim oraz 2/3 studentów studiów magisterskich uzupełniających (biorąc pod uwagę cykl trzyletni). Jednocześnie pozostawia on wystarczająco długi czas na podsumowanie wyników oceny oraz dokonanie koniecznych poprawek.

Przedmiot oceny. Przy projektowaniu jej zasad starano się uwzględnić wszystkie płaszczyzny działania Instytutu, tak aby w pełni zagwarantować wysoką jakość pracy naukowej i dydaktycznej, możliwą do osiągnięcia tylko przy ocenie całościowej i wszechstronnej. Wyodrębniono następujące obszary działalności podlegające ocenie:

- praca naukowo-badawcza – rozwój naukowy poszczególnych pracowników oraz działalność naukowo-badawcza Instytutu jako całości będą oceniane według kryteriów określonych poniżej, w świetle obowiązujących polskich i międzynarodowych zasad prowadzenia działalności naukowo-badawczej ośrodków akademickich i ich pracowników;

- dydaktyka oceniana jest w 3 perspektywach: realizacji programu konkretnego przedmiotu, programu danego pionu nauczania oraz całej pracy dydaktycznej Instytutu. Ocena przeprowadzana jest według kryteriów określonych poniżej, w świetle obowiązujących polskich norm i międzynarodowych systemów kształcenia (ECTS), w tym zgodności merytorycznej i formalnej oraz mobilności programu;

- obowiązki pozadydaktyczne – ich ocena obejmować będzie dostępność pracownika dla studentów oraz realizację nałożonych na niego zadań;

- administracja – ocena dotyczy sekretariatu i biblioteki, ich funkcjonowania oraz obsługi wszystkich grup pracowników i studentów;

- sfera działań technicznych – ocena obejmuje sprawność wszystkich urządzeń stanowiących wyposażenie Instytutu, zwłaszcza sprzętu komputerowego i peryferyjnego (drukarki, skanery, czytniki CD, kamery).

Metody oceny. Ocena dokonywana jest za pomocą kilku różnych metod. Są to badania ankietowe studentów i pracowników, wizytacje, ocena pracownicza i analiza dokumentacji. Ankiety są

odpowiednio punktowane, a ich wyniki opracowywane w postaci wniosków i zaleceń dla zainteresowanych osób. Wizytacje dają możliwość bezpośredniej oceny wykładowcy w trakcie realizacji zadań dydaktycznych. Ocena pracownicza to jednocześnie instrument polityki kadrowej Instytutu. Posiadana dokumentacja stanowi punkt odniesienia i kryterium oceny działań zawodowych. Na dokumentację składają się:

- ankieta studencka dotycząca funkcjonowania całości Instytutu organizowana co 3 lata, pod koniec semestru letniego (kwiecień lub maj). Do jej wypełnienia zapraszani są wszyscy studenci studiów dziennych. Projekt formularza przedstawiono w załączniku. Wyniki ankiety liczy i analizuje komisja złożona z 3 osób (pracownik naukowo-dydaktyczny, przedstawiciel administracji, student), są one przedkładane do wglądu dyrekcji. Z ankiety sporządza się zalecenia dotyczące wprowadzania poprawek lub zmian w różnych formach pracy Instytutu. Zalecenia te przekazywane są następnie osobom odpowiedzialnym za odpowiednie działy, z uzgodnieniem terminu ich realizacji;

- ankieta studencka dotycząca funkcjonowania Instytutu wypełniana przez studentów podyplomowych, analogiczna do opisanej powyżej. Została wyodrębniona ze względu na specyfikę studiów podyplomowych realizowanych w trybie weekendowym. Wiąże się to z odmiennymi potrzebami studentów, np. w odniesieniu do biblioteki, laboratoriów, sekretariatu, możliwości kontaktu z wykładowcami;

- ankieta studencka dotycząca realizacji programów poszczególnych przedmiotów przeprowadzana na zakończenie różnych form zajęć z każdego przedmiotu (de facto: pod koniec poszczególnych semestrów lub lat w cyklu dwuletnim); dotyczy osób studiujących zarówno w trybie stacjonarnym, jak i zaocznym. Wyniki ankiety liczy i analizuje komisja złożona z 3 osób (2 pracowników naukowo-dydaktycznych, student). Wnioski z ankiety przedstawiane są dyrekcji, która następnie przekazuje je osobie prowadzącej ankietowane zajęcia. Wynikające z wniosków zalecenia osoba ta jest zobowiązana uwzględnić w następnym kursie;

- ankieta pracownicza dotycząca warunków pracy, zarządzania, administracji, działania biblioteki oraz sfery technicznej funkcjonowania Instytutu. Jest ona przeprowadzana również co 3 lata. Wyniki ankiety liczy i analizuje komisja złożona z przedstawicieli: dyrekcji, pracowników naukowych, pracowników dydaktycznych, pracowników administracyjnych, pracowników technicznych (po jednej osobie). Wnioski z ankiety są przedstawiane dyrekcji (stają się podstawą modernizacji sposobu zarządzania) oraz poszczególnym działom Instytutu, w tym kierownikom zakładów. Są również do wglądu dla wszystkich pracowników;

– ocena pracownicza w placówce akademickiej mająca częściowo charakter oceny koleżeńskiej. Komisja oceniająca składa się z 2 samodzielnych pracowników naukowych oraz przedstawiciela dyrekcji. Ocena może być przeprowadzana regularnie, co roku, po zebraniu i analizie wyników ankiet studenckich i pracowniczych, na podstawie ich wyników oraz posiadanej dokumentacji (np. abstrakty prowadzonych zajęć w dokumentacji programowej). Początkowo uczestnictwo w ocenie będzie dobrowolne dla wszystkich pracowników, następnie obowiązkowe. Ocena ma formę rozmowy osoby ocenianej z 2 członkami komisji (w tym przedstawiciel dyrekcji). Dotyczy wszystkich obowiązków, jakie nakłada na pracownika umowa o pracę;

– wizytacje na zajęciach umożliwiające ocenę pracowników naukowo-dydaktycznych i dydaktycznych. Dotyczą form zajęć takich, jak: wykłady, ćwiczenia, laboratoria. Nie dotyczą zajęć prowadzonych w formie seminarium. Wizytacji powinni być poddawani szczególnie pracownicy nowi, nie posiadający przygotowania bądź doświadczenia pedagogicznego oraz osoby rozpoczynające zajęcia z nowych dla siebie przedmiotów. Jest to również narzędzie sprawdzenia ewentualnych negatywnych wyników ankiety studenckiej dotyczącej danych zajęć.

Wizytacja polegać powinna na biernym uczestnictwie w zajęciach komisji oceniającej złożonej z przedstawicieli 3 grup: pracowników samodzielnych naukowo-dydaktycznych, pracowników niesamodzielnych dydaktycznych lub naukowo-dydaktycznych, studentów.

Wizytacja powinna zakończyć się opracowaniem raportu, wniosków i zaleceń co do metod nauczania stosowanych przez danego pracownika. Raport taki przedstawiany jest następnie komisji oceniającej i dołączany do dokumentacji pracownika.

Zależnie od wyników wizytacji, może ona być powtórzona w następnym kursie danego przedmiotu;

- analiza dokumentacji, na którą składają się:
 - ustawa o szkolnictwie wyższym,
 - statut UW,
 - regulamin pracowników UW,
 - regulamin studiów i przyznawania pomocy materialnej studentom UW,
 - materiały dotyczące zakresu wykładanych w danym programie przedmiotów (formularz zgodny z wymogami ECTS),
 - ankiety studenckie i pracownicze,
 - dokumentacja i procedury rekrutacji na poszczególne typy studiów,
 - raporty z wizytacji,
 - posiadane odbitki lub egzemplarze publikacji,
 - sprawozdania z działalności Instytutu za kolejne lata,

– certyfikaty zdobytych stypendiów lub informacja o realizowanych grantach czy programach.

Dokumentacja pracownicza – zależnie od kategorii pracowniczej – zawierać może ponadto informacje o punktualności, liczbie zwolnień, skargi i zażalenia (np. o nieobecności na dyżurach).

KRYTERIA OCENY

Dla poszczególnych przedmiotów określono kryteria ich oceny. Poniżej podano te, które wymagać mogą uszczegółowienia formalnego (np. liczba publikacji, liczba i rodzaj zrealizowanych projektów badawczych), co ułatwiać będzie dokonywanie porównań pomiędzy pracownikami jednej placówki bądź szerzej – pomiędzy różnymi placówkami. Kryteria te uwzględniono przy konstruowaniu formularzy poszczególnych ankiet, powinny być również brane pod uwagę podczas wizytacji i oceny pracowniczej.

– Praca naukowo-badawcza:

zdobytne stopnie i tytuły naukowe,
publikacje (artykuły w czasopismach polskich i obcych, naukowych i popularnych, autorstwo lub redakcja książek),
komitety redakcyjne i naukowe czasopism, książek, serii wydawniczych polskich i zagranicznych,
opracowanie podręczników i skryptów dla studentów,
otrzymane stypendia i granty ze środków polskich i obcych (z KBN, fundacji, funduszy stypendialnych),
udział w konferencjach i wygłoszone referaty, publikacje w materiałach pokonferencyjnych,
działalność na rzecz środowiska zawodowego,
członkostwo w stowarzyszeniach i organizacjach zawodowych i naukowych,
opinia Komisji oceniającej młodą kadre.

– Dydaktyka:

zakres wykładanego przedmiotu,
aktualność zagadnień,
sposób prezentacji,
wymagania stawiane słuchaczom (w ciągu semestru oraz do zaliczenia lub egzaminu),
współpraca ze studentami,
dobór lektur, przygotowane materiały pomocnicze,
dostępność dla studentów (układ dyżurów, obecność).

– Obowiązki pozadydaktyczne:

opieka nad poszczególnymi grupami (rokiem, ścieżką) studentów bądź studentami indywidualnymi (informacja o obowiązującym programie zajęć, wymaganiach zaliczenia kolejnego roku, har-

- monogramie kolejnych sesji, dostępność opiekuna na dyżurach, rozliczanie indeksów i toku studiów),
- administracja sieci komputerowej,
- opieka nad kołem naukowym,
- udział w rekrutacji na studia dzienne i zaoczne (informacja o sposobie rekrutacji, dni otwarte, ogłoszenia, dyżury sekretarzy, terminy rozmów kwalifikacyjnych, informacja o wynikach, informacja o możliwej pomocy socjalnej: stypendiach, domach studenckich),
- opieka nad praktykami (informacja o terminach, zakresie i placówkach, w których się one odbywają, dostępność opiekuna, sposób zaliczenia),
- opieka nad komisją stypendialną (informacja o pomocy stypendialnej, stypendium naukowym, stypendium MEN, terminowość i dokładność pracy komisji, dostępność opiekuna, wydawanie zaświadczeń).
- Zarządzanie:
 - planowanie, szukanie środków, realizacja zadań,
 - podział obowiązków w dyrekcji,
 - podział obowiązków dydaktycznych i pozadydaktycznych dla pracowników,
 - dostępność dyrekcji dla pracowników i studentów,
 - przepływ informacji (zebrania pracowników, ogłoszenia),
 - granty i projekty ogólnoinstytutowe,
 - rekrutacja, poszukiwanie kandydatów na studia,
 - promocja Instytutu, w tym współpraca z absolwentami,
 - współpraca zewnętrzna, z ośrodkami polskimi i zagranicznymi.
- Administracja:
 - dostępność sekretariatu,
 - obsługa studentów i pracowników,
 - przepływ informacji,
 - siatka zajęć, podział sal,
 - sprawność i dostępność laboratoriów, aktualność oprogramowania.
- Biblioteka:
 - dostępność zbiorów w czytelni i magazynach dla pracowników oraz studentów dziennych i zaocznych,
 - zbiory drukowane i elektroniczne,
 - aktualność zbiorów,
 - wypożyczanie międzybiblioteczne,
 - obsługa czytelników.
- Stan techniczny budynku i wyposażenia:
 - komputery, drukarki, skanery,
 - kamery, telewizor,

kserografy,
telefony.

EFEKTY OCENY: KONTYNUACJA LUB ZMIANA W SPOSOBIE PRACY

Informacje zebrane w procesie opiniowania (w ankietach studenckich i pracowniczych, w ocenie okresowej, w dokumentacji) są poddawane analizie i stają się podstawą ostatecznej oceny określonych powyżej kategorii pracowników (i poszczególnych osób) i realizacji obowiązków wynikających z obowiązujących rozporządzeń prawnych i umów o pracę:

- pracownika naukowo-dydaktycznego – pod względem pracy badawczej i dydaktycznej oraz obowiązków pozadydaktycznych,
- pracownika dydaktycznego – pod względem pracy dydaktycznej i obowiązków pozadydaktycznych,
- członka dyrekcji – pod względem realizacji funkcji kierowniczych,
- pracownika administracji i biblioteki – pod względem realizacji powierzonych mu obowiązków,
- pracownika inżynierijsko-technicznego – pod względem realizacji powierzonych mu obowiązków

oraz poszczególnych zakładów lub zespołów i całego Instytutu – pod względem realizacji zadań naukowo-badawczych i dydaktycznych.

Wnioski z oceny powinny powodować – w aspekcie dydaktycznym – zmiany w zakresie nauczanych przedmiotów, w programach studiów (odpowiednio do wymogów krajowych i międzynarodowych) oraz w jakości nauczania. W aspekcie administracyjnym wnioski powinny prowadzić do usprawniania i ulepszania (np. skracania) wszelkich procedur administracyjnych, w tym zwłaszcza przepływu informacji oraz optymalizacji dokumentacji. Efekty oceny są również podstawą ukierunkowania i ewentualnego zwiększenia efektywności prac naukowo-badawczych Instytutu. Realizacja wniosków z danego etapu opiniowania podlega osądowi na początku następnego etapu.

Wszelkie wyniki negatywne powinny skłaniać pracowników Instytutu do poprawy (ewentualnie intensyfikacji) realizacji obowiązków. Wyniki pozytywne – zgodnie z założeniami podanymi na wstępie – mają bardzo duże znaczenie dla akredytacji, przy poszukiwaniu kandydatów na studia, dla współpracy krajowej i międzynarodowej oraz staraniach o granty badawcze i edukacyjne.

Proces oceny wewnętrznej w IINiSB UW rozpoczął się w styczniu 2000 r. W pierwszym etapie badaniom pilotażowym poddano jakość dydaktyki na 2 wybranych latach studiów stacjonarnych, wykorzystując do tego celu ankietę według wzoru z załącznika 1. Ankieta pozwala studentom na ocenę zarówno poziomu merytorycznego zajęć, jak też ich przygotowania i przeprowadzenia od strony formalnej

(komunikatywność, wykorzystywanie dostępnych środków technicznych, obecność na zajęciach i dyżurach).

W następnym etapie (wiosna 2000 r.) planuje się przeprowadzenie oceny funkcjonowania Instytutu w opinii studentów (załącznik 2 i 3) i pracowników (załącznik 4). Kwestionariusze te zawierają pytania dotyczące działań poszczególnych agend Instytutu (dyrekcja, sekretariat, biblioteka, laboratoria komputerowe, samorząd studencki itd.) oraz realizacji różnych procesów związanych z pracą naukową i dydaktyczną (np. rekrutacja).

Wyniki wszystkich ankiet zostaną przeanalizowane przez specjalnie powołaną komisję, złożoną z przedstawicieli wszystkich zainteresowanych stron (dyrekcji, pracowników dydaktycznych i naukowo-dydaktycznych oraz administracyjnych i technicznych, studentów). Komisja ta będzie również czuwać nad realizacją podjętych decyzji dotyczących poprawy jakości badań i dydaktyki (zawsze, ilekroć poprawa ta będzie konieczna).

O przebiegu oraz wynikach oceny postaram się czytelników poinformować bezpośrednio po jej zakończeniu.

MAŁGORZATA KISIŁOWSKA

TOOLS FOR EVALUATION OF TEACHING QUALITY IN HIGH SCHOOLS
ON AN EXAMPLE OF WARSAW UNIVERSITY
DEPARTMENT OF INFORMATION AND BOOK STUDIES

The Warsaw University Department of Information and Book Studies participates in the TEMPUS-JEP-12165-97 programme together with the British and German high schools. The programme is devoted to the concept of a comprehensive reform of education system and incorporates a permanent control of education quality. The Institute participates in determination of education quality measurement criteria. Research activities of the whole Institute and its staff are evaluated together with educational activities, administrative work and library services. The evaluation is based on questionnaires distributed among students and staff and evaluation of teaching activities by faculty members visiting classes. Samples of questionnaires are included.

Maszynopis wpłynął do redakcji 10 stycznia 2000 r.

Załącznik 1. ANKIETA STUDENCKA – REALIZACJA PRZEDMIOTU ...

1. Poziom merytoryczny zajęć:
 bardzo wysoki wysoki średni niski

2. Aktualność poruszanej tematyki
 aktualna niezbyt aktualna przestarzała

3. Materiał był przez wykładowcę prezentowany (proszę zaznaczyć jeden wybór w każdej kolumnie):
- | | |
|--|---|
| <input type="checkbox"/> bardzo ciekawie | <input type="checkbox"/> bardzo przystępnie |
| <input type="checkbox"/> ciekawie | <input type="checkbox"/> przystępnie |
| <input type="checkbox"/> nieciekawie | <input type="checkbox"/> nieprzystępnie |
4. Sposoby prezentacji tematu (proszę zaznaczyć wszystkie pasujące możliwości):
- wykład prowadzącego
 - referaty studentów
 - ćwiczenia realizowane przez studentów
 - wycieczki poza teren Instytutu
 - praca własna studentów
5. Czy wykładowca korzystał z materiałów dodatkowych przy prowadzeniu zajęć? (proszę zaznaczyć wszystkie pasujące możliwości)
- przykłady (książki, artykuły, bazy danych itp.)
 - oprogramowanie komputerowe
 - odbitki kserograficzne
 - folie transparentne
 - pokazy komputerowe
 - nagrania video, telewizja
 - nagrania audio
 - tablica biała, tablica kredowa
6. Poziom sprawności językowej wykładowcy:
- | | |
|--|---------------------------------|
| <input type="checkbox"/> bardzo wysoki | <input type="checkbox"/> wysoki |
| <input type="checkbox"/> średni | <input type="checkbox"/> niski |
7. Ile zajęć przewidzianych w semestrze się odbyło?
- 13-15 8-12 6-11 1-5
8. Jeżeli zajęcia się nie odbywały:
- a) Czy zostali Państwo powiadomieni wcześniej o odwołaniu zajęć?
- tak nie
- b) Czy podano przyczynę ich odwołania?
- tak nie
9. Czy otrzymali Państwo zalecaną literaturę przedmiotu?
- tak, na początku zajęć,
 - tak, w połowie semestru/ roku,
 - tak, na tydzień/ 2 tygodnie przed zakończeniem zajęć
 - nie
10. Czy literatura ta jest dostępna?
- w bibliotece IINiSB
 - w BUW
 - w innych bibliotekach naukowych Warszawy
 - nie wiem
11. Czy otrzymywali Państwo materiały pomocnicze do poszczególnych zajęć (np. odbitki kserograficzne ćwiczeń)?
- tak, na wszystkich zajęciach
 - tak, na większości zajęć
 - tak, na niektórych zajęciach
 - nie

12. Czy wykładowca był dla Państwa dostępny na dyżurach dydaktycznych?
- tak, na każdym dyżurze
 - tak, na większości dyżurów
 - tak, na niektórych dyżurach
 - nie
13. Czy odpowiadały Państwu terminy tych dyżurów?
- tak, całkowicie
 - tak, częściowo
 - nie
14. Czy wykładowca pomagał Państwu w realizacji zleconych ćwiczeń lub przygotowaniu pracy zaliczającej/ semestralnej/ licencjackiej/ magisterskiej?
- tak, w dużym stopniu
 - tak, w niewielkim stopniu
 - nie
15. Czy pytania/ tezy do egzaminu/ zaliczenia przedmiotu zostały udostępnione studentom wcześniej?
- tak, na początku semestru/ roku
 - tak, w połowie semestru/ roku
 - tak, pod koniec semestru/ roku
 - nie
16. Czy podczas zajęć zrealizowano założenia podane w konspekcie programu studiów?
- tak, w dużym stopniu
 - tak, w niewielkim stopniu
 - nie
 - nie wiem
17. Jak oceniają Państwo te zajęcia w skali 1 (ocena najniższa) – 5 (ocena najwyższa)?
- 1
 - 2
 - 3
 - 4
 - 5

Uzasadnienie:

Proszę podać kilka informacji o sobie:

Student/karoku

Płeć: kobieta mężczyzna

Wiek: lat

Wybrana ścieżka specjalizacyjna (dotyczy studentów studiów magisterskich):

.....

Załącznik 2. ANKIETA STUDENCKA DOTYCZĄCA FUNKCJONOWANIA INSTYTUTU

I. Siatka zajęć

1. Czy odpowiada Państwu siatka zajęć:
 - tak, w zupełności
 - tak, w dużym stopniu
 - tak, w niewielkim stopniu
 - nie
 - nie mam zdania
2. Jeżeli nie, co w niej Państwu nie odpowiada? (proszę zaznaczyć wszystkie pasujące odpowiedzi)
 - liczba i podział zajęć w ciągu tygodnia
 - liczba i układ zajęć w ciągu dnia
 - brak tzw. okienek

- nadmiar tzw. okienek
 dobór sal do poszczególnych zajęć
 3. Czy - Państwa zdaniem - opinia studentów jest brana pod uwagę przy ustalaniu siatki zajęć?
 tak, zawsze tak, czasami raczej nie nigdy
 4. Co można by zmienić lub poprawić w siatce zajęć?

II. Sekretariat

1. Czy odpowiadają Państwu godziny otwarcia sekretariatu?
 tak, w zupełności
 tak, w dużym stopniu
 tak, w niewielkim stopniu
 nie
 2. Czy możecie Państwo uzyskać w sekretariacie poszukiwane przez Państwa informacje?
 tak, zawsze tak, czasami nie
 3. Czy obsługa w sekretariacie jest kompetentna i życzliwa?
 tak, zawsze tak, czasami nie
 4. Co można by zmienić albo poprawić w pracy sekretariatu?

III. Biblioteka

1. Czy odpowiadają Państwu godziny otwarcia biblioteki?
 tak, w zupełności tak, w dużym stopniu
 tak, w niewielkim stopniu nie nie mam zdania
 2. Czy obsługa w bibliotece jest:
 kompetentna niekompetentna
 życzliwa nieżyczliwa nie mam zdania
 3. Czy znajdują Państwo w naszej bibliotece niezbędną literaturę polsko- i obcojęzyczną?
 tak, w pełni tak, częściowo
 czasami rzadko nie
 4. Czy korzystają Państwo z innych bibliotek naukowych?
 tak, bibliotek akademickich (jakich?)
 tak, innych naukowych (jakich?)
 nie
 5. Co można by zmienić lub poprawić w pracy biblioteki?

IV. Laboratoria

1. Czy sprzęt w laboratoriach jest sprawny?
 tak, w pełni tak, częściowo
 czasami rzadko
 nie nie wiem
 2. Czy oprogramowanie dostępne w laboratoriach wystarcza Państwu do pracy?
 tak, w pełni tak, częściowo
 czasami rzadko
 nie
 3. Czy mają Państwo wystarczająco dużo czasu na pracę własną w laboratorium?
 tak, zawsze tak, czasami nie
 4. W jakich godzinach chcieliby Państwo korzystać z laboratorium?

5. Czy wiedzą Państwo, kto z pracowników odpowiada za funkcjonowanie laboratoriów?
 tak nie
6. Jak oceniają Państwo administratorów laboratoriów?
 kompetentni niekompetentni
 dostępni niedostępni
7. Co można by zmienić lub poprawić w pracy laboratoriów?

V. Rekrutacja

1. Skąd dowiedzieli się Państwo o naszym kierunku studiów? (proszę zaznaczyć wybraną odpowiedź)
 ze spotkania informacyjnego (dni otwartych)
 z informatora
 z Internetu
 z ogłoszeń prasowych
 od znajomych
 z innych źródeł - jakich?
2. Czy odpowiadały Państwu godziny pracy sekretarzy Komisji Rekrutacyjnej podczas przyjmowania dokumentów?
 tak, w pełni tak, częściowo nie
3. Jak oceniają Państwo pracę sekretarzy KR?
 kompetentni niekompetentni
 chętnie udzielający wszelkich informacji nieprzygotowani do funkcji
 mili, gotowi do pomocy niedostępni
 nie mam zdania
4. Czy informacja dla kandydatów na studia była dla Państwa łatwo dostępna?
 na tablicy ogłoszeń tak nie
 u sekretarzy Komisji Rekrutacyjnej tak nie
 w sekretariacie tak nie
 w bibliotece tak nie
 Co można by zmienić lub poprawić w pracy Komisji Rekrutacyjnej?

VI. Koło naukowe

1. Czy należą Państwo do Koła Naukowego studentów IINiSB?
 tak nie
2. Czy działalność Koła uważają Państwo za ciekawą i satysfakcjonującą?
 tak nie nie mam zdania
3. Czy informacje o działalności Koła i możliwości dołączenia do niego są w Instytucie łatwo dostępne?
 tak nie nie wiem
4. Czy opieka nad Kołem ze strony pracowników jest kompetentna i właściwa?
 tak nie nie mam zdania
5. Co można by zmienić lub poprawić w pracy Koła?

VII. Samorząd

1. Czy w naszym Instytucie działa samorząd studencki?
 tak nie nie wiem
 Jeśli tak, proszę odpowiedzieć na poniższe pytania.

2. Czy w ostatnim roku brali Państwo udział w wyborach do samorządu studentów IINiSB?
 tak nie
3. Czy uczestniczą Państwo w pracach samorządu?
 tak nie
4. Jak oceniają Państwo pracę samorządu (proszę zaznaczyć odpowiedź w każdej kolumnie)?
 potrzebna widoczna skuteczna
 niepotrzebna niewidoczna nieskuteczna
 nie mam zdania
5. Czym według Państwa powinien się zajmować samorząd studencki? (proszę zaznaczyć wszystkie możliwości, które Państwo wybierają)
 sprawami stypendialnymi
 reprezentowaniem Instytutu na forum samorządu uczelnianego
 sprawami nauczania
 organizowaniem rozrywek
 inne – jakie
6. Co można zmienić lub poprawić w samorządzie studenckim IINiSB?

VIII. Komisja stypendialna

1. Czy ubiegali się Państwo kiedykolwiek o stypendium w naszym Instytucie?
 tak nie
2. Czy są Państwo odbiorcami którejś z poniższych form pomocy materialnej dla studentów?
 stypendium socjalne
 zapomoga
 stypendium dla osób niepełnosprawnych
 dopłata do domu studenckiego
3. Czy pobierają Państwo stypendium za wyniki w nauce:
 naukowe Uniwersytetu Warszawskiego
 Ministra Edukacji Narodowej
4. Czy wiedzą Państwo, kto na Waszym roku jest członkiem Komisji Stypendialnej?
 tak nie
5. Czy wiedzą Państwo, kto z pracowników Instytutu jest opiekunem Komisji Stypendialnej?
 tak nie
6. Czy znają Państwo wymogi konieczne do spełnienia przy ubieganiu się o którąkolwiek z form pomocy materialnej?
 tak, wszystkie tak, częściowo nie
7. Czy informacja o możliwościach uzyskania stypendium i działalności Komisji Stypendialnej jest wystarczająca i łatwo dostępna w Instytucie?
 tak nie nie mam zdania
8. Czy stypendia są wypłacane regularnie i terminowo?
 tak, zawsze różnie nie
9. Co można zmienić lub poprawić w pracy Komisji Stypendialnej?

Proszę podać kilka informacji o sobie:

Student/ka roku

Płeć: kobieta mężczyzna

Wiek: lat

Wybrana ścieżka specjalizacyjna (dotyczy studentów studiów magisterskich):
.....

Załącznik 3. ANKIETA DLA STUDENTÓW PODYPLOMOWYCH

Siatka zajęć

1. Czy odpowiada Państwu siatka zajęć:
 - tak, w pełni
 - tak, w dużym stopniu
 - tak, w niewielkim stopniu
 - nie
 - nie mam zdania
2. Jeżeli nie, co w niej Państwu nie odpowiada? (proszę zaznaczyć wszystkie pasujące odpowiedzi)
 - liczba i układ zajęć w ciągu dnia
 - brak tzw. okienek
 - nadmiar tzw. okienek
 - dobór sal do poszczególnych zajęć
3. Co można by zmienić lub poprawić w siatce zajęć?
.....

II. Sekretariat

1. Czy odpowiadają Państwu godziny otwarcia sekretariatu?
 - tak, w pełni
 - tak, w dużym stopniu
 - tak, w niewielkim stopniu
 - nie
2. Czy możecie Państwo uzyskać w sekretariacie poszukiwane przez Państwa informacje?
 - tak, zawsze tak, czasami nie
3. Czy obsługa w sekretariacie jest kompetentna i życzliwa?
 - tak, zawsze tak, czasami nie
4. Co można by zmienić albo poprawić w pracy sekretariatu?
.....

II. Biblioteka

1. Czy odpowiadają Państwu godziny otwarcia biblioteki?
 - tak, w pełni
 - tak, w dużym stopniu
 - tak, w niewielkim stopniu
 - nie
 - nie mam zdania
2. Czy obsługa w bibliotece jest:
 - kompetentna niekompetentna
 - życzliwa nieżyczliwa
 - nie mam zdania
3. Czy znajdują Państwo w naszej bibliotece niezbędną literaturę polsko- i obcojęzyczną?
 - tak, w pełni tak, częściowo
 - czasami rzadko
 - nie
4. Czy korzystają Państwo z innych bibliotek naukowych?

- tak, bibliotek akademickich (jakich?)
- tak, innych naukowych (jakich?)
- nie

5. Co można by zmienić lub poprawić w pracy biblioteki?

.....

IV. Laboratoria

1. Czy sprzęt w laboratoriach jest sprawny?

- tak, w pełni tak, częściowo
- czasami rzadko
- nie nie wiem

2. Czy oprogramowanie dostępne w laboratoriach wystarcza Państwu do pracy?

- tak, w pełni tak, częściowo
- czasami rzadko
- nie

3. Czy mają Państwo wystarczająco dużo czasu na pracę własną w laboratorium?

- tak, zawsze tak, czasami nie

4. W jakich godzinach chcieliby Państwo korzystać z laboratorium?

.....

5. Czy wiedzą Państwo, kto z pracowników odpowiada za funkcjonowanie laboratoriów?

- tak nie

6. Co można by zmienić lub poprawić w pracy laboratoriów?

.....

V. Rekrutacja

1. Skąd dowiedzieli się Państwo o studium podyplomowym?

- z informatora
- z Internetu
- z ogłoszeń prasowych
- od znajomych
- z innych źródeł - jakich?

2. Czy odpowiadały Państwu godziny pracy sekretarza Komisji Rekrutacyjnej podczas przyjmowania dokumentów?

- tak, w pełni
- tak, częściowo
- nie

3. Jak oceniają Państwo pracę sekretarza KR?

- | | |
|---|---|
| <input type="checkbox"/> kompetentny | <input type="checkbox"/> niekompetentny |
| <input type="checkbox"/> chętnie udzielający wszelkich informacji | <input type="checkbox"/> nieprzygotowany do funkcji |
| <input type="checkbox"/> miły, gotowy do pomocy | <input type="checkbox"/> niedostępny |
| <input type="checkbox"/> nie mam zdania | |

4. Czy informacja dla kandydatów na studia była dla Państwa łatwodostępna?

- | | | |
|------------------------------------|------------------------------|------------------------------|
| na tablicy ogłoszeń | <input type="checkbox"/> tak | <input type="checkbox"/> nie |
| u sekretarza Komisji Rekrutacyjnej | <input type="checkbox"/> tak | <input type="checkbox"/> nie |
| w sekretariacie | <input type="checkbox"/> tak | <input type="checkbox"/> nie |
| w bibliotece | <input type="checkbox"/> tak | <input type="checkbox"/> nie |

5. Co można by zmienić lub poprawić w pracy Komisji Rekrutacyjnej?

.....

Proszę podać kilka informacji o sobie:

Płeć: kobieta mężczyzna

Wiek: lat

Załącznik 4. ANKIETA DLA PRACOWNIKÓW

I. Dyrekcja

1. Czy podział obowiązków w dyrekcji jest wyraźnie sprecyzowany, zrozumiały i wiadomy dla wszystkich pracowników?
 - tak, w pełni tak, częściowo
 - nie nie wiem
2. Czy studenci i pracownicy wiedzą, do kogo mają się kierować ze swoimi problemami?
 - tak, w każdym przypadku tak, czasami
 - nie nie wiem
3. Jeśli nie, co można poprawić/ ulepszyć w podziale obowiązków?
.....
4. Czy mają Państwo problemy z możliwością osobistego spotkania się z kimkolwiek z dyrekcji?
 - tak, często tak, czasami nie
5. Z którą osobą potrzebujecie Państwo spotykać się najczęściej?
 - dyrektor główny
 - dyrektor ds. dydaktycznych
 - dyrektor ds. naukowych
6. W jaki sposób kontaktują się Państwo z dyrekcją? (proszę zaznaczyć wszystkie pasujące odpowiedzi)
 - zostawiam informację w sekretariacie,
 - korzystam z poczty elektronicznej,
 - próbuję umówić się osobiście.

Sekretariat

1. Czy odpowiadają Państwu godziny otwarcia sekretariatu?
 - tak, w zupełności tak, w dużym stopniu
 - tak, w niewielkim stopniu nie
2. Czy możecie Państwo uzyskać w sekretariacie poszukiwane przez Państwa informacje?
 - tak, zawsze tak, czasami nie
3. Czy obsługa w sekretariacie jest kompetentna i życzliwa?
 - tak, zawsze tak, czasami nie
4. Co można by zmienić albo poprawić w pracy sekretariatu?
.....

Biblioteka

1. Czy odpowiadają Państwu godziny otwarcia biblioteki?
 - tak, w zupełności
 - tak, w dużym stopniu
 - tak, w niewielkim stopniu
 - nie
 - nie mam zdania
2. Czy obsługa w bibliotece jest:
 - kompetentna niekompetentna
 - życzliwa nieżyczliwa
 - nie mam zdania
3. Czy zbiory biblioteki uważają Państwo za aktualne i wystarczające?
 - a) wydawnictwa zwarte
 - aktualne nieaktualne

- wystarczające niewystarczające
 czasopisma
 aktualne nieaktualne
 wystarczające niewystarczające
 inne formy dokumentów (dok. elektroniczne, normy itd.)
 aktualne nieaktualne
 wystarczające niewystarczające

4. Co można by zmienić lub poprawić w pracy biblioteki?

.....

Laboratoria

1. Czy korzystają Państwo z laboratoriów komputerowych?

tak: do zajęć dydaktycznych do pracy własnej

nie

2. Czy sprzęt w laboratoriach i zakładach jest sprawny?

tak, w pełni tak, częściowo

czasami rzadko

nie nie wiem

3. Czy oprogramowanie dostępne w laboratoriach wystarcza Państwu do pracy?

tak, w pełni tak, częściowo

czasami rzadko

nie

Wyposażenie sal i zakładów

1. Czy podczas prowadzenia zajęć korzystają Państwo:

z telewizora kamery rzutnika folii komputera

2. Jeśli nie - dlaczego?

3. Czy do przygotowania zajęć i/lub pracy własnej korzystają Państwo w Instytucie z innych urządzeń:

komputer skaner kserograf

drukarka czytnik CD rzutnik folii inne - jakie?

4. Jak oceniają Państwo (w skali 1 najniższa - 5 najwyższa) funkcjonowanie sieci komputerowej w pokojach pracowniczych:

dostępność

oprogramowanie

(bez)awaryjność

Siatka zajęć

1. Jak oceniają Państwo rozkład tygodniowy (weekendowy) zajęć dydaktycznych?

bardzo dobry dobry średni zły bardzo zły

2. Jak oceniają Państwo podział sal na zajęcia dydaktyczne?

bardzo dobry dobry średni zły bardzo zły

VII. Współpraca różnych grup pracowników

Jak oceniają Państwo (w skali 1 - 5) przepływ informacji:

- między pracownikami prowadzącymi zajęcia dydaktyczne

- między opiekunami poszczególnych lat a wykładowcami (lista studentów, podział na grupy, starosta, protokoły)

- między wykładowcą a opiekunem

-
- między wykładowcami a sekretariatem (dyżury, harmonogram sesji, protokoły, nieobecności)
 - między sekretariatem a wykładowcami
 - między wykładowcami a administratorami sieci
 - między wykładowcami a dyrekcją

ALICJA KENSKA
MARIA REKOWSKA

BIBLIOTEKA SZKOŁY GŁÓWNEJ HANDLOWEJ PO MODERNIZACJI

Korzystne zmiany w wyniku remontu i unowocześnienia budynku Biblioteki SGH po odzyskaniu pomieszczeń zajmowanych przez Archiwum Akt Nowych.

Budynek Biblioteki SGH, zaprojektowany przez architekta Jana Witkiewicza-Koszczyca, został oddany do użytku w styczniu 1931 r.

Według jego ówczesnych poglądów „rozwój budynku musi być ograniczony najdalej do lat 50-ciu, jak na to nam wskazuje szereg istniejących bibliotek, powstałych w wieku XIX. Wzrost możliwości technicznych równoważy się tu ze wzrostem czytelnictwa. Po tych latach 50-60 niech nowe pokolenie w inny sposób rozwiązuje zagadnienie ciągłości i rozwoju, zgodnie z postępem”¹. Oraz w innym miejscu: „budynek biblioteki publicznej z natury rzeczy jest pomnikiem danej epoki i musi przejść jako taki do historii kultury i sztuki. Aby budynek biblioteczny odpowiadał rzeczywiście celowi, zawsze lepiej wybudować nowy, niż przystosowywać darowany, lub przerabiać gotowy dom, tanio nabyty”². Poglądy znanego architekta tym razem nie sprawdziły się i zaprojektowany przez niego gmach Biblioteki SGH, o kubaturze ok. 37 000 m³ i powierzchni ogólnej 7340 m² (z tego ok. 30% zajmują ciągi komunikacyjne, piwnice i sanitariaty), służy pracownikom i studentom tej Uczelni oraz wielu innym odwiedzającym Bibliotekę czytelnikom już prawie 70 lat. Ozdobą gmachu są nadal 23 obrazy na attyce z polewanych, kolorowych cegieł. Obraz powtarzający się to jakby księgozbiór; inne przedstawiają: sowę (mądrość), wagę (prawo), płomień (wiedzę), kominy fabryczne (przemysł), okręt (handel – godło Szkoły), kłosa (rolnictwo) pośrodku godło państwa. Kolor tynku różowawy (z domieszką mączki ceglanej), odpowiednio zharmonizowany, oraz nakrycie attyki dachówką dopełniają kolorystycznej harmonii³. Budynek Biblioteki SGH jest obecnie pod ochroną Konserwatora Zabytków Gminy Warszawa-Mokotów. Prowadzone są prace przygotowawcze mające na celu wpisanie go do Rejestru Zabytków Kultury.

Jest rzeczą niezmiernie cenna, iż gmach Biblioteki nie został zniszczony podczas działań II wojny światowej, a szczególnie w czasie

¹ J. Witkiewicz-Koszczyca: *Budowa gmachu bibliotecznego Wyższej Szkoły Handlowej w Warszawie*. Warszawa 1933 s. 21.

² *Tamże*, s. 21.

³ *Tamże*, s. 11.

powstania warszawskiego. Zbiory Biblioteki zostały włączone do Oddziału II Staatsbibliothek w Warszawie, co okazało się najlepszym rozwiązaniem, gdyż dzięki temu księgozbiór Biblioteki SGH pozostał na miejscu i przetrwał wojnę bez większych strat. Opiekę nad zbiorami powierzono ówczesnemu zastępcy dyrektora Biblioteki SGH, doc. dr. Andrzejowi Grodkowi⁴.

Z chwilą, gdy Niemcy opuścili Warszawę, już w styczniu 1945 r., dyr. A. Grodek wrócił do Biblioteki jako pierwszy wraz z 4 pracownikami. Zespół ten w bardzo trudnych warunkach doprowadził budynek i zbiory do stanu użyteczności dla studentów i pracowników Uczelni. Usunięto gruz, ustawiono na półkach książki przygotowane po powstaniu do wywiezienia poza Warszawę i przystosowano jedną salę dla czytelników. Dzięki temu już 28.02.1945 r. Biblioteka SGH, jako jedna z pierwszych w Warszawie, została otwarta dla czytelników, chociaż praca w ówczesnych warunkach była bardzo utrudniona ze względu na brak światła, wody, ogrzewania, przy wybitych szybach itp.⁵. Dodatkowym utrudnieniem była ciasnota lokalowa, ponieważ większą część gmachu Biblioteki zajmowała Biblioteka Narodowa. Było to szczególnie odczuwalne od r. ak. 1949/1950, kiedy SGH przekształcono w Szkołę Główną Planowania i Statystyki (SGPiS), która stała się uczelnią wielowydziałową, z dużą liczbą studentów i zmienionym programem oraz metodami nauczania. Biblioteka, zgodnie z zaleceniem Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, musiała przystosować się do nowych wymagań. W tej sytuacji zajmowanie pomieszczeń przez BN stało się wyjątkowo uciążliwe. Ale – jak się w rezultacie okazało – trzeba było znosić tę uciążliwość aż do początku lat 60., gdyż dopiero wówczas BN przeniosła się do budynku przy ul. Hankiewicza 1. Natomiast znacznie dłużej pozostało w Bibliotece SGPiS (od 1991 r. ponownie SGH) Archiwum Akt Nowych, ponieważ gmach wybudowany dla tej instytucji zajęła właśnie BN. Taka sytuacja trwała aż do czasu wybudowania nowej siedziby BN. Ostateczne oddanie do dyspozycji Biblioteki ostatnich z użytkowanych przez Archiwum pomieszczeń nastąpiło 16.02.1996 r. Dopiero wówczas Archiwum Akt Nowych opuściło gościnny (mamy nadzieję...) budynek Biblioteki SGH po 40 latach zajmowania ok. połowy jego powierzchni użytkowej. Natomiast poszczególne sale były odzyskiwane po tej instytucji już nieco wcześniej i po renowacji zostały znakomicie zagospodarowane. Dokonano wielu zmian, dostosowując pomieszczenia do aktualnych potrzeb Biblioteki wynikających z pełnionych przez nią zadań i mając na uwadze tendencje nowoczesnego bibliotekarstwa.

⁴ Biblioteka Szkoły Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie. *Informator*. Oprac. S. Wrzosek, A. Zabielska-Helle. Warszawa 1972 s. 9.

⁵ J. Skiwska: Historia Biblioteki Szkoły Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie. Praca magisterska. SGPiS 1960 s. 70-71. Maszyn.

Najwcześniejszym przedsięwzięciem było utworzenie w jednym z pomieszczeń na parterze Polsko-Amerykańskiej Biblioteki dla Kobiet Biznesu. Oficjalne otwarcie miało miejsce w maju 1993 r. Księgozbiór tej Biblioteki został ufundowany przez amerykańską organizację INET for Women i liczył ok. 600 książek, głównie anglojęzycznych, z zakresu teorii ekonomii, rachunkowości i finansów, biznesu i zarządzania, handlu i marketingu, prawa międzynarodowego oraz studiów nad problemami kobiet. Te zbiory są stale powiększane o wydawnictwa w języku polskim oraz o czasopisma dla kobiet biznesu.

Kolejne przedsięwzięcie modernizacyjne to przeniesienie Oddziału Informacji Naukowej, mieszczącego się dotychczas w niewielkim lokalu (ok. 86 m²), do dwukrotnie większego (176 m²). W nowych warunkach Oddział ten oprócz dodatkowej powierzchni otrzymał funkcjonalne, nowoczesne wyposażenie, umożliwiające znaczne poszerzenie księgozbioru podręcznego, a przede wszystkim zwiększenie liczby miejsc pracy dla czytelników (jest ich obecnie 30), dogodniej usytuowanych, z lepszym oświetleniem. Również pracownicy uzyskali lepsze warunki do pracy z czytelnikiem i własnej. Powstała też możliwość wydzielenia w Oddziale Informacji Naukowej kilku stanowisk komputerowych dla użytkowników. Na jednym z nich – jako jedynym w Bibliotece – można korzystać z dostępnych na CD-ROM-ach baz pełnotekstowych: ABI/Inform i BPO, z systemem wyszukiwawczym PROQUEST. Na pozostałych dostępny jest katalog elektroniczny Biblioteki SGH (wykorzystujący oprogramowanie ALEPH) oraz liczne bazy bibliograficzne, obejmujące zarówno książki, jak też artykuły z czasopism polskich i zagranicznych, w tym kilka baz online dających dostęp do tekstów artykułów zagranicznych.

Niezmiernie ważnym przedsięwzięciem, możliwym do zrealizowania dzięki Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej jako głównemu sponsorowi i poparciu finansowemu Uczelni, był remont generalny i modernizacja Czytelni Głównej. W dniu 1.10.1996 r. oddano do użytku zmodernizowaną Czytelnię Główną na 210 miejsc, o powierzchni ok. 1000 m² i wysokości ok. 10 m. Norma przewidziana w latach 30. przez architekta (2,16 m² /czytelnika) została w nowym układzie podwojona. Ciekawą i nietypową aranżacją całkowicie zmieniono wnętrze Czytelni. Autorem tej aranżacji jest inż. architekt Stanisław Fijałkowski. Meble zaprojektowano i wykonano na zamówienie. Do każdego stolika doprowadzono światło punktowe i sygnalizację świetlną, która informuje czytelnika o nadejściu książek z magazynu. Natomiast bezpośrednio w Czytelni z wolnym dostępem do półek ustawiono księgozbiór liczący ok. 20 000 wol. według przyjętej w Bibliotece SGH klasyfikacji Biblioteki Kongresu. Informacja o zawartości księgozbioru Czytelni Głównej wprowadzona jest do katalogu elektronicznego. W przylegającym do Czytelni zmodernizowanym pomieszczeniu katalogowym doprowadzo-

no sieć komputerową i zainstalowano 10 stanowisk komputerowych, umożliwiających wyszukiwanie potrzebnych pozycji według dowolnych kryteriów (nazwa autora, tytuł, nazwa wydawcy, hasło przedmiotowe, słowo kluczowe, dowolne słowo z opisu). Zapewnienie wolnego dostępu do tak obszernego księgozbioru spowodowało konieczność zastosowania kodów paskowych oraz zainstalowania specjalnych bramek elektronicznych przy wyjściach, chroniących przed wynoszeniem książek z Czytelni. Jest możliwość wykonania kserokopii na miejscu, ponieważ zakupiono i ustawiono w Czytelni Głównej kopiaarkę wykonującą odbitki po włożeniu karty magnetycznej, którą można nabyć u dyżurującego pracownika Czytelni. Warto również dodać, że w ramach remontu i modernizacji Czytelni Głównej wymieniono 200 okien oraz kaloryfery, co z pewnością istotnie wpłynęło na obecny standard i wygodę korzystania z niej.

Wraz ze zmianami w Czytelni Głównej przeniesiono na parter, do odzyskanych po Archiwum pomieszczeń, wszystkie wypożyczalnie: studencką, dla pracowników naukowych i doktorantów oraz międzybiblioteczną. Obsługa wypożyczeń została zautomatyzowana. Wypożyczalnia studencka ma na parterze przylegający do niej magazyn. W niedalekiej przyszłości planowane jest zapewnienie wolnego dostępu do tego księgozbioru. Poprzednio wypożyczalnie mieściły się w pomieszczeniu katalogowym, a księgozbiór wypożyczalni zajmował część Czytelni Głównej.

W Bibliotece SGH nie jest możliwe otwarcie magazynów dla czytelników, jak ma to miejsce w wielu zagranicznych bibliotekach uniwersyteckich. Architektura budynku Biblioteki nie pozwala na takie rozwiązanie. Regały w magazynach przytwierdzone są do stropów, co uniemożliwia ich przestawianie, a same pomieszczenia mają tylko 2,20 m wysokości. Ponadto do niektórych z nich prowadzą dość kręte, metalowe schody, niezbyt bezpieczne; brak jest też wyjść ewakuacyjnych. Jednak znaleziono inne rozwiązanie polegające na:

- przekształceniu Czytelni Czasopism Bieżących w Czytelnię Czasopism Polskich, z wolnym dostępem do zbiorów za 18 ostatnich lat; było to możliwe dzięki zastosowaniu specjalnych kompaktowych regałów umożliwiających zmieszczenie tego zbioru czasopism;

- w odzyskanej po Archiwum Akt Nowych sali utworzono Czytelnię Czasopism Zagranicznych, z wolnym dostępem do zbiorów za ostatnie 8 lat; również i tu zastosowano regały kompaktowe oraz umieszczono kserokopiaarkę.

Obie sale poddano generalnemu remontowi, m.in. wymieniono okna oraz instalacje elektryczne. Wyposażono Czytelnię w nowe meble i sieć komputerową. Opatrzono kodami paskowymi czasopisma znajdujące się na półkach z wolnym dostępem i zainstalowano bramki elektroniczne. Te wszystkie zmiany społeczność Uczelni przyjęła z wiel-

ką aprobatą, czytelnicy z zadowoleniem, ponieważ nie muszą teraz wypełniać rewersów i oczekiwać na dostarczenie czasopism. Bibliotekarze i magazynierzy zostali uwolnieni od dźwigania setek kilogramów dziennie po krętych i niebezpiecznych schodach wewnętrznych. Obie Czytelnie Czasopism uroczyście otwarto w październiku 1998 r. w obecności, m.in. przedstawiciela Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej.

Równocześnie wzrosła liczba miejsc dla czytelników (o 83 miejsca) i obecnie we wszystkich czytelniach jest łącznie 355 miejsc. Natomiast stan liczbowy księgozbioru Biblioteki SGH osiągnie wkrótce 1 mln wol.

Dzięki wymienionym dotychczas zabiegom remontowo-modernizacyjnym udało się stworzyć w Bibliotece strefę ciszy na całym II piętrze, gdzie znajdują się: Czytelnia Główna, Oddział Informacji Naukowej i Czytelnia Czasopism, połączone ze sobą wewnętrzną komunikacją.

Dla potrzeb studentów i pracowników naukowych Uczelni utworzono w Bibliotece SGH w 1998 r. specjalną Pracownię Komputerową na 20 stanowisk (wraz z drukarką), z której mogą dla własnych prac korzystać z programów zainstalowanych na serwerach Szkoły. Mają tu również dostęp do Internetu, poczty elektronicznej oraz mogą przeglądać katalog elektroniczny i wszystkie bazy udostępniane przez Bibliotekę SGH, a poprzez Internet katalogi i bazy udostępniane przez inne ośrodki. Wyposażenie tej Pracowni w sprzęt komputerowy zostało dofinansowane przez prezydenta m. st. Warszawy, Marcina Świącickiego, za co jesteśmy niezmiernie wdzięczni.

W budynku Biblioteki utworzono również Pracownię Kserograficzną, która realizuje zamówienia na dostarczanie kopii artykułów z czasopism oraz wykonuje na bieżąco zamówienia czytelników.

Ostatnim przedsięwzięciem modernizacyjnym było otwarcie bufetu w budynku Biblioteki, w którym można szybko i niedrogo spożyć gorący lub zimny posiłek, co bardzo pomaga w pracy zarówno osobom korzystającym z usług Biblioteki, jak również samym pracownikom.

Na 2001 r. Biblioteka planuje prace mające na celu lepsze zabezpieczenie starych druków i innych cennych najstarszych zbiorów, które aktualnie są przechowywane w kilku miejscach. Mają być one umieszczone w jednej dużej sali na III piętrze, po jej uprzednim generalnym remoncie i modernizacji oraz zainstalowaniu systemu dozoru wizyjnego.

Biblioteka SGH wydłużyła czas otwarcia działów bezpośredniego kontaktu z czytelnikiem: Wypożyczalni, Czytelni, Oddziału Informacji Naukowej, Pracowni Komputerowej i Kserograficznej. Obecnie można korzystać z ich usług przez cały tydzień włącznie z niedzielą.

ALICJA KENSKA
MARIA REKOWSKA

WARSAW SCHOOL OF ECONOMIC AFTER MODERNIZATION

The library regained almost half of its space after the Central Archive moved out of the library building to a new location. The authors describe the results of several years remodelling, renovation and modernization. The main reading room has been redesigned with introduction spotlight lighting system and light signalling panels on reading tables, two new periodical reading rooms with compact storage system have been created. Free access to a part of collections (20 000 vols. of monographs, Polish serials for the last 18 years and foreign serials for 8 last year) is now possible. A computer laboratory, reprographic facilities and a small cafeteria are now accessible to the library users. The authors describe also further plans of the modernization of the library.

Maszynopis wpłynął do redakcji 21 września 2000 r.

MARIA DEMBOWSKA

WSPÓŁPRACA WARSZAWSKICH BIBLIOTEKOSZNAWCÓW Z WYŻSZĄ SZKOŁĄ PEDAGOGICZNĄ W OLSZTYNIE

Autorka wspomina swoją pracę w Zakładzie Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej WSP w Olsztynie w l. 1975-1986. Przytacza też wspomnienia innych osób współpracujących z nią w tym okresie.

Zakład Bibliotekoznawstwa (następnie: Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej) został utworzony w olsztyńskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP) w 1974 r. dzięki inicjatywie miejscowego środowiska bibliotekarskiego, życzliwemu ustosunkowaniu się do tej sprawy władz Uczelni oraz staraniom dra Jana Wróblewskiego, w przyszłości wieloletniego kierownika Zakładu.

W tym czasie istniało w polskich wyższych uczelniach 12 placówek kształcenia bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej: 9 w uniwersytetach¹ i 3 w wyższych szkołach pedagogicznych².

Środowisko olsztyńskie nie mogło zapewnić nowo utworzonej placówce odpowiedniej kadry dydaktycznej, w związku z czym dr J. Wróblewski podjął starania mające na celu pozyskanie pomocy kolegów warszawskich. W liście skierowanym do mnie 31.03.1974 r. pisał: „W Wyższej Szkole Nauczycielskiej w Olsztynie od nowego roku akademickiego będzie uruchomiony w ramach Wydziału Filologicznego kierunek bibliotekoznawstwa, którego organizację powierzono mojej skromnej osobie. Nie jest to sprawa łatwa ze względu na olsztyńskie warunki, ale chyba nigdzie nie ma tylu chętnych bibliotekarzy do zdobywania kwalifikacji, jak w Olsztynie. Dlatego też władze Uczelni pod naciskiem środowiska i przy poparciu władz politycznych podjęły decyzję uruchomienia studiów jeszcze w tym roku (...) Staram się więc nawiązać kontakt z ośrodkami bibliotekoznawstwa w celu otrzymania pomocy. Znając zaangażowanie Pani Profesor w zagadnienia kształcenia kadr bibliotekarskich oraz wielką życzliwość dla naszego województwa, zwracam się z gorącą prośbą o poparcie olsztyńskiego przedsięwzięcia w środowisku warszawskim. Jednocześnie chciałbym Panią Profesor prosić o prowadzenie wykładów z bibliografii”.

Moje kontakty z olsztyńskim środowiskiem bibliotekarskim zostały nawiązane w latach 50., kiedy jako sekretarz generalny Stowarzysze-

¹ W Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Poznaniu, Toruniu, Warszawie i we Wrocławiu.

² W Bydgoszczy, Kielcach, Krakowie. (Zob. H. Więckowska: *Akademie kształcenia bibliotekarzy. Zarys historyczny*. Warszawa 1979 s. 58.).

nia Bibliotekarzy Polskich opiekowałam się tamtejszym okręgiem SBP. Przewodniczącą okręgu była p. Irena Grabowska, pracowniczka Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej. Nawiązana wówczas nasza znajomość przekształciła się w trwającą do dzisiaj przyjaźń.

Propozycja pracy dydaktycznej w olsztyńskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej zbiegła się w czasie z moją definitywną decyzją zrezygnowania ze stanowiska dyrektora warszawskiej Biblioteki Polskiej Akademii Nauk. Objęłam je w 1966 r. „na parę lat” (jak zaznaczyłam we wstępnej rozmowie z dyrektorem Biura Wydawnictw i Bibliotek PAN), toteż z dn. 1.09.1975 r. – po kilku miesiącach prac zleconych w olsztyńskiej WSP – zostałam na swoją prośbę przeniesiona z Polskiej Akademii Nauk do Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie. Byłam w tej uczelni pierwszym nauczycielem akademickim z tytułem naukowym profesora.

Na prośbę rektora, którym był wówczas doc. dr hab. Jan Sikora, wygłosiłam na uroczystej inauguracji r.ak. 1975/1976 wykład pt. „Naukoznawstwo a informacja naukowa”.

Na studiach dziennych i zaocznych prowadziłam wykłady i seminaria magisterskie z zakresu bibliotekoznawstwa, bibliografii i informacji naukowej. Pracowałam w olsztyńskiej WSP na pełnym etacie do przejścia na emeryturę z końcem r.ak. 1980/1981 oraz dodatkowo – na prośbę rektora w l. 1984-1986 – w związku z trudną w tym czasie sytuacją Zakładu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej (o czym będzie mowa niżej).

Tuż przed przejściem na emeryturę otrzymałam (w czerwcu 1981 r.) od przewodniczącego komisji wyborczej Wydziału Humanistycznego WSP propozycję kandydowania na stanowisko dziekana tego Wydziału. Nie przyjąłm tej oferty, motywując odmowę swoimi licznymi powiązaniem i współpracą z instytucjami warszawskimi, jak również z uwagi na trudne w tym czasie warunki podróży do Olsztyna. Funkcją dziekana Wydziału Humanistycznego podjęła się wówczas doc. dr hab. Jadwiga Rudnicka, która od r.ak. 1977/1978 nawiązała z mojej inicjatywy współpracę z olsztyńskim Zakładem Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. Z warszawskich bibliotekoznawców współpracowali też z tym Zakładem w latach 70. i 80. dr Aldona Gawecka, dr Regina Hancko, doc. dr hab. Eugeniusz Ścibor (z Instytutu Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej), a ponadto doc. dr hab. Tadeusz Bieńkowski (z Instytutu Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN).

W ciągu niewielu lat olsztyński Zakład Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej dorobił się własnej młodej kadry naukowej. Pierwsze stopnie doktorskie otrzymały: Irena Jarosz (obecnie Rapacka) – w Instytucie Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN (promotorem był doc. dr hab. Tadeusz Bieńkowski); Danuta Konieczna – w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego i Kor-

dula Szczechura – w Instytucie Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego (promotor prof. M. Dembowska); Zoja Jaroszewicz – w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informatyki UW (promotor – prof. Barbara Bieńkowska).

W referacie na 10-lecie Zakładu Bibliotekoznawstwa WSP w Olsztynie (26.05.1984) doc. Jan Wróblewski stwierdził, że Zakład ten swoje powstanie i rozwój zawdzięcza głównie pomocy czołowych bibliotekoznawców szczebla centralnego oraz miejscowego, olsztyńskiego środowiska. Poza wymienionymi wyżej osobami podkreślił zasługi doc. Jadwigi Kołodziejkiej z Biblioteki Narodowej, „wypróbowanego przyjaciela Zakładu, która bardzo wiele nam pomogła i nadal pomaga”. Przypomniał też o kryzysie, jaki przeżyło olsztyńskie bibliotekoznawstwo na przełomie lat 1983 i 1984 – na skutek decyzji ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki o wstrzymaniu rekrutacji na ten kierunek. Dzięki licznym wystąpieniom w obronie olsztyńskiego bibliotekoznawstwa, zarówno ze strony miejscowego środowiska, jak i krajowych przedstawicieli tej dziedziny³, decyzja ministerialna została cofnięta pod warunkiem, że władze olsztyńskiej Uczelni postarają się o wzmocnienie omawianego kierunku studiów przez pozyskanie współpracy większej liczby samodzielnych pracowników nauki. W związku z tym – na prośbę rektora WSP – będąc już na emeryturze wznowiłam pracę w olsztyńskim Zakładzie Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej w l. 1984-1986. Warto podkreślić przy okazji, że wyrazem poparcia miejscowych władz samorządowych dla omawianego kierunku studiów była decyzja wojewody olsztyńskiego (z 18.11.1985 r.) uznająca za deficytowe stanowisko nauczyciela akademickiego z zakresu bibliotekoznawstwa i informatyki naukowej.

Moje ostatnie zajęcia w olsztyńskiej WSP polegały na prowadzeniu seminarium magisterskiego dla 7 studentek zaocznych, z którymi pracę wspominam z prawdziwą przyjemnością. Była wśród nich przyszła pani doktor Marianna Banacka (obecnie adiunkt w Instytucie Informatyki Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW), która z czasem została moją najmłodszą serdeczną przyjaciółką.

Współpracę z olsztyńskim Zakładem Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej wspominają też dr Aldona Gawecka i doc. dr hab. Jadwiga Rudnicka.

„Tylko 3 lata (1976-1979) pracowałam w olsztyńskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej – wspomina dr A. Gawecka – był to jednak bardzo ważny okres w moim życiu, spełnienie moich marzeń: zawsze chciałam być nauczycielem. Prowadziłam wykłady i ćwiczenia z przedmiotu

³ Między innymi w liście skierowanym (6.02.1984) do ministra wspólnie z prof. Heleną Więckowską (na 2 miesiące przed Jej śmiercią) podkreślaliśmy, że w wyniku decyzji o likwidacji olsztyńskich studiów bibliotekoznawstwa pozbawiono możliwości dalszego rozwoju ośrodek, który swoim dorobkiem i stanem kadry naukowo-dydaktycznej nie ustępuje większości ośrodków, w których rekrutacja na omawiany kierunek studiów została utrzymana.

Źródła informacji naukowej. Zajęcia ze studentami, którymi byli pracownicy bibliotek lub ośrodków informacji, dawały mi dużo satysfakcji i radości. Doprowadziłam swoją grupkę słuchaczy do pomyślnego końca, tj. do uzyskania przez nich tytułu magistra. Olsztynianie byli bardzo dumni ze swojej Uczelni. Po pierwszych egzaminach magisterskich miała miejsce wielka uroczystość: dziennikarze, fotoreporterzy, zdjęcia w *Gazecie Olsztyńskiej*. W Olsztynie wszystko miało jakiś szczególny wymiar – większy i bardziej ludzki”.

Wspomnienia doc. dr hab. J. Rudnickiej: „W Wyższej Szkole Pedagogicznej w Olsztynie pracowałam od r.ak. 1977/78 do 1986/87. Zajęcia moje dzieliły się między bibliotekoznawstwo i filologię polską. Na bibliotekoznawstwie miałam wykład z historii książki oraz seminarium magisterskie. Na filologii polskiej – wykład z literatury polskiej od średniowiecza do oświecenia, który w latach 1985-87 zamieniłam na wykład o poezji Cypriana Norwida. Prowadziłam także seminarium magisterskie. W l. 1980-82 pełniłam funkcję dziekana Wydziału Humanistycznego WSP. Uczestniczyłam w przeprowadzaniu egzaminów wstępnych na studia stacjonarne. W 1979 r. byłam przewodniczącą Komisji Rekrutacyjnej.

W celu ożywienia zainteresowań naukowych wśród personelu wykładającego na Uczelni organizowałam zebrania, na których wygłaszali referaty doktorzy i docenci. W kwietniu 1980 r. w sali konferencyjnej Ratusza olsztyńskiego zorganizowałam ze studentami filologii polskiej sesję naukową poświęconą Janowi Kochanowskiemu, w której wzięli udział poloniści spoza Olsztyna oraz wykładowcy z olsztyńskiej WSP. W listopadzie 1980 r. odbyła się sesja na temat Marii Konopnickiej, zorganizowana przez bibliotekoznawstwo i wychowanie muzyczne WSP oraz olsztyński oddział Towarzystwa im. M. Konopnickiej.

Młodzież studiująca wówczas w olsztyńskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej pochodziła głównie z Warmii i Mazur. Miała dużo zapału do nauki, a zarazem wiele braków spowodowanych niskim poziomem nauczania poprzedzającego maturę. Była to jednak młodzież rozśpiewana, roztańczona, wrażliwa na wszystko, co piękne i zapewne – na to, co dobre”.

*

Z dniem 1.09.1999 r.⁴ utworzony został Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, który powstał z połączenia trzech miejscowych uczelni: Akademii Rolniczo-Technicznej im. Michała Oczapowskiego, Wyższej Szkoły Pedagogicznej oraz Warmińskiego Instytutu Teologicznego. Organem tej Uczelni jest dwutygodnik *Wiadomości Uniwersyteckie*.

⁴ Ustawa z dnia 9 lipca 1999 r. o utworzeniu Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. „Dz. U.” nr 69 poz. 762.

MARIA DEMBOWSKA

CO-OPERATION BETWEEN WARSAW LIBRARY SCIENTISTS
AND PEDAGOGICAL HIGH SCHOOL IN OLSZTYN

The author recalls her experiences from the work in Pedagogical High School in Olsztyn Institute of Information and Library Science in 1975-1986 together with memoirs of the staff co-operating with her in the Institute.

Maszynopis wpłynął do redakcji 18 lipca 2000 r.

MIEJSCE PRAWA BIBLIOTECZNEGO W PRAWIE WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Jan G o s i e w s k i: *Wybrane zagadnienia prawa bibliotecznego w krajach Unii Europejskiej*. W: *Biblioteki publiczne przed wejściem Polski do Unii Europejskiej*. Warszawa: Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy 1999 s. 34-39.

Centrum Edukacji Bibliotekarskiej, Informacyjnej i Dokumentacyjnej (dawniej Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy) opublikowało jako 3. tom serii *Edukacja Permanentna* zbiór prac pt.: *Biblioteki publiczne przed wejściem Polski do Unii Europejskiej*. Są to referaty wygłoszone na konferencji zorganizowanej pod tą samą nazwą przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wojewódzką Bibliotekę Publiczną w Katowicach oraz Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy (Chorzów, kwiecień 1999 r.). Wśród zamieszczonych tam referatów znajduje się również tekst wystąpienia Jana Gosiewskiego pt. *Wybrane zagadnienia prawa bibliotecznego krajów Unii Europejskiej*.

Jan Gosiewski jest z wykształcenia prawnikiem. Obecnie pracuje w Instytucie Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego i prowadzi tam m.in. zajęcia w formie konwersatorium nt. specjalistycznych źródeł informacji w naukach prawnych. Zajęcia te mają nauczyć studentów m.in. krytycznego podejścia do źródeł informacji prawnej, tzn. oceny aktualności, wiarygodności danych i ich przydatności¹.

Lektura referatu J. Gosiewskiego wywołała u mnie szok. Tym większy, że tekst ten jest zamieszczony obok ciekawych i wartościowych referatów innych osób biorących udział w tej konferencji (szczególnie godny polecenia jest tekst Andrzeja Tywsa pt.: *Funkcje i zadania samorządu powiatowego jako organizatora działalności bibliotecznej*, s. 74-83). Napisanie tej recenzji było zajęciem wyjątkowo przykrym i niewątpliwie nie przysporzy mi chwały. Uczyniłam to jednak dla dobra ewentualnych czytelników tej publikacji. Dodatkowym bodźcem do jej omówienia było zignorowanie uwag do tego tekstu, przekazanych przeze mnie Redakcji wydawnictwa. Mam nadzieję, że moje działania nie przyczynią się do negatywnego odbioru pozostałych referatów zawartych w tym zbiorze.

¹ Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych. Specjalistyczne źródła informacji w naukach prawnych. [B.r.] 1 s. <http://www.lis.uw.edu.pl/SFDBmain/1104e.htm> [2000-07-12]

Tytuł wystąpienia J. Gosiewskiego sugeruje, że wygłoszony referat dotyczy niektórych aspektów krajowych praw bibliotecznych państw członkowskich Unii Europejskiej. Przekładając to na język bardziej zrozumiały, należało oczekiwać, że Autor będzie wypowiadał się nt. prawa bibliotecznego np. we Francji, Niemczech, Wielkiej Brytanii, Hiszpanii, Irlandii, Finlandii. Czytając referat, stwierdziłam, że J. Gosiewski nie podjął zaproponowanego przez siebie tematu, zajmując się w przeważającej części wystąpienia prawem ustanowionym na poziomie Unii Europejskiej. Z praktycznego punktu widzenia różnica nie jest zbyt duża. Prawo stanowione na poziomie Unii Europejskiej jest stosowane w jej państwach członkowskich, wobec czego możemy powiedzieć upraszczając, że prawo wspólnotowe jest po części prawem państw członkowskich Unii Europejskiej.

Zalóżmy więc, że J. Gosiewski zamierzał omówić prawo biblioteczne tak jak je reguluje Unia Europejska, ażeby pokazać, w jakiej sytuacji prawnej znajdują się biblioteki w państwach członkowskich Unii Europejskiej. W celu prezentacji tej sytuacji Autor stwierdza: „Unia Europejska postawiła jako jeden z głównych swoich celów ujednoczenie prawa bibliotecznego (...)” (s. 34), a w innym miejscu: „Podstawowym problemem prac ustawodawczych jest harmonizacja prawa bibliotecznego (...)” (s. 35); dalej twierdzi: „Problematyka ujednoczenia prawa bibliotecznego dla krajów członkowskich Wspólnoty Europejskiej była mocno zaakcentowana przez Wspólnotę Europejską, wyznaczając kierunek jej regulacji prawnych” (s. 35), aby zakończyć: „Rozszerzając pojęcie prawa bibliotecznego Unia Europejska dała wyraz (...)” (s. 36). Nie wiem, skąd Autor zaczerpnął te informacje (do tej części wypowiedzi nie ma przypisów), ale muszę je kategorycznie zanegować. Nie jest prawdą, jakoby prawo biblioteczne było przedmiotem prac legislacyjnych Unii Europejskiej. Nie jest prawdą, że jednym z głównych celów tej organizacji było ujednoczenie prawa bibliotecznego. Nie jest również prawdą, że Unia Europejska zajmowała się kiedykolwiek harmonizacją prawa bibliotecznego i że rozszerzyła jego pojęcie. Autor wyraźnie wprowadza czytelników w błąd.

Nigdy prawo biblioteczne nie było przedmiotem działań Unii Europejskiej ani nic nie wskazuje na to, aby miało się nim stać w najbliższej przyszłości. Trudno jest udowodniać, że czegoś nie ma. Mogę jedynie spróbować wytłumaczyć, dlaczego tak jest. Na potwierdzenie moich słów zacytuję art. B Traktatu o Unii Europejskiej² (traktat obowiązujący w kwietniu 1999 r.), gdzie określono główne cele Unii Europejskiej:

„Unia stawia sobie następujące cele:

– osiągnięcie trwałego i zrównoważonego postępu gospodarczo-społecznego, w szczególności poprzez stworzenie obszaru pozbawionego wewnętrznymi granicami, wzmocnienie spójności ekonomicznej i społecznej oraz ustanowienie unii gospodarczo-walutowej, docelowo ze wspólną walutą, zgodnie z postanowieniami niniejszego Traktatu;

– potwierdzenie swojej tożsamości w skali międzynarodowej, w szczególności poprzez realizację wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, obejmującej ostateczne ukształtowanie wspólnej polityki obronnej, mogącej doprowadzić do wspólnej obrony;

² Traktat o Unii Europejskiej. W: *Dokumenty Wspólnot Europejskich*. Oprac. A. Przyborowska-Klimczak, E. Skrzydło-Tefelska. Lublin 1994 s. 319-320.

- wzmocnienie ochrony praw i interesów obywateli Państw Członkowskich, poprzez wprowadzanie obywatelstwa Unii;
- rozwijanie bliskiej współpracy w zakresie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych;
- pełne zachowanie i rozbudowanie tego, co stanowi dorobek Wspólnoty (acquis communautaire), tak by móc określać, w drodze procedury wymienionej w artykule N ustęp 2³, w jakim stopniu polityka i formy współpracy wprowadzone tym Traktatem wymagają skoordynowania, celem zapewnienia efektywności funkcjonowania mechanizmów i instytucji Wspólnoty.

Cele Unii są osiąmane w oparciu o niniejszy Traktat, zgodnie z przewidzianymi w nim warunkami i harmonogramem, z poszanowaniem zasady subsydiarności określonej w artykule 3b Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską”.

Z powyższego artykułu wynika, że Unia Europejska zajmuje się głównie działalnością polityczno-gospodarczą.

Podstawowym argumentem w tej sprawie jest jednak podział kompetencji pomiędzy Wspólnoty Europejskie a ich państwa członkowskie. Unia Europejska nie odebrała swoim państwom członkowskim zdolności do decydowania we wszystkich tych sprawach, które nie leżą w jej kompetencjach. Biblioteki nie zostały *explicite* wymienione w żadnym z podpisanych traktatów, co nie oznacza oczywiście, że prawo biblioteczne nie mogłoby stać się przedmiotem prac legislacyjnych. Harmonizacja prawa w Unii Europejskiej może nastąpić w przypadku wystąpienia zakłócenia zasad obowiązujących na wspólnym rynku (art. 101 Traktatu o Unii Europejskiej). Do podstawowych zasad tego rynku należą swobodny przepływ osób, towarów, usług i kapitału, co w praktyce ma doprowadzić do utworzenia obszaru bez granic w obrębie terytoriów państw członkowskich.

Naruszenie zasad wspólnego rynku w naszym przypadku nastąpiłoby, gdyby prawa biblioteczne państw członkowskich Unii Europejskiej np. zabraniały zatrudniania cudzoziemców, sprowadzania książek lub czasopism z zagranicy, korzystania z usług zagranicznych brokerów informacji lub ograniczałyby kwotę, jaką można zapłacić zagranicznemu dostawcy. W takiej sytuacji Komisja Europejska miałaby prawo zainicjować wydanie aktów prawnych dostosowujących prawo biblioteczne do wymagań wspólnego rynku. Instytucje wspólnotowe nie stwierdziły jednak nigdy, że prawo biblioteczne stanowi z jakiegokolwiek powodu zagrożenie dla wspólnego rynku. Jeżeli nie zauważono barier prawnych, to harmonizacja prawa jest bezpodstawną. Postrzeganie Wspólnot Europejskich jako organizacji, które pragną upodobnić lub wręcz ujednolicić systemy prawne swoich państw członkowskich we wszystkich dziedzinach jest błędem.

Wracając do tekstu J. Gosiewskiego należy zauważyć, że Jego referat w dużej części dotyczy prawa autorskiego i praw pokrewnych oraz ich zastosowania w bibliotekach. Autor pomija milczeniem, w jaki sposób prawo autorskie i prawa pokrewne łączą się z prawem bibliotecznym, ale domyślamy się, że wszystkie te prawa znajdują zastosowanie w bibliotekach. Do tematu występującego w tytule referatu prawo autorskie nie bardzo pasuje (stanowi odrębną dziedzinę prawa), ale możemy uznać, że podjęcie tego tematu na

³ Artykuł ten odnosi się do procedury rewizji traktatów wspólnotowych.

konferencji dotyczącej bibliotek publicznych nie wykracza poza ramy nakreślone przez organizatorów. Chcę omówić również tę część wystąpienia J. Gosiewskiego, ponieważ rzuca ona więcej światła na twierdzenia zawarte w części odnoszącej się do prawa bibliotecznego.

Autor wymienia w referacie 3 międzynarodowe konwencje dotyczące ochrony własności intelektualnej oraz 5 dyrektyw Unii Europejskiej dotyczących prawa autorskiego i praw pokrewnych (pozostałych aktów prawnych z tej dziedziny prawa wymienionych przez Autora nie potrafiłam rozszyfrować). Na korzyść Autora należy w tym miejscu zapisać również próbę dyskusji o prawie krajowym państw członkowskich Unii Europejskiej w tej dziedzinie.

Jan Gosiewski nie zadał sobie jednak trudu, aby wyjaśnić, dlaczego Unia Europejska podjęła się harmonizacji wybranych aspektów prawa autorskiego, pomimo faktu, iż traktaty zawarte pomiędzy państwami członkowskimi nie wspominają nic o prawach autorskich. Nie wyjaśnia On również relacji pomiędzy międzynarodowymi konwencjami o ochronie własności intelektualnej, prawem wspólnotowym, a prawem krajowym państw członkowskich Unii Europejskiej w tym zakresie. Rozumiem przez to, że Autor uznał to za fakty powszechnie znane i rozumiane i że powtarzanie informacji o nich niepotrzebnie zajęłoby czas słuchaczy i czytelników.

Przyjrzyjmy się teraz uważniej, co Autor mówi o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Cytuję: „Unia Europejska postawiła jako jeden z głównych swoich celów ujednoczenie prawa bibliotecznego, autorskiego i praw pokrewnych dla wszystkich krajów członkowskich (...)” (s. 34). Twierdzenie to muszę podważyć. Nie jest celem Unii Europejskiej ujednoczenie prawa autorskiego, a jedynie jego harmonizacja. Świadczą o tym wydane dyrektywy. Unia Europejska ujednoczyła prawa autorskie i prawa pokrewne tylko w jednej kwestii (na styku prawa autorskiego i prawa celnego), ale Autor tego aktu prawnego nie wymienia. Podejrzewam więc, że Autor nie odróżnia pojęcia „harmonizacja” od pojęcia „ujednoczenie”, a szkoda, bo w konsekwencji niosą one odmienne zobowiązania dla państw członkowskich.

Napisałam wyżej, że do zalet referatu J. Gosiewskiego należy wymienienie 5 dyrektyw Unii Europejskiej. W przypadku dyrektywy odnoszącej się do praw autorskich i praw pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym Autor posługuje się tekstem propozycji dyrektywy z 1997 r., nie zauważając faktu, że projekt dyrektywy nie może być wiążący dla państw członkowskich Unii Europejskiej (por. s. 35).

Podobne uchybienie zdarzyło się Autorowi przy omawianiu dyrektywy o ochronie baz danych (s. 37). W przypisie 11 Autor twierdzi, że omawia uchwalony tekst dyrektywy, jednak w 1993 r. istniał jedynie jej projekt (uchwalono ją dopiero w 1996 r.). Cytowane miejsce opublikowania tego dokumentu prawnego jednoznacznie wskazuje, że nie jest to tekst obowiązujący. Nie miałyby to oczywiście większego znaczenia, gdyby teksty propozycji i uchwalonej dyrektywy były identyczne. Niestety, w przypadku tej dyrektywy tak nie jest. Ostatecznie uchwalony tekst znacznie różni się od wersji pierwotnie zaproponowanej przez Komisję Europejską. W związku z tym nie mogę zgodzić się z twierdzeniem J. Gosiewskiego, że dyrektywa ta dotyczy jedynie elektronicznych baz danych (s. 37), ponieważ swoim zakresem obejmuje ona również bazy danych przetwarzane w sposób nieelektroniczny.

Autor w referacie dużo miejsca poświęca zastosowaniu w działalności bibliotek dyrektywy o wypożyczeniach lub, jak się przyjęło określać ją w literaturze, dyrektywy o najmie i użyczeniach w odniesieniu do utworów chronionych prawem własności intelektualnej. Szkoda, że Autor nie wyjaśnił, czym się różni najem od użyczenia i która z tych form wypożyczenia może odnosić się do bibliotek publicznych oraz jakie są tego konsekwencje.

Przeglądając referat J. Gosiewskiego, można również odnaleźć dyrektywy nieistniejące. Do katalogu obowiązujących w Unii Europejskiej dyrektyw o ochronie praw autorskich Autor dopisał dyrektywę o wzmocnionej ochronie praw autorskich i praw pokrewnych z dnia 14 maja 1992 r. (por. przypis 19). Po sprawdzeniu źródeł domyśliłam się, że dyrektywą Autor nazywa uchwałę Rady Unii Europejskiej.

Do ciekawostek można zaliczyć również podniesienie Zielonej Księgi Komisji Europejskiej w sprawie praw autorskich i praw pokrewnych z 1988 r. do rangi Dziennika Urzędowego Wspólnot Europejskich: „(...) w 1998 r. po wydaniu przez Wspólnotę Europejską dyrektywy ujednolicenia prawa autorskiego i praw pokrewnych w tak zwanej Zielonej Księdze” (s. 35). Zielone księgi są często stosowanym narzędziem pracy Komisji Europejskiej. Stanowią one raporty o aktualnej sytuacji państw członkowskich w dziedzinie, która jest przedmiotem danej księgi. Nigdy nie są one jednak miejscem publikacji dyrektyw. Wnioski wynikające z opracowania zielonej księgi mogą prowadzić do przygotowania projektów dyrektyw, a w konsekwencji pomyślnego przebiegu procesu legislacyjnego mogą zaowocować ich uchwaleniem. Jednak droga od zielonej księgi do dyrektyw jest zwykle długa.

To niefortunne sformułowanie Autora można również próbować wytłumaczyć w inny sposób. Podejrzewam, że w tym przypadku, jak również w zdaniu: „Ogólną dyrektywą prawną jest korzystanie przez biblioteki z różnego rodzaju mediów (...)” (s. 37) Autor używa pojęcia „dyrektywa” w znaczeniu potocznym (wskazówki, zalecenia, wytyczne). Jest to zabieg o tyle ryzykowny, że w prawie wspólnotowym „dyrektywa” jest szczegółowo określoną formą aktu prawnego. Używanie tego samego słowa w różnym znaczeniu w jednym tekście bez wyraźnego wskazania, o które znaczenie chodzi, może prowadzić czytelnika do błędnej interpretacji tekstu.

Również znajomość samej Unii Europejskiej u Autora budzi pewne wątpliwości. Jan Gosiewski przypisuje Komisji Europejskiej uprawnienia prawotwórcze: „Komisja Europejska uchwaliła dyrektywę” (s. 37); „Prawo rozpoznawania mediów elektronicznych jest regulowane przez Komisję Europejską” (s. 38). Nie jest to prawda. Komisja Europejska nie uchwaliła ani jednego aktu prawnego z listy tych, które Autor wymienił. Dyrektywy, które Autor analizuje, uchwaliła Rada Unii Europejskiej sama lub łącznie z Parlamentem Europejskim. Podobnie Autor nadał Komisji Europejskiej uprawnienia do wydawania orzeczeń: „orzeczenia prawne Komisji Unii Europejskiej” (s. 35). Ani to nie jest prawda. Uprawnienia do wydawania orzeczeń mają w Unii Europejskiej Trybunał Sprawiedliwości i Sąd Pierwszej Instancji.

Powyższe uwagi nie wyczerpują listy błędów zawartych w referacie J. Gosiewskiego. Do zarzutów merytorycznych należy dodać chaotyczność i nielogiczność tekstu, czasami wręcz uniemożliwiające śledzenie toku rozumowania Autora. Dowiedziałam się od organizatorów konferencji, że J. Gosiewski miał

20 min. na wygłoszenie swojego referatu. To rzeczywiście niedużo jak na prezentację prawa bibliotecznego i prawa autorskiego Unii Europejskiej. Boję się jednak myśleć, co by się stało, gdyby miał go więcej.

Reasumując: nie polecam osobom zainteresowanym zagadnieniami prawa bibliotecznego lub praw autorskich w Unii Europejskiej lektury referatu J. Gosiewskiego pt. *Wybrane zagadnienia prawa bibliotecznego krajów Unii Europejskiej*. Rozpowszechnianie natomiast tego tekstu uważam za szkodliwe.

Na koniec kilka słów w obronie Autora. Prawo wspólnotowe jest dziedziną bardzo skomplikowaną. Nie jest ono wcale podobne do praw innych organizacji międzynarodowych. Na gruncie prawa międzynarodowego uznaje się je za „oryginalny europejski wynalazek”. Sama struktura i działanie Unii Europejskiej wymaga sporej wiedzy. W dziedzinie prawa wspólnotowego już sama lektura traktatów nastrecza wiele problemów. Dodatkową trudność w większości przypadków stanowi konieczność posługiwania się tekstami i literaturą w językach obcych.

Każdy z nas popełnia błędy (także mnie nie są one obce). Dlatego chciałabym zaoferować Autorowi, jak również wszystkim tym, którzy poszukują materiałów nt. Unii Europejskiej, zbiory i usługi Ośrodka Informacji i Dokumentacji Wspólnot Europejskich, mieszczącego się w Centrum Europejskim Uniwersytetu Warszawskiego (al. Niepodległości 22, 02-653 Warszawa, tel. 0-22 845-09-80, faks 0-22 845-19-07, e-mail: europauw@plearn.edu.pl).

Anna Ogonowska

Maszynopis wpłynął do redakcji 17 lipca 2000 r.

PRZEGLĄD PIŚMIENICTWA KRAJOWEGO

/Na continuanda oczekujemy zazwyczaj niecierpliwie, a przyjmujemy je z wdzięcznością, zdając sobie sprawę z trudu, jaki podejmują autorzy bądź redaktorzy tych prac. Wydarzeniem w naszym środowisku stał się następny suplement do *Słownika pracowników książki polskiej* [1]. Przypomnijmy, że to zasłużone wydawnictwo ukazało się w 1972 r., a poprzedni suplement w 1986 r. Obecny suplement 2 zawiera 392 biogramy, głównie osób zmarłych po 1980 r. Jak dowiadujemy się ze wstępu, redakcja ma zamiar ogłaszać następne części Słownika systemem holenderskim. Metoda opracowania dzieła nie uległa zmianie; indeks obejmuje w porządku alfabetycznym nazwy osób oraz instytucji związanych z książką polską; nazwy autorów biogramów wyróżniono kursywą.

Zbiór prac pod redakcją Jana Pirożyńskiego: *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII w. T. 1, Małopolska, cz. 2, Wiek XVII-XVIII* [2] jest kontynuacją wydanej w 1983 r. cz. 1 obejmującej XV-XVI w.

Uzupełnieniem poprzednich publikacji Tadeusza Zarzębskiego: *Polskie prawo biblioteczne 1773-1990* oraz *Prawo biblioteczne w okresie zaborów* jest praca: *Polskie prawo biblioteczne. Aneks 1, 1990-2000* [3].

Mapa w pracy historyka [4] – taki tytuł nosi t. 11 wydawnictwa *Z dziejów kartografii*. Są to materiały z ogólnopolskiej konferencji historyków kartografii

(wrzesień 1998 r.). W części 3, poświęconej wykorzystaniu dawnych map zgromadzonych w zbiorach kartograficznych bibliotek, znajdziemy komunikaty na ten temat z Biblioteki Narodowej, z Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, z Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu i z Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu.

Ukazało się ostatnio kilka prac o tematyce związanej z książką w różnych aspektach – od problematyki historycznej po zagadnienia czytelnictwa, księgarstwa oraz wiedzy o książce przekazywanej w nauczaniu.

Józef Szocki zajął się księgozbiorami domowymi, które odegrały ważną rolę w krzewieniu polskości w okresie zaborów [5]. Autor omówił księgozbiory prywatne następujących osób: Józefa Szujskiego (1835-1883), Jana Kantego Podoleckiego (1800-1855), Józefa Przyborowskiego (1823-1896). W celach porównawczych prześledzono również stan liczbowy i zawartość księgozbiorów należących do Józefa Dobka Dzierzkowskiego, Józefa Ignacego Kraszewskiego, Ignacego Łosia i Stanisława Starzy Wronowskiego i podano informacje o losach tych kolekcji. Obszerny rozdział został poświęcony przeznaczonej dla polskiej ludności wiejskiej Czytelni Polskiej w Wygnance Górnej (wschodnia Galicja). Twórcą owej Czytelni Polskiej, która powstała w 1892 r., był poeta Kornel Ujejski.

Próba spojrzenia na polską kulturę czytelniczą XX w. jest książką Stanisława Siekierskiego *Czytania Polaków w XX wieku* [6].

Łukasz Gołębiewski opracował trzecią już edycję informatora charakteryzującego rynek książki w Polsce [7]. Z każdym rokiem, co warto odnotować, wydawnictwo to jest obszerniejsze.

Sylwetki członków Klubu Miłośników Historii Księgarstwa przedstawił w informatorze biograficznym Filip Trzaska [8]. Klub powstał w 1958 r. z inicjatywy grupy założycielskiej Stowarzyszenia Księgarzy Polskich, będąc kontynuacją dawnego Klubu Sprawiedliwych Księgarzy.

Pod auspicjami UNESCO został opracowany podręcznik dla księgarzy pt.: *Successful book selling*. W przekładzie polskim nosi on tytuł: *Jak osiągnąć sukces w księgarstwie* [9].

W listopadzie 1999 r. odbyła się konferencja nt.: „Wiedza o książce w nauce i dydaktyce”, zorganizowana przez Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW oraz Polskie Towarzystwo Bibliologiczne przy współpracy Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy w ramach realizacji programu TEMPUS-PHARE JEP 12165-97. Obszerne sprawozdanie z tej konferencji, pióra Janusza Kosteckiego, ukazało się w *Przeglądzie Bibliotecznym* (1999 z. 3 s. 169-174), a materiały pokonferencyjne opublikowano w 2000 r. [10].

Działalność biblioteki akademickiej łączy się ściśle z procesem dydaktycznym wyższej uczelni. Temat ten został podjęty na konferencji poświęconej roli czasopism [11]. W opublikowanych materiałach znajdziemy informacje dotyczące gromadzenia czasopism i ich wykorzystywania; z prac o charakterze ogólnym wymieńmy wystąpienie Barbary Nałęcz: *Norma polska opisu bibliograficznego wydawnictw ciągłych a format USMARC rekordu bibliograficznego (z doświadczeń bibliotek stosujących oprogramowanie VTLIS)*; żywy temat internetowych czasopism elektronicznych poruszył Wiktor Gawarecki.

O Internecie pisze się obecnie dużo, ale stosunkowo rzadko o bibliotekarskiej domenie Internetu. Lukę tę zapełnia książka Zdzisława Dobrowolskiego i Jerzego Franke: *W labiryncie Internetu. Poradnik nawigacji dla bibliotekarzy* [12]. Opracowanie to składa się z 3 części: najpierw poznajemy architekturę i wybrane narzędzia Internetu, cz. 2 jest poświęcona internetowym serwisom informacyjnym, cz. 3 informuje o witrynach Internetu interesujących bibliotekarzy. Na zakończenie podano słowniczek terminów.

Stosowaniem polskich norm w zautomatyzowanych katalogach bibliotecznych zajął się Andrzej Padziński [13]. We wstępie Autor pisze: „Niniejsza praca jest przeznaczona przede wszystkim dla bibliotekarzy, którzy katalogują i wprowadzają dane do katalogu komputerowego oraz dla osób podejmujących decyzje związane z wyborem i wdrażaniem zautomatyzowanych systemów bibliotecznych. (...) Książka nie jest podręcznikiem katalogowania ani instrukcją tworzenia rekordów w formacie USMARC”. W pięciu rozdziałach omówiono kolejno: zasady katalogowania, strukturę danych bibliograficznych w zautomatyzowanych systemach bibliotecznych, formaty USMARC, relacje pomiędzy formatami i ujednoczonymi zasadami katalogowania oraz korzyści płynące ze stosowania zasad katalogowania i skutki ich nieprzestrzegania”.

Ukazała się jeszcze jedna publikacja nawiązująca do jubileuszu Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy: *Biblioteka na Koszykowej 1907-1997* [14]. Jest to zbiór prac dotyczących historii Biblioteki, jej zbiorów i działalności.

O bibliotekach publicznych w powiecie nowotomyskim w l. 1945-1975 pisze Czesław Krolek, przedstawiając ich rozwój i warunki działania [15].

Numer 1 za 2000 r. *Zagadnień Informacji Naukowej* [16] przynosi następujące materiały: Andrzej Padziński: *Opracowanie rzeczowe w NUKat. Stan prac i zarys problematyki*; Barbara Kotalska: *Proces tworzenia języka haseł przedmiotowych Rameau*; Barbara Wereszczyńska-Cisło, Renata Siwek: *Problemy związane z budową bibliograficznej bazy artykułów naukowych*; Wiesław Babik: *Zarządzanie informacją we współczesnych systemach informacyjno-wyszukiwawczych – nowe wyzwanie współczesności*; Agnieszka Strojek: *Znaczenie terminu szara literatura*. Omawiany zeszyt zawiera, jak zwykle, recenzje oraz kronikę.

WYKAZ OMÓWIONYCH PUBLIKACJI

1. *Słownik pracowników książki polskiej. Suplement 2*. Pod red. Hanny Tadeusiewicz z udziałem Bogumiła Karkowskiego. Warszawa: Wydaw. SBP 2000, 204 s. Nauka, Dydaktyka, Praktyka, 39.

2. *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*. T. 1, Małopolska. Cz. 2, Wiek XVII-XVIII. Vol. 1. Pr. zbior. pod red. Jana Piórkowskiego. Kraków: PAU 2000, 732 s., il.

3. Tadeusz Zarębski: *Polskie prawo biblioteczne. Aneks 1: 1990-2000. Według stanu prawnego na dzień 1 czerwca 2000 r.* Warszawa: Wydaw. SBP 2000, 79 s.

4. *Mapa w pracy historyka*. Materiały z XIX ogólnopolskiej konferencji historyków kartografii (Wrocław, 10-12 września 1998 r.). Pod red. Teresy Bogacz i Beaty Konopskiej. Wrocław: Wydaw. IHN PAN 1999, 242 s. *Z Dziejów Kartografii*, t. 11.

5. Józef Szocki: *Domowy świat książek*. Wybrane księgozbiory polskie w XIX wieku. Kraków: Wydaw. Nauk. Ak. Pedag. 2000, 167 s. Prace Monograficzne, 279.
6. Stanisław Siekierski: *Czytania Polaków w XX wieku*. Warszawa: Wydaw. Uniw. Warszawskiego 2000, 221 s.
7. Łukasz Gołębiowski: *Rynek książki w Polsce 2000*. Warszawa: Bibl. Analiz, 104 s. Raporty, 7.
8. Filip Trzaska: *Klub Miłośników Historii Księgarstwa*. Sylwetki członków. Warszawa: Stow. Księg. Pol. 2000, 111 s.
9. *Jak osiągnąć sukces w księgarstwie*. Przekł. Grzegorz Łuczkiwicz. [B.m.]: Firma Konsultingowa BMR 2000, 182 s.
10. *Wiedza o książce w nauce i dydaktyce*. Konferencja, Warszawa, 16-17 listopada 1999 r. Red. merytoryczna Małgorzata Kisilowska, Jacek Puchalski, Dariusz Kuźmina. Warszawa: Inst. Inf. Nauk. i Studiów Bibliologicznych UW 2000, 195 s.
11. *Problematyka czasopism a funkcje biblioteki akademickiej w procesie naukowo-dydaktycznym*. Materiały konferencji naukowej (Dąbrówka k. Łańcuta, 26-28 maja 1999). Red. Wiesława Bober. Rzeszów: Wydaw. Polit. Rzesz. 1999, 228 s.
12. Zdzisław Dobrowolski, Jerzy Franke: *W labiryncie Internetu*. Poradnik nawigacji dla bibliotekarzy. Warszawa: Wydaw. SBP 2000, 287 s. Nauka, Dydaktyka, Praktyka, 37.
13. Andrzej Padziński: *Stosowanie polskich norm w zautomatyzowanych katalogach bibliotecznych*. Red. Maria Lenartowicz, Anna Paluszkiwicz. Warszawa: Wydaw. SBP 2000, 111 s. Formaty, Kartoteki, 6.
14. *Biblioteka na Koszykowej 1907-1997*. Zbiór prac poświęconych Bibliotece Publicznej m.st. Warszawy – Bibliotece Głównej. Kom. red. Maria Parnowska [i in.]. Warszawa: Bibl. Publ. m.st. Warszawy 1999, 266 s., il.
15. Czesław Krolek: *Powstanie i rozwój bibliotek publicznych w powiecie nowotomyskim w latach 1945-1975*. Nowy Tomyśl: Bibl. Publ. Miasta i Gminy 2000, 93 s., il.
16. *Zagadnienia Informacji Naukowej* 2000 nr 1 (75).

Hanna Zasadowa

Maszynopis wpłynął do redakcji 26 października 2000 r.

Z LEKTUR ZAGRANICZNYCH

Odnoszę wrażenie, może subiektywne, że chociaż liczba tekstów z zakresu bibliotekarstwa nie rośnie ostatnio, to ich poziom obniżył się radykalnie. Widać to i u nas, ale jeszcze bardziej za granicą. Nie przypominam sobie poprzednio tak niebywałej ilości popisanych głupot oraz publikacji wyzutych z jakiegokolwiek treści.

W tych głównie rejestrach obraca się seria publikacji pod sygnalizowanym tytułem [1], sponsorowana przez Fundację Bertelsmanna – pochodną wydawnictwa, znanego raczej z przebojowości, aniżeli z poziomu publikacji. Właśnie

ukazał się szósty tom tej serii, poświęcony sytuacji bibliotek publicznych w elektronicznym kontekście, więc niby szczególnie aktualny, ale o jakości bliskiej zeru. Z tomów poprzednich znam tylko dwa, więc trudno osąd uogólniać, ale akurat te dwa nie były w niczym lepsze. Fundacja twierdzi, że do wypowiedzi o bibliotekarstwie publicznym zapraszała ekspertów międzynarodowych. Że międzynarodowych, to prawda, ale nazywanie autorów ekspertami jest niestosownym żartem.

Tym razem do wypowiedzi zaproszono Szwedkę oraz Amerykanina. Cóż można powiedzieć? Na początku każdej publikacji wydawca kazał autorom umieścić streszczenie. I miał absolutną rację: lektura reszty to strata czasu.

Conny Ang, szefowa biblioteki miejskiej w Norrköping (Szwecja), na 67 stronach opowiada, że właśnie wkraczamy w erę elektroniki i że biblioteki nie mogą tego faktu przeoczyć. Jasne! Rzecz w tym, że tę oczywistą opinię autorka powtarza kilkadziesiąt razy. Poza tym snuje własną wizję przyszłego świata elektronicznego, w którym znajdują swoje miejsce także biblioteki i będzie potrzebny bibliotekarz oraz nauczyciel. Stąd zachęta do elektronizacji bibliotek. Ale kiedy chodzi o sedno problemu, to niewiele ma do powiedzenia poza sloganem, że rola bibliotek będzie w przyszłości znaczna albo nawet duża. Jaka więc w istocie? Tego nie wiadomo. No bo niby skąd, skoro wśród przywoływanych opiniodawców pojawiają się... Mandela, Wole Soyinka i Janis Joplin (!?). Prawdziwa literatura przedmiotu jest zaś skwitowana określeniem „bardzo liczna” – bez choćby jednego przywołania.

Tekst, w tonacji egzaltowany, roi się od bzdur. Stary świat to atom, nowy świat to bit. Środki komunikacji to pismo, mowa, internet, auto (!?). Niby nie trzeba się znęcać, ale ciągle słychać o międzynarodowych rejestrach wartościujących publikacje naukowe (impact factor), gdzie i takie publikacje zdobywają punkty ponieważ są po angielsku, a nasze nie. To już paranoja.

Na tym tle wypowiedź drugiego autora, Roberta E. Cannona, może uchodzić nawet za interesującą, chociaż nie do końca jest to prawda. Tekst stanowi opis komputeryzacji wojewódzkiej biblioteki publicznej Charlotte i Meklenburg (Północna Karolina), którą autor kieruje, ale za dużo tu detali, za mało konkluzji. Nie zawsze dobry praktyk potrafi napisać dobry tekst.

Więc o tym co najciekawsze. Otóż biblioteka kierowana przez R. E. Cannona przyjęła do realizacji 10-letni program elektroniczny (właśnie zakończony), nastawiając się na przyłączanie do sieci różnych instytucji, także niebibliotecznych, oraz na obsługę zwłaszcza tych osób, które same komputerów nie mają. Wyodrębniono w bibliotece specjalny dział, nazwany biblioteką wirtualną (20 komputerów na początek), rozpoczęto szkolenie personelu (podobno najtrudniejsze zadanie) oraz publiczności, a potem zaczęły jeszcze powstawać zelektronizowane filie.

Autor – co ważne – pisze o kosztach, jednak nie o wszystkich. No więc utrzymanie elektronicznego oddziału (samo bieżące funkcjonowanie!) biblioteki głównej kosztowało 200 000 USD rocznie. Organizacja zelektronizowanych filii kosztowała raz 2,2 mln USD, następnie zaś 3,6 mln USD, nie licząc z kolei bieżących kosztów utrzymania. I dopiero poprzez takie kwoty trzeba spojrzeć na zadanie komputeryzacji bibliotek publicznych w Polsce. Bo wszak organizatorzy tych bibliotek zachowują się tak, jakby tego rodzaju sumy miały nam zagwarantować krasnoludki.

Za swoje działanie przedstawiana biblioteka otrzymała nagrodę ALA, co też pomogło w komputeryzacji. Poza tym autor sugeruje, żeby na elektronizację przerzucać środki pierwotnie planowane na usługi tradycyjne. Myślę, że nie ma w tym racji. Raz – że usługi są wszak nadal realizowane. Dwa – że należałoby mieć doprawdy krocie, żeby było co przerzucać.

Nie podzielam poza tym autorskiej opinii, że biblioteki są instytucjami wyłącznie informacyjnymi, ani że w informacji liczy się wyłącznie elektronika. Tekst informacyjny pod tytułem *Hamlet*, niejakiego Szekspira, nie jest bowiem tekstem informacyjnym, a wszak w bibliotekach egzystuje.

W sumie z relacji R. E. Cannona wynika, że elektronizacja bibliotek to proces wściekle kosztowny i długotrwały, wymagający – poza pieniędzmi – zdecydowania i determinacji. A także odpowiedniego nastawienia bibliotekarzy. Ale o tym wiadomo i bez R. E. Cannona.

Z poręki programu SOCRATES, kilka bibliotek publicznych w różnych krajach europejskich – biblioteka w Isolotto (dzielnica Florencji) była głównym koordynatorem oraz edytorem publikacji – podjęło próbę wdrożenia programu „Edukacja dorosłych”, polegającą na dostosowaniu oferty bibliotecznej do potrzeb ustawicznego kształcenia społeczeństw lokalnych. Doświadczenia realizacyjne – niektóre wcale ciekawe – zostały spisane (często w formie półnaukowej) i zebrane razem we wspólnej publikacji [2], która jest fantastycznie chaotyczna, że to aż niewiarygodne.

W programie brały udział biblioteki z Włoch, Anglii, Szwecji, Belgii oraz Finlandii, jednak nie tak łatwo określić które. W tomie znalazło się sporo tekstów, ci sami autorzy występują po kilka razy, a różne osoby doproszone do autorstwa dodatkowo plotą co się da na tematy sobie obce. Całość przypomina kapustę z serem i pieprzem; jeśli jednak wydzielić porcje samej kapusty, to tu i ówdzie trafi się coś oryginalnego.

Wspólną tematykę wszystkich tych tekstów stanowi idea przekształcenia bibliotek publicznych w ośrodki wspierające kształcenie dorosłych. I opisy wdrażania tego pomysłu są warte uwagi. Mike Allen, dyrektor biblioteki w walijskim Swansea, w kiepsko napisanym (szaleństwo liczb i schematów) tekście przedstawił ciekawą w sumie koncepcję wspierania edukacji. Obok mianowicie współdziałania w tym zakresie biblioteki publicznej z innymi bibliotekami oraz instytucjami, jak też zapewnienia źródeł tradycyjnych i nowoczesnych, nastawiono się tam głównie na promocję edukacji wśród ludzi biednych. Wymagało to stosownego przygotowania publiczności, w realizacji trudnego, ale – jak powiada autor – jednak możliwego. Na realizację programów edukacyjnych – określonych wspólnie jako Karta Edukacyjna – przeznaczono rocznie kwotę 25 000 funtów, co nie jest sumą wygórowaną, ale inwencji organizatorom nie brakowało. Najciekawszy wydał mi się pomysł przygotowania do intensywnej edukacji dzieci do 5 roku życia (oraz ich rodziców) – z przeświadczeniem, że w tym wieku utrwalone postawy okażą się trwałe. Czemu trudno odmówić racji.

Przez grzeczność lepiej nie wspominać tekstu jakiegoś szalonego Belga o nieokreślonej treści, także innego tekstu na temat historii bibliotek flamandzkich, który znalazł się tu nie wiadomo po co. Czasem ludzie myślą, że zbiór prac to pojemnik na śmieci.

Natomiast Grazia Asta, szefowa (wiodącej w projekcie) biblioteki dzielnicowej w Isolotto i współredaktorka całego tomu, dość klarownie przedstawiła realizację projektu w swoim rejonie. Otóż tam także nastawiono się na społeczność ubogą, instalując punkty biblioteczne z piśmiennictwem edukacyjnym w miejscach dużego ruchu potencjalnej publiczności. Jednocześnie, przy współpracy z urzędami zatrudnienia, dokonano promocji i wsparcia różnych kursów zawodowych. To nie jest głupi pomysł, ale u nas nierealne, ponieważ np. oferty pracy są... półtajne i nie mogą być anonsovane poza urzędami pracy. Ktoś nad tym długo myślał.

Nazwiska obojga wspomnianych autorów dominują w tomie do spółki jeszcze z Kerstin Dahlen, bibliotekarką z Nordyckiego Uniwersytetu Ludowego ze szwedzkiego Göteborgu, gdzie odbywają się kursy przygotowujące do organizacji i wspierania kształcenia dorosłych w całej Skandynawii. Jeden z tekstów charakteryzuje program działania tego Uniwersytetu: bardzo typowy dla tradycyjnych uniwersytetów ludowych, tyle że unowocześniony i dopelniony o stronę internetową.

Autorzy zdają również relacje z wzajemnych odwiedzin współpracujących bibliotek, co byłoby nawet interesujące, gdyby nie totalny chaos w książkowym układzie tekstów. W taki sposób na pewno książek wydawać nie wolno.

Mimo to idea przewodnia książki zasługuje na uwagę. Jak też warto uświadomić sobie, że po europejskich bibliotekach krążą różne programy, związane z kształceniem i zawodowym przygotowaniem dorosłych. Każdy taki program oferuje bibliotekom wsparcie finansowe. Oprócz wspomnianego SOCRATESTSa i bezpośrednich dotacji z UE, autorzy przywołują jeszcze norweski program NELL, włoski ALL, a także międzynarodowe DERAL i CO-NEXUS. Na tym na pewno nie koniec, natomiast u nas trudno doszukać się nawet początku.

Wprawdzie nie jest tak, żeby polskie biblioteki uprawiały wobec autorów praktyki klasycznie pirackie, ale prawa autorskie nie są tu chronione przesadnie. Raz – że znajomość tych praw nie jest wśród bibliotekarzy powszechna, a dwa – że nie ma dla nich zrozumienia. Już raczej rozumie się potrzeby użytkownika.

Ograniczenie w Polsce praw do bezlicencyjnego udostępniania autorskich wytworów do szkół, archiwów i bibliotek, właściwie nikogo nie interesuje: udostępnia kto chce. Bez stosownego ścigania oraz karania nie ma o czym mówić. Czy komuś wpadło do głowy, że udostępnianie książek lub wideokaset przez domy kultury lub ośrodki kultury jest nielegalne? Jeżeli nic się nie zmieni, to któregoś dnia trzeba będzie pozamykać biblioteki – z braku czegokolwiek do rozpowszechniania. Nie istnieje bowiem powód, żeby twórcy mieli tworzyć cokolwiek za darmo; tymczasem praktyki pirackie i naruszanie autorskich praw taką właśnie sytuację stwarzają.

Na razie mówimy o ochronie autorskich praw w obiegu tradycyjnym. To natomiast, co dzieje się w Internecie, to już jest złodziejstwo własności intelektualnej na skalę masową. Nie wiem, czy opublikowana u nas niedawno stosowna broszurka¹ uświadamia to wyraźnie.

¹ *Informacja elektroniczna a prawo autorskie*. Warszawa 2000.

Niektóre kraje, zwłaszcza zrzeszone w UE, poświęcają ochronie praw autorskich znacznie więcej uwagi niż my, nieustannie doskonaląc zasady postępowania, a i tak wątpliwości jest wiele². Tamtejsze doświadczenia mogą nam się przydać, toteż warto przyjrzeć się, co w tym zakresie robią Anglicy, a zostało to opisane w specjalnej publikacji [3], niedawno wydanej już po raz czwarty.

Uwagi uwagami, opinie opiniami, ale sama publikacja nie budzi zachwytu. Jest chaotyczna, logiki układu odgadnąć się nie da, a niektóre dyrektywy są powtarzane po kilka razy (znów edytorskie niechlujstwo). Poza tym nie wiadomo, czemu treść miałyby odnosić się tylko do bibliotek publicznych, z lektury bowiem nic takiego nie wynika.

Angielskie prawo autorskie i patentowe pochodzi z 1988 r., oparte na całej gamie konwencji międzynarodowych i przez następne lata sukcesywnie doskonalone. Ochrona dotyczy wszystkich form upublicznienia i obejmuje zakaz kopiowania, publicznego rozpowszechniania oraz adaptacji utworu bądź jego istotnych fragmentów bez zgody autora lub (film, słuchowisko) producenta. Zakaz trwa przez 70 lat po śmierci autora, wobec przekazów medialnych zaś przez 50 lat od wytworzenia. Dodatkowe obwarowania obejmują zakaz dzielenia lub dopełniania cudzego utworu oraz fałszywego łączenia autorstwa z utworem.

Od zasad ogólnych istnieją odstępstwa – klasyfikowane raczej jako poniechanie roszczeń niż wyłom w regułach – powiązane z objętością materiału kopiowanego, celem (edukacyjnym) kopiowania oraz instytucją, która to robi. Bibliotekom pozostawiono możliwość kopiowania piśmiennictwa oraz muzyki. Mowa o części publikacji, utworu lub o jednym artykule prasowym. Wszystko to próbuje się jeszcze powiązać z pisemnymi wnioskami użytkowników, ale zważywszy skalę zjawiska, jest to na granicy fikcji.

Reguły ochrony nie są zresztą ani jasne, ani proste: niektóre rodzaje przekazów są z prawa do kopiowania wyłączone. Poza tym zakłada się, że wytwory audiowizualne i elektroniczne można rozpowszechniać w bibliotekach – tak jak piśmiennictwo – na mocy zakupu, mającego charakter transakcji licencyjnej, ale nie w każdym przypadku tak jest.

Ochrona baz danych ma w Anglii krótką tradycję, została bowiem postanowiona oficjalnie dopiero w 1997 r., przy czym w zapisach prawnych zamiast nazwy „database”, użyto sformułowania „compilation”. Kto to zrozumie? W dodatku w różnych krajach zakres tej ochrony jest rozmaity, nijakiej jednolitości nie ma. Tam gdzie kopiuje się dużo, zalecane są zakupy praw licencyjnych i są nawet w Anglii specjalne licencyjne agencje. Pytanie: co to znaczy dużo? I czego licencje miałyby dotyczyć? Jeśli bowiem przyjąć literalnie, że nie wolno kopiować całego utworu, tekstu (wyjawszy celem zastąpienia zniszczonego egzemplarza bibliotecznego), to w istocie nielegalne jest kopiowanie całego wiersza lub opowiadania. Ba, całością tekstową jest nawet spis treści czasopisma, pojawia się więc wątpliwość, czy można dla jednego odbiorcy skopiować artykuł oraz spis treści z tego samego czasopisma. Chyba, że przyjdzie następnego dnia (?).

Zakazy oraz restrykcje teoretycznie dotyczą także zmiany sposobu zapisu oraz kanału rozpowszechniania. Nikt tego nie przestrzega, ale na dobrą sprawę

² H. von Hiemcrone: *The efforts of the European Union to harmonise copyright and the impact on freedom of information*. „Libri” 2000 nr 1 s. 32-39.

bez zgody autora nielegalne jest faksowanie albo skanowanie całego tekstu, jeśli przetworzenie przekracza ustaloną objętość i ma inny cel, niż to ustalono w prawie autorskim.

W Anglii nie ma prawnych regulacji dotyczących bibliotecznych opłat za kopiowanie. Przyjęto, że użytkownicza opłata za kopię powinna pokryć koszt kopiowania oraz może jeszcze zawierać dodatek na koszty utrzymania biblioteki. Ale jest to praktyka zwyczajowa.

Ciekawe, że prawo obejmuje taką samą ochroną materiały, które nie zostały opublikowane (np. listy, dzienniki) oraz materiały rozpowszechniane bezpłatnie. Na ogół zezwala się na kopiowanie materiałów opublikowanych – w koniecznym wyborze – na użytek całej klasy szkolnej lub grupy akademickiej, jednak prawo takie ma szkoła względnie uczelnia, a nie biblioteka.

Wobec rozpowszechnienia się, także w bibliotekach, kopiarek automatycznych, pojawiło się pytanie o przestrzeganie praw autorskich przy wykorzystaniu urządzeń. Otóż, jeżeli mieszczą się w bibliotekach, to za przestrzeganie prawa odpowiedzialne są biblioteki. Na pocieszenie natomiast autorzy rozważań zasygnalizowali, że materiały opublikowane mogą być użyte jako eksponaty na ekspozycjach, bez specjalnego zezwolenia. Dobrze i to.

Długi rejestr przepisów dotyczących ochrony praw autorskich budzi wątpliwości. Otóż bardzo trudno jest zapewnić taką ochronę bez rozwiązań systemowych, a przecież zapewnić trzeba. Ryzyko rozpowszechniania bezprawnego wytworów intelektualnych musi być wkalkulowane z góry w praktykę publikacyjną i również z góry gratyfikowane – z założeniem, że w ten sposób dotuje się praktykę edukacyjną i kulturalną w skali społecznej. Inaczej nic z tego nie będzie.

KSIAŻKI OMÓWIONE

1. *International network of public libraries*. Vol. 6. Lanham: The Scarecrow Press, Inc. 1999, 140 s. – Conny A n g: The role of public libraries in the media society, Robert E. C a n n o n: Electronic media and evaluation of its use; model solutions for changing and challenging times.

2. *The public and the library: reading, information and job guidance*. Ed. Grazia A s t a, Paolo F e d e r i g h i. Firenze: Edizioni polistampa 2000, 194 s.

3. *Copyright in public libraries*. Ed. 4. Rev. and updated by Sandy N o r m a n. London: Library Association Publishing 1999, 95 s.

Jacek Wojciechowski

Maszynopis wpłynął do redakcji 22 września 2000 r.

BIBLIOTEKA POLSKIEJ AKADEMII NAUK W WARSZAWIE W 1999 R.

I. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEKI

W roku sprawozdawczym Biblioteka opublikowała *Polską Bibliografię Naukoznawstwa i Technoznawstwa za lata 1989-1994*, *Bibliografię zawartości „Przeglądu Bibliotecznego” 1977-1996* oraz 2 zeszyty kwartalnika *Przegląd Biblioteczny*: z. 4 za 1998 r. i podwójny z. 1/2 za 1999 r.; z. 3 za 1999 r. przekazano do druku. Prowadzono prace badawcze, redakcyjne i dokumentacyjne nad *Słownikiem polskich towarzystw naukowych*, którego cz. 3 t. 2 ma być przekazana do druku w 2000 r.

Kontynuowano – rozpoczęte w 1997 r. – prace związane z wdrażaniem systemu Horizon. Pracownicy Biblioteki uczestniczyli w spotkaniach Konsorcjum, na których omawiano problemy związane z funkcjonowaniem modułów Katalogowanie i Czasopisma. Prace te przebiegają opieszale, gdyż firma Dynix ma trudności techniczne z wprowadzaniem nowej wersji oprogramowania; od czerwca do grudnia przeprowadzała jego modernizację i zablokowała dostęp do baz bibliotek Konsorcjum. Ponadto Biblioteka nie posiadała wystarczających środków na zakup nowych stanowisk komputerowych niezbędnych do zastosowania systemu oraz na połączenie już istniejących stanowisk w sieć lokalną, mającą połączenie z Centrum Informatycznym Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie posadowiona jest baza Biblioteki.

Zakup książek i prenumerata czasopism naukowych krajowych i zagranicznych utrzymane zostały na dotychczasowym poziomie, odnotowano natomiast znaczny wzrost liczby odwiedzin oraz czytelników. Znacznie wzrosło również zapotrzebowanie na książki udostępniane na miejscu w czytelni, jak i poza Bibliotekę. Chcąc sprostać oczekiwaniom użytkowników, Biblioteka postanowiła rozszerzyć zakres tematyczny gromadzonych zbiorów oraz zwiększyć liczbę egzemplarzy kupowanych książek. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w nowych zaktualizowanych *Wytycznych gromadzenia zbiorów*.

W związku ze wzmożonym ruchem w czytelni, w której jest wolny dostęp do półek, z bardzo cennym księgozbiorem, przeprowadzono skontrum w celu zbadania bezpieczeństwa; wyniki skontrum nie wzbudziły zaniepokojenia.

Ze względu na znacznie zwiększone zapotrzebowanie czytelników na odbitki kserograficzne zakupiono dodatkowy kserograf typu Canon. Na ten cel Biblioteka uzyskała środki inwestycyjne w kwocie 8000 zł. Zakupiono również

6 komputerowych zasilaczy (UPS) w celu zabezpieczenia danych komputerowych przed ich utratą spowodowaną przypadkowym zanikiem zasilania.

W 1999 r. opracowano i wprowadzono nowy Regulamin organizacyjny Biblioteki zgodny z wymogami nowego statutu.

II. ORGANY KOLEGIALNE I OPINIODAWCZE BIBLIOTEKI

Podstawą działalności Biblioteki był nowy statut zatwierdzony w dn. 14.08.1998 r. przez Prezesa Polskiej Akademii Nauk. Zgodnie z jego postanowieniami Biblioteka jest pomocniczą placówką naukową Akademii, a nadzór nad jej działalnością sprawuje Wydział I Nauk Społecznych.

W okresie sprawozdawczym działały w Bibliotece jej statutowe organy kolegialne: Kolegium oraz Rada Naukowa. Kolegium, w skład którego wchodzi kierownicy działów oraz przedstawiciel pracowników, odbyło 9 posiedzeń, na których omawiano sprawy związane z bieżącą działalnością Biblioteki, a w szczególności: podział i realizację budżetu oraz plan budżetu na 2000 r., przyjęcia nowych pracowników, podwyżki płac w ramach przyjętych zasad rewaloryzacyjnych, zakup książek i prenumeratę czasopism, sprawy związane z przyjęciem nowego regulaminu organizacyjnego Biblioteki oraz weryfikację zadań i obowiązków poszczególnych działów.

W związku z wygaśnięciem w 1998 r. kadencji Rady Naukowej Biblioteki, Przewodniczący Wydziału I Nauk Społecznych w dn. 16.03.1999 r. powołał nową Radę na 4-letnią kadencję 1999-2002 w składzie: prof. dr hab. Paulina Buchwald-Pelcowa, mgr Dorota Czarnocka-Cieciura, dr Hanna Eliaz, prof. dr hab. Wojciech Gasparski, dr Renata Karwowska-Szulkin, mgr Marian Kmita, prof. dr hab. Maria Kocójowa, mgr Halina Kozicka-Boguniowska, mgr Barbara Krajewska-Tartakowska, prof. dr Czesław Madajczyk (członek rzeczywisty PAN), prof. dr hab. Zbigniew Nowak, dr Maria Pelczar, dr hab. Wanda Pindłowa, mgr Hanna Przybylik, doc. dr hab. Barbara Sordylowa, prof. dr hab. Hanna Tadeusiewicz, prof. dra hab. Józef Wojakowski.

Pierwsze posiedzenie Rady odbyło się w dn. 16.04.1999 r. Uczestniczył w nim zastępca przewodniczącego Wydziału I Nauk Społecznych PAN, prof. dr hab. Tadeusz Namowicz, który wręczył nominacje nowo powołanym członkom Rady i przewodniczył obradom do czasu wyboru przewodniczącego. Pozostał nim dotychczasowy wieloletni przewodniczący prof. Cz. Madajczyk, który w głosowaniu tajnym uzyskał poparcie zebranych. Na jego zastępcę wybrano prof. dr hab. Józefa Wojakowskiego, a na sekretarza ponownie mgr H. Przybylik.

Następnie dyrektor Biblioteki doc. dr hab. Barbara Sordylowa złożyła sprawozdanie z działalności Biblioteki za 1998 r., przedstawiła aktualne problemy jej funkcjonowania oraz plan prac naukowych i dokumentacyjnych na 1999 r. Członkowie Rady z aprobatą przyjęli sprawozdanie, a w dyskusji podkreślili zasługi Biblioteki dla rozwoju problematyki naukoznawczej oraz wyrazili uznanie dla działalności Biblioteki na rzecz całego środowiska bibliotekarskiego, m.in. poprzez wydawanie *Przeglądu Bibliotecznego*, *Słownika polskich towarzystw naukowych* i innych wydawnictw bibliograficznych.

Następny punkt obrad dotyczył wyboru dyrektora Biblioteki. Profesor Cz. Madajczyk poinformował, iż kadencja dotychczasowego dyrektora doc. dr hab.

B. Sordyłowej upłynęła z dn. 30.03.1999 r., ale decyzją władz PAN przedłużono sprawowanie tej funkcji do 31.07.1999 r. Zarządzenie nr 3/99 Prezesa PAN z dn. 26.03.1999 r. w sprawie zasad powoływania dyrektora pomocniczej placówki naukowej PAN zmieniło dotychczasowy tryb, wprowadzając wyłanianie kandydata na dyrektora w drodze konkursu zamkniętego. Wobec tego powołano komisję ds. wyboru dyrektora w składzie: prof. P. Buchwald-Pelcowa, prof. W. Gasparski, mgr B. Krajewska-Tartakowska, prof. H. Tadeusiewicz i prof. J. Wojakowski (przewodniczący). Komisję zobowiązano do zorganizowania konkursu zamkniętego i uwzględnienia w ofercie konkursowej wymagań wobec kandydata zasugerowanych przez Radę Naukową oraz Wydział I PAN. Komisja opracowała warunki konkursu i 6 maja rozesłała ofertę konkursową do 30 placówek naukowych na terenie całego kraju. Termin zgłaszania się kandydatów ustalono na 12.06.1999 r. Wymagania wobec kandydata były następujące:

- stopień naukowy co najmniej doktora nauk humanistycznych/społecznych,
- minimum 5-letni staż pracy w bibliotece naukowej na stanowisku kierowniczym,
- umiejętność kierowania zespołem pracowniczym,
- doświadczenie we współpracy z innymi bibliotekami.

Warunkiem przystąpienia do konkursu było przedstawienie następujących dokumentów:

- curriculum vitae,
- spis najważniejszych publikacji i osiągnięć naukowych oraz organizacyjnych,
- zobowiązanie, że kandydat będzie pracował w pełnym wymiarze godzin i że będzie to jego pierwsze miejsce pracy.

Wpłynęła jedna oferta – dotychczasowego dyrektora Biblioteki PAN w Warszawie, doc. dr hab. Barbary Sordyłowej. Komisja konkursowa po zapoznaniu się z kandydaturą i załączoną rekomendacją przewodniczącego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, biorąc pod uwagę dotychczasowe osiągnięcia doc. dr hab. B. Sordyłowej na stanowisku dyrektora, jednomyślnie pozytywnie zaopiniowała jej kandydaturę i postanowiła wystąpić z wnioskiem o jej poparcie na posiedzeniu Rady Naukowej Biblioteki PAN. W dniu 22.06.1999 r. ponownie zebrała się Rada Naukowa w celu zapoznania się z wynikami konkursu i zaopiniowania rekomendowanej przez komisję kandydatki. W głosowaniu tajnym, zarządzonym przez przewodniczącego Rady Naukowej prof. dra Cz. Madajczyka, doc. dr hab. B. Sordyłowa uzyskała pełne poparcie Rady.

Komisja konkursowa po uzyskaniu aprobaty Rady Naukowej 26.06.1999 r. wystąpiła do przewodniczącego I Wydziału Nauk Społecznych PAN prof. dra hab. Jerzego Z. Holzera z wnioskiem o powołanie doc. dr hab. B. Sordyłowej na stanowisko dyrektora Biblioteki PAN w Warszawie. Prezes PAN z dn. 1.08.1999 r. powierzył B. Sordyłowej funkcję dyrektora Biblioteki PAN w Warszawie na okres czteroletniej kadencji, tj. do 31.07.2003 r.

Kolegium redakcyjne *Przeglądu Bibliotecznego* w składzie: doc. dr hab. Barbara Sordyłowa – redaktor naczelny, mgr Maria Lenartowicz – zastępca redaktora naczelnego, mgr Krystyna Belkowska – sekretarz redakcji oraz członkowie: mgr Halina Kozicka-Boguniowska i mgr Hanna Zasadowa, odbyło

4 posiedzenia w dn.: 26.01, 4.05, 8.09 i 11.12.1999 r. Na posiedzeniach omawiano zawartość kolejnych przygotowywanych do druku zeszytów.

Rada Redakcyjna *Przeglądu Bibliotecznego* w dn. 25.11.1999 r. odbyła ostatnie posiedzenie w kadencji 1997-1999, na którym omówiono zawartość zeszytów wydanych w 1998 i 1999 r. oraz plany wydawnicze dotyczące następnych zeszytów. W związku z upływem kadencji Rady Redakcyjnej i redakcji *Przeglądu* w uzgodnieniu z Prezydium ZG SBP powołano nowy skład Rady na l. 2000-2003 i postanowiono kontynuować dobrze układającą się współpracę Biblioteki i SBP przy wydawaniu periodyku. Przewodniczącą Rady Redakcyjnej została ponownie prof. dr hab. Barbara Bieńkowska; w składzie Rady znalazły się następujące osoby reprezentujące zarówno Bibliotekę jak SBP: Krystyna Bełkowska, Stanisław Czajka, Marta Grabowska, Janina Jagielska, Maria Janowska, Mirosława Kocięcka, Halina Kozicka Boguniowska, Maria Lenartowicz, Hanna Łaskarzewska, Alina Nowińska, Barbara Sordylowa, Ewa Stachowska-Musiał, Kordula Szczechura, Hanna Zasadowa, Elżbieta Zybert, Zbigniew Żmigrodzki. Skład redakcji *Przeglądu Bibliotecznego* pozostał bez zmian.

Opracowany został regulamin organizacyjny Biblioteki. Określa on organa Biblioteki, jej strukturę organizacyjną i podział kompetencji. Zweryfikowano również zakresy zadań i obowiązków poszczególnych komórek organizacyjnych oraz pracowników w nich zatrudnionych. Obecnie w skład Biblioteki wchodzi:

- Dział Wydawnictw Zwartych
- Dział Wydawnictw Ciągłych
- Dział Informacji Naukowej
- Dział Udostępniania Zbiorów i Magazynów
- Pracownia *Słownika Polskich Towarzystw Naukowych*
- Redakcja *Przeglądu Bibliotecznego*
- Stanowisko ds. Klasyfikacji Zbiorów i Katalogów Rzeczowych
- Stanowisko ds. Komputeryzacji i Systemu Informatycznego Biblioteki
- Sekretariat Biblioteki – Kancelaria

III. SPRAWY PERSONALNE I FINANSOWE

Biblioteka dysponowała 30 etatami. Odeszły z Biblioteki 2 osoby, w tym kierownik Działu Wydawnictw Zwartych, przyjęto do pracy 3 osoby. Średnio w ciągu roku zatrudnionych było 29 osób, w tym na pełnych etatach 25 osób, a 4 osoby w niepełnym wymiarze. W 1999 r. Biblioteka zatrudniała: 1 docenta doktora habilitowanego, 2 starszych kustoszy dyplomowanych, 11 starszych kustoszy służby bibliotecznej, 3 starszych bibliotekarzy, 1 bibliotekarza. Pozostali pracownicy to młodszy bibliotekarze i magazynierzy. Ponadto 1 osoba (ds. obronności kraju) zatrudniona była na 1/4 etatu.

Pracownicy Biblioteki otrzymali podwyżkę z dn. 1.03.1999 r. w ramach przyjętych zasad rewaloryzacyjnych. Limit miesięczny przeznaczony na rewaloryzację wyniósł 3650,00 zł. Średnio podwyżki w poszczególnych grupach uposażenia zasadniczego i dodatku funkcyjnego wyniosły ok. 126,00 zł, natomiast średnia płaca brutto w stosunku rocznym łącznie z premią, dodatkami stażowymi i funkcyjnymi ok. 1400,00 zł. Poziom funduszu płac nie

pozwolił na awanse, a płace pracowników kształtowały się nadal znacznie poniżej średniej krajowej.

Dwie osoby otrzymały gratyfikacje z tytułu wysługi lat; wydano na nie 8411,00 zł; koszty gratyfikacji zostały częściowo zrefundowane, gdyż Biblioteka otrzymała w listopadzie z Biura Finansowego PAN 4431,00 zł z przeznaczeniem na jednorazowe wypłaty wynagrodzeń. Pracownicy otrzymali premie w wysokości 17% wynagrodzenia zasadniczego za IV kwartał, co wyniosło 17 411,00 zł.

Biblioteka jest jednostką budżetową finansowaną z działu „Działalność różna” bezpośrednio przez władze Akademii z części zarezerwowanej w ustawie budżetowej dla Polskiej Akademii Nauk.

Budżet Biblioteki po zmianach ukształtował się w wysokości 1 405 983,00 zł (w 1998 r. – 1 338 043,00 zł), a wykonanie budżetu wyniosło 1 405 821,31 zł. Wzrost budżetu w stosunku do roku poprzedniego wyniósł 67 940,00 zł (w 1998 r. – 170 999,29 zł) i dotyczył głównie rewaloryzacji wynagrodzeń osobowych.

Ważniejsze wydatki w zł:

Par. 11	Wynagrodzenia osobowe pracowników	492 896,92 (1998 – 368 288,22)
Par. 17	Dodatkowe wynagrodzenie roczne	28 485,00
Par. 41-42	Składki na ubezpieczenie społeczne i Fundusz Pracy	110 509,38
Par. 43	Odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych	16 402,00
Par. 28, 31-38	Wydatki rzeczowe	739 700,00 (1998 – 745 074,00)

Środki na wydatki rzeczowe nie pokrywały potrzeb Biblioteki i w stosunku do 1998 r. wydatki te zmniejszyły się o 5374,00 zł. Największe niedobory środków wystąpiły w par. 37 (usługi niematerialne) oraz w par. 35 (energia) i par. 41 (składki na ubezpieczenia społeczne). Z paragrafu 37 opłacany jest czynsz i świadczenia w Pałacu Kultury i Nauki (co rok wzrastają o stopień inflacji), opłaty za użytkowanie Archiwum Rezerwy Wieczystej w Tyborach-Kamiance, opłaty za pomieszczenia magazynowe w Pałacu Staszica, utrzymywanie czystości oraz usługi finansowo-księgowo i kadrowe świadczone przez Zakład Nieruchomości PAN.

W tej sytuacji Biblioteka zmuszona była w dn. 3.12.1999 r. wystąpić z pismem do Biura Finansowego PAN, przedstawiając wniosek o przesunięcie w dozwolonych granicach 5% środków z par. 28 (podróże służbowe krajowe), 31 (materiały i wyposażenie), 36 (usługi materialne), 42 (składki na Fundusz Pracy), na paragrafy: 35 (energia), 37 (usługi niematerialne), 41 (składki na ubezpieczenie społeczne); ogółem wysokość przemieszczonych środków wyniosła 9899,00 zł. Wniosek ten uzyskał akceptację Biura Finansowego PAN.

Ostatecznie 1999 r. Biblioteka zakończyła bez długów, wymagało to jednak dużej dyscypliny finansowej.

Zgodnie ze zleceniem nr 4/99 na realizację zadań w zakresie działalności ogólnotechnicznej w 1999 r. Biblioteka otrzymała dofinansowanie w kwocie 196 000,00 zł, z rozbiciem na:

- działalność wydawnicza	39 470,00 zł
- działalność bibliotek (zakup książek)	32 530,00 zł
- prenumeratę czasopism naukowych krajowych	8 000,00 zł
- import czasopism naukowych	116 000,00 zł

W celu lepszego wykorzystania przyznanych środków w październiku 1999 r. Biblioteka zwróciła się pismem do Prezesa PAN o wyrażenie zgody na przeniesienie kwoty 6000,00 zł z działalności wydawniczej na: działalność bibliotek (3000,00 zł) oraz na prenumeratę czasopism krajowych – 3000,00 zł, na co uzyskała zgodę.

Po zmianach:

- na działalność wydawniczą przeznaczono	33 470,00 zł
- na działalność bibliotek	35 530,00 zł
- na prenumeratę czasopism naukowych krajowych	11 000,00 zł
- na import czasopism naukowych	116 000,00 zł

Ze środków na działalność wydawniczą przekazano 5 830,00 zł do Warszawskiej Drukarni Naukowej tytułem ostatecznego rozliczenia kosztów związanych z publikacją *Polskiej Bibliografii Naukoznawstwa i Technoznawstwa za lata 1990-1994* oraz *Bibliografii zawartości „Przeglądu Bibliotecznego” 1977-1996*. Część środków na ten cel przekazano w 1998 r. w formie zaliczki. Ponadto 8 890,00 zł wydano na opłacenie druku z. 4 za 1998 i z. 1/2 za 1999 r. *Przeglądu Bibliotecznego*, pozostałą kwotę przekazano do WDN na częściowe pokrycie wydatków związanych z przekazanymi do druku z. 3 za 1999 r. i planowanym z. 4 za 1999 r. tego kwartalnika, jak również na cz. 3 t. 2. *Słownika polskich towarzystw naukowych*, którego druk planowany jest w 2000 r.

W pełni wykorzystano środki przyznane na import czasopism naukowych. Kwotę 60 661,44 zł przekazano w formie przedpłaty do ORPAN-u na prenumeratę czasopism zagranicznych w 2000 r., a 55 338,00 zł przekazano do Instytutu Informacji Naukowej w Filadelfii na opłacenie kosztów prenumeraty 2 baz danych na CD-ROM-ach: *Science Citation Index* oraz *Social Science Citation Index*. Również w pełni wydatkowane zostały środki przeznaczone na dofinansowanie prenumeraty czasopism krajowych (11 000,00 zł) oraz na dofinansowanie zakupu książek (35 530,00 zł).

IV. STAN LICZBOWY ZBIORÓW NA DZIEŃ 31 GRUDNIA 1999 R.

Stan ten przedstawiał się następująco:

	liczba wol.
druki zwarte BPAN	130 213
- druki zwarte OIN*	14 188
wydawnictwa ciągłe BPAN	92 005
- wydawnictwa ciągłe OIN*	7 618
Rezerwa Wieczysta PAN	167 699
	ogółem 411 723
zbiory specjalne, w tym:	
- dysertacje*	1 979 jedn.
- mikrofilmy*	746 jedn.
- CD-ROM-y, dyskietki	56 jedn.
	ogółem 2 781 jedn.

dublety i druki zbędne:

książki

486 wol.

czasopisma

11 876 jedn.

* Zbiór nie uzupełniany

V. DZIAŁALNOŚĆ STATUTOWA BIBLIOTEKI

Gromadzenie i opracowanie zbiorów

W 1999 r. wpływ wydawnictw zwartych wyniósł 1070 wol., w tym z zakupu 713 wol., z darów 362 wol. Na zakup wydawnictw zwartych wydano łącznie ponad 40 000,00 zł, a dary zostały wycenione na 6224,67 zł.

Na podstawie *Zapowiedzi Wydawniczych*, katalogów wydawniczych i księgarskich krajowych i zagranicznych, *Wiadomości ORPAN*, *Przewodnika Bibliograficznego*, ofert innych bibliotek oraz stałych kontaktów z księgarniami typowano książki do zakupu. Gromadzono zgodnie z profilem Biblioteki wydawnictwa z zakresu nauk humanistyczno-społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki naukoznawczej oraz wydawnictw encyklopedyczno-informacyjnych. Kierowano się również wartością merytoryczną wydawnictw oraz zainteresowaniami i potrzebami czytelników, jak również możliwościami finansowymi Biblioteki, które – biorąc pod uwagę wzrastające ceny książek – są coraz skromniejsze.

Gromadzono i uzupełniano zbiór Rezerwy Wieczystej PAN. W 1999 r. wpłynęło 769 wol., które zostały wycenione na kwotę 7197,00 zł.

Dla Stacji Zagranicznych w Rzymie, Paryżu i Wiedniu zakupiono i wysłano łącznie 42 wol. książek o wartości 1817,60 zł. Rachunki za te wydawnictwa przekazano do realizacji do Biura Współpracy Naukowej z Zagranicą PAN.

Wszystkie nabytki Biblioteki zostały wpisane do właściwych inwentarzy, skatalogowane, opracowane technicznie i przekazane do magazynu.

Skatalogowano w systemie ISIS 1657 wol. (w tym 642 wol. zakupione w 1998 r.). Do chwili obecnej baza katalogu alfabetycznego zawiera ok. 7000 rekordów bibliograficznych. Wydrukowano i włączono do katalogów 5881 kart katalogowych.

Na bieżąco opracowywano rzeczowo wpływające do Biblioteki nabytki. Sklasyfikowano 1484 książki i 16 nowych czasopism. Włączono do katalogu systematycznego 2500 kart. W zakresie melioracji katalogu rzeczowego zmodyfikowano schemat działu 13 – Ekonomia, dostosowując go do aktualnego rozwoju tej dyscypliny, oraz rozpoczęto meliorację działu 17 – Historia. Podjęto prace nad tworzeniem kartoteki haseł przedmiotowych.

Biblioteka posiadała na koniec roku sprawozdawczego 6214 tyt. wydawnictw ciągłych, w tym 2074 polskich i 4137 zagranicznych.

W 1999 r. wpłynęło 360 wydawnictw ciągłych, w tym 246 polskich i 114 zagranicznych, ponadto 4 bazy na CD-ROM-ach, w tym 2 zagraniczne: *Social Sciences Citation Index* i *Science Citation Index*.

Głównym źródłem wpływu była prenumerata. Pochodziło z niej 245 wydawnictw, natomiast z wymiany i darów – 115. Ponadto prenumerowano 16

dzienników i tygodników udostępnianych w czytelni. Na prenumeratę czasopism ogółem wydano 149 948,00 zł.

W kartotece akcesyjnej czasopism odnotowano 2445 jednostek, w tym 657 jednostek to dary i wymiana. Część darów przekazano do dubletów jako nieprofilowa.

Opracowano 514 wol. (2490 jednostek) czasopism, 8 płyt CD-ROM i 10 dyskietek i wpisano do właściwych inwentarzy.

Kontynuowano rozpoczętą w 1998 r. selekcję czasopism przejętych po zlikwidowanym Ośrodku Informacji Naukowej PAN. Czasopisma te zmagazynowane są w piwnicach Pałacu Staszica i w większości dublują czasopisma znajdujące się w zbiorach PAN.

Wyselekcjonowano następne 80 wydawnictw w 114 wol. Sporządzono protokoły ubytków, wykreślono wyselekcjonowane czasopisma z inwentarzy, wpisano do księgi ubytków i wyłączono karty z katalogów.

Zamówienia na dublety oferowane bibliotekom w 1998 r. realizowane były w 1999 r. Łącznie przekazano bibliotekom 426 wol., w tym Bibliotece PAN w Krakowie – 225 wol., Bibliotece Instytutu Centrum Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej PAN – 42 wol., Instytutowi Podstaw Informatyki PAN – 20 wol., Uniwersytetowi Opolskiemu – 133 wol.

Na makulaturę przekazano 519 wol. Prace wykonali pracownicy Działu Wydawnictw Ciągłych i Działu Udostępniania Zbiorów i Magazynów.

Ponadto zaktualizowano komputerowy wykaz czasopism zagranicznych prenumerowanych w 1999 r. przez Bibliotekę PAN i przekazano do Katalogu Centralnego Biblioteki Narodowej. Zaprenumerowano również czasopisma polskie i zagraniczne na 2000 r. dla Biblioteki PAN w Warszawie oraz dla bibliotek Stacji Naukowych PAN za granicą. Łącznie zaprenumerowano 248 wydawnictw, w tym dla Stacji PAN w Paryżu – 58, w Rzymie – 143, Wiedniu – 14 i Moskwie – 30.

U d o s t ę p n i a n i e z b i o r ó w

Biblioteka udostępniała swoje zbiory w czytelni i w pracowniach oraz przez wypożyczanie na zewnątrz. Ogółem udostępniono 79 580 wol. (w 1998 r. – 68 487 wol.). Na miejscu w czytelni udostępniono 61 332 wol. (w tym 34 720 wol. książek i 26 612 wol. wydawnictw ciągłych), natomiast wypożyczono na zewnątrz 15 680 wol.. Ponadto w poszczególnych działach Biblioteki oraz na rewersy służbowe udostępniono ogółem 2568 wol. Drogą wypożyczeń międzybibliotecznych sprowadzono z innych bibliotek krajowych 42 wol., do innych bibliotek wypożyczono 299 wol.

Zarejestrowano 3986 stałych czytelników indywidualnych (w 1998 r. – 2505) oraz 81 bibliotek i innych instytucji. Odnotowano 32 565 odwiedzin (w 1998 r. – 23 450), w tym w czytelni – 17 552, w wypożyczalni – 14 932 oraz 81 – w Dziale Informacji Naukowej i Dziale Wydawnictw Ciągłych.

Jak wynika z powyższych danych, w stosunku do roku poprzedniego odnotowano wzrost liczby odwiedzin i dzieł wypożyczonych na zewnątrz. Spowodowało to również wzrost liczby niezrealizowanych rewersów, w 1999 r. było ich 12 451. Aby zmniejszyć ich liczbę Biblioteka planowała kupować książki, na które jest największe zapotrzebowanie, w większej liczbie egzemplarzy; brak środków finansowych uniemożliwił realizację tych planów.

Wprowadzenie w 1999 r. kar za przetrzymywanie książek dało pozytywne rezultaty i umożliwiło większej liczbie czytelników skorzystanie z tej samej książki. Pieniądze uzyskane z kar przeznaczono na zakup książek.

Magazyn przyjmował nowe nabytki książek i czasopism, sygnował je i ustawiał na półkach. Ogółem przyjął 2071 jednostek, w tym 1557 wol. książek i 2490 jedn. czasopism. Z magazynu do czytelni i wypożyczalni wydano 57 650 wol., do magazynu zwrócono 57 120 wol.

Przekazano do oprawy introligatorskiej 67 wol. najbardziej zniszczonych czasopism i książek na sumę 2180 zł.

Na zlecenie czytelników oraz potrzeby Biblioteki wykonano ok. 6000 s. odbitek kserograficznych, głównie z czasopism i książek znajdujących się w zbiorach Biblioteki.

I n f o r m a c j a

W działalności informacyjnej uczestniczyły wszystkie działy Biblioteki. W Informatorium – oprócz Działu Informacji Naukowej – dyżury pełnili również pracownicy merytoryczni pozostałych działów. Udzielono ogółem 3568 informacji bibliotecznych, bibliograficznych i rzeczowych.

Informacje udzielone w 1999 r.

Nazwa działu	Liczba udzielonych informacji			Odbiorcy		
	biblioteczne	bibliograficzne	razem	PAN	spoza PAN	razem
Dział Informacji Naukowej*	1760	295	2055	119	1936	2055
Dział Wydawnictw Ciągłych	85	18	103	70	33	103
Dział Udostępniania	1160	250	1410	96	1314	1410
Razem	3005	563	3568	285	3283	3568

* W tym również informacje udzielone przez pozostałe działy pełniące dyżury w sali katalogowej

W Dziale Informacji przygotowano 10 wystaw popularyzujących zbiory Biblioteki, opracowano 42 kwerendy bibliograficzne na określone tematy, w tym również dla odbiorców zagranicznych.

Prace bibliograficzno-dokumentacyjne i kartoteki tematyczne kontynuowano przy zastosowaniu komputerów z wykorzystaniem pakietu Mikro-CDS-ISIS.

Baza PROGN obejmuje artykuły o tematyce prognostycznej. Przeglądano napływające do Biblioteki czasopisma polskie i zagraniczne i na tej podstawie sporządzono 524 opisy, opatrzone je hasłami przedmiotowymi i wprowadzono do komputera; ogółem na koniec roku baza rejestrowała 2320 rekordów.

Baza NAUKZ obejmuje artykuły nt. naukoznawstwa i technoznawstwa. Z przeglądanych na bieżąco czasopism zagranicznych sporządzono 275 opisów, sklasyfikowano i wprowadzono do komputera; stan bazy na koniec roku – 1051 rekordów bibliograficznych.

Prace badawcze, naukowo-dokumentacyjne i redakcyjne

– *Słownik polskich towarzystw naukowych*

Prowadzono prace badawcze i dokumentacyjne dotyczące:

- cz. 3 t. 2 *Słownika*, poświęconego towarzystwom naukowym i upowszechniającym naukę działającym w przeszłości na ziemiach polskich,
- t. 4 obejmującego towarzystwa polonijne,
- suplementów do wydanych wcześniej t. 1 i 3.

W 1999 r. opracowano autorsko 40 haseł do cz. 3 t. 2; na koniec roku opracowanych i przepisanych na komputerze było 185 haseł. Po weryfikacji dokonanej na podstawie zgromadzonej dokumentacji wykaz towarzystw do zamieszczenia w tej części t. 2 liczy 250 towarzystw, a aneks – ok. 300 poz.

Utworzono komputerową bazę zawierającą materiał do zbiorczego indeksu do t. 2 *Słownika*.

Prowadzone w Pracowni kartoteki bibliograficzne wzbogaciły się o ok. 950 opisów. Kartoteka towarzystw do suplementu do t. 1 liczy 141 poz., a piśmienictwo o ich działalności – 680 poz. Kartoteki do suplementu do t. 3 – 60 towarzystw i liczą 280 poz. bibliograficznych.

– *Polska Bibliografia Naukoznawstwa i Technoznawstwa za lata 1995-2000*

Kontynuowano prace związane z gromadzeniem materiałów to t. 13/14 za l. 1995-2000. Przeglądano *Przewodnik Bibliograficzny*, *Bibliografię Zawartości Czasopism* oraz 260 czasopism wpływających do Biblioteki i na tej podstawie sporządzono opisy i wprowadzono do bazy BIBL, rejestrującej pozycje do t. 13/14 *Bibliografii*.

W 1999 r. ukazał się t. 11/12 *Bibliografii* za l. 1989-1994 obejmujący 2796 poz. (nie licząc odsyłaczy). Główny zrab *Bibliografii* jest w układzie rzeczowym. Uzupełniają go indeksy: alfabetyczny obejmujący autorów, współpracowników i tytuły dzieł oraz przedmiotowy. Dodano również wykaz wykorzystanych czasopism wraz ze skrótami ich tytułów oraz wykaz innych skrótów stosowanych w opisach.

– *Przegląd Biblioteczny*

Wydaje Biblioteka PAN w Warszawie i Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. W 1999 r. ukazały się i zostały rozkolportowane: z. 4 za 1998 r. oraz z. 1/2 za 1999 r. – monotematyczny pt. *Biblioteki w nowych siedzibach*. Przekazano do druku z. 3 za 1999 r. Po raz pierwszy zeszyt ten będzie wydrukowany ze składu komputerowego wykonanego w redakcji. Opracowano merytorycznie, redakcyjnie i technicznie 21 artykułów, 12 sprawozdań, 11 recenzji, 10 nekrologów oraz 3 stałe rubryki. Rozkolportowano 2275 egz. zeszytów czasopisma.

Uaktualniano dane w komputerowej bazie prenumeratorów oraz weryfikowano wpłaty za *Przegląd*.

Współpraca środowiskowa bibliotek. Szkolenie. Udział w konferencjach

Biblioteka w miarę możliwości i potrzeb rozwijała współpracę z bibliotekami sieci PAN i innymi bibliotekami w kraju.

Przekazywano informacje o zbiorach Biblioteki PAN w Warszawie do Zakładu Katalogów Centralnych Biblioteki Narodowej.

W ramach Konsorcjum Placówek Naukowych PAN powołanego do spraw użytkowania zintegrowanego systemu komputerowego Horizon pracownicy Biblioteki uczestniczyli w spotkaniach członków Konsorcjum, omawiano problemy związane z działaniem poszczególnych modułów, a zwłaszcza modułu Katalogowanie i Czasopisma. W spotkaniach uczestniczyli pracownicy Działu Czasopism (A. Paszkowska, M. Kraszewska) i Działu Wydawnictw Zwartych (W. Czajka, J. Michalska).

W ramach szkoleń własnych pracowników prowadzone były nadal przez bibliotekarza systemowego J. Michalską ćwiczenia z zakresu obsługi modułów: Katalog PAC (Public Access Catalog), Katalogowanie i Czasopisma. W ćwiczeniach tych uczestniczyli: W. Czajka, M. Kraszewska, A. Paszkowska.

Pracownicy Biblioteki: I. Gorczyńska, M. Kraszewska, M. Semeniuk i D. Sosnowska ukończyły tygodniowy kurs komputerowy Windows '98, Word 7.0, Exell, organizowany przez Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy.

Nowo przyjęci pracownicy (A. Almert, M. Momot, M. Semeniuk, T. Włoszycki) przeszli tygodniowe szkolenie w Dziale Wydawnictw Zwartych.

W ramach szkolenia oraz rozwijania kontaktów zawodowych pomiędzy poszczególnymi bibliotekami, zorganizowano wycieczkę do nowej siedziby Biblioteki SGGW, w celu zapoznania się z jej działalnością oraz stosowanymi tam technikami komputerowymi.

Doc. dr hab. B. Sordylowa brała udział w sesji jubileuszowej z okazji 80-lecia *Bibliotekarza* i 50-lecia *Poradnika Bibliotekarza* (24.11.1999 r.). Ponadto na polecenie Wydziału I Nauk Społecznych PAN opracowała opinie o projekcie rozporządzenia w sprawie specjalizacji zbiorów bibliotecznych.

Krystyna Bełkowska i Barbara Krajewska-Tartakowska uczestniczyły w konferencji nt. „Biblioteki na wschodnich ziemiach II Rzeczypospolitej”, zorganizowanej przez Min. Kultury i Dziedzictwa Narodowego (26.01.1999 r.).

Irena Gorczyńska wzięła udział w ogólnopolskiej konferencji nt. „Potrzeby bibliotek naukowych i publicznych w zakresie opracowania rzeczowego”, zorganizowanej przez ZG SBP i Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW (7-9.12.1999 r.).

Halina Kozicka-Boguniowska była obecna na konferencji nt. „Wiedza o książce w nauce i dydaktyce”, zorganizowanej przez Polskie Towarzystwo Bibliologiczne, Instytut Informacji i Studiów Bibliologicznych UW oraz TEM-PUS-PHARE JEP 12165-97 (16-17.11.1999 r.).

Krystyna Strzechowska brała udział w konferencji nt. „Wykorzystanie Internetu w działalności informacyjnej”, zorganizowanej przez Ośrodek Przetwarzania Informacji (22.10.1999 r.).

Halina Kozicka-Boguniowska

Maszynopis wpłynął do redakcji 14 października 2000 r.

STANOWISKO KRAJOWEJ RADY BIBLIOTECZNEJ
Z DNIA 15 CZERWCA 2000 R.

Krajowa Rada Biblioteczna na swym posiedzeniu w dniu 15 czerwca 2000 r. podjęła uchwałę w sprawie reprivatyzacji zbiorów bibliotecznych (w załączeniu). Niezależnie od uchwały przyjęto stanowisko następującej treści:

Krajowa Rada Biblioteczna zwraca się do bibliotek, archiwów i muzeów, których część zbiorów może podlegać reprivatyzacji, o podjęcie mikrofilmowania i wszechstronnego dokumentowania materiałów archiwalnych, bibliotecznych i muzealnych podlegających reprivatyzacji. Dotyczyć to powinno szczególnie cennych i rzadkich obiektów obcych, poloników, zwłaszcza posiadanych przez biblioteki w jednym egzemplarzu.

Za Krajową Radę Biblioteczną
Przewodniczący

Michał Jagiełło

Uchwała Krajowej Rady Bibliotecznej nr 1/2000 z dnia 15 czerwca 2000 r.

Krajowa Rada Biblioteczna, uwzględniając liczne postulaty środowiska bibliotekarskiego – na swym kolejnym posiedzeniu, w dniu 15.06.2000 r., po wysłuchaniu informacji dyrektorów Biblioteki Narodowej, Biblioteki Jagiellońskiej oraz Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie – przedyskutowała zagadnienia związane z reprivatyzacją dóbr kultury. Z przedstawionych informacji wynika, że systematycznie zwiększa się liczba procesów sądowych wytaczanych bibliotekom przez byłych właścicieli księgozbiorów i kolekcji historycznych lub ich spadkobierców. Nasilają się żądania zwrotu lub wykupu zbiorów będących w posiadaniu różnych bibliotek od ponad 50 lat, a przejętych po wojnie na mocy ówczesnego prawa. Znaczna ich część to z mocy Ustawy o ochronie dóbr kultury – dobra kultury o trwałej, naukowej wartości, cenne źródła do badań nad kulturą i dziejami Polski, zbiory o wysokiej wartości antykwarycznej i rynkowej.

Jako dobra zabytkowe otaczane były przez biblioteki szczególną opieką: konserwowane, często przechowywane w pomieszczeniach klimatyzowanych i specjalnie wyposażonych, stały się przedmiotem badań naukowych, biblio-

tecznych opracowań i weszły na trwałe do dorobku polskiej nauki i kultury. Na ich przechowanie i konserwację przeznaczano i nadal przeznaczają się znaczne środki finansowe oraz nakłady materialne i kadrowe. Zbiory te, stanowiące zachowany trwały dokument narodowego dziedzictwa, powinny pozostać dostępne w społecznym obiegu, ze szczególnym uwzględnieniem badań naukowych i przedsięwzięć upowszechnieniowych oraz pozostać na terytorium Polski i pod troskliwą opieką państwa. Dziś ich status jest częstokroć niejasny, a byt niepewny.

Biblioteki jako instytucje, którym powierzono opiekę nad zbiorami historycznymi i źródłami pisanymi, nie są w stanie o własnych siłach zachować status depozytariusza narodowych dóbr i zagwarantować, iż kolekcje historyczne i zbiory zabytkowe w następstwie trwających procesów sądowych nie ulegną rozproszeniu. W tej sytuacji Krajowa Rada Biblioteczna zwraca się do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z następującymi sugestiami:

– podjęcie działań na rzecz utworzenia ogólnokrajowego Funduszu Reprywatyzacji Dóbr Kultury oraz zagwarantowania Bibliotece Narodowej oraz innym wielkim bibliotekom i instytucjom kultury prawa pierwokupu obiektów podlegających reprywatyzacji,

– zapewnienie zainteresowanym instytucjom kultury funduszy (w dotacjach na działalność) na profesjonalną opiekę prawną w tym zakresie.

Za Krajową Radę Biblioteczną
Przewodniczący

Michał Jagiełło

UCHWAŁA NR 2/2000 PREZYDIUM ZARZĄDU GŁÓWNEGO
STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH Z DNIA 8 MAJA 2000 R.
W SPRAWIE ZWOŁANIA KRAJOWEGO ZJAZDU DELEGATÓW

Zgodnie z 22 Statutu SBP, oraz decyzją Prezydium Zarządu Głównego SBP z dnia 8.05.2000 r. powołuje się Komisje zjazdowe w następującym składzie:

1. Komisja Programowa: kol. kol. Stanisław Czajka – przewodniczący, Janina Jagielska, Andrzej Jopkiewicz, Stanisław Krzywicki, Joanna Pasztaleniec-Jarzyńska, Jan Wołosz.

2. Komisja Organizacyjna: kol. kol. Janusz Ambroży – przewodniczący, Janina Jagielska, Janusz Nowicki, Mieczysław Szyszko, Anna Majcher.

3. Komisja Statutowa: kol. kol. Ewa Stachowska-Musiał – przewodnicząca, Andrzej Kempa, Elżbieta Górka, Bolesław Howorka.

Termin Krajowego Zjazdu Delegatów SBP ustala się na pierwszą połowę czerwca 2001 r. Uściślenie tego terminu nastąpi na najbliższym posiedzeniu ZG SBP.

Komisje przystąpią do pracy z dniem powołania.

Na najbliższym posiedzeniu ZG SBP przedłożone zostaną projekty dokumentów wynikające z zakresu uprawnień Komisji.

Warszawa, dn. 8.05.2000 r.

Prezydium Zarządu Głównego SBP
Sekretarz Generalny

Janina Jagielska

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI ZARZĄDU GŁÓWNEGO STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH W 1998 R.

SPRAWY ORGANIZACYJNE

W 1998 r. odbyło się doroczne Forum SBP '98 (17 X), 2 posiedzenia SG SBP (26 III, 25 VI), 7 posiedzeń Prezydium ZG SBP (29 I, 20 II, 26 III, 3 VI, 9 IX, 17 X, 18 XI), spotkanie Komitetu Programowego oraz Komitetu Organizacyjnego dorocznego Forum SBP '98 (2 IX i 7 IX).

IV Forum SBP '98, połączone z konferencją problemową nt. „Ochrona i konserwacja zbiorów bibliotecznych”, obradowało w Warszawie w siedzibie Biblioteki Narodowej. Głównym tematem była struktura organizacyjna SBP po nowym podziale administracyjnym kraju. W wyniku obrad Forum podjęło 2 uchwały w sprawie: dostosowania struktury SBP do nowego podziału administracyjnego kraju od 1999 r., ochrony zbiorów bibliotecznych w Polsce. Uhonorowano zasłużonych członków SBP: „Honorową Odznaką SBP” (2 osoby), medalem „W Dowód Uznania” (30 osób), medalem warszawsko-wileńskim „Adam Mickiewicz. Dwusetna Rocznica Urodzin” wyróżniono kol. Józefa Lewickiego, medal „Bibliotheca Magna-Perennisque” przyznano Instytutowi Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego. Odbyła się promocja wydanego przez SBP (2 wyd. uzupełnionego i rozszerzonego) podręcznika *Bibliotekarstwo* pod red. prof. Zbigniewa Żmigrodzkiego.

Posiedzenia Zarządu Głównego SBP poświęcone były głównie ocenie i planowaniu działalności Stowarzyszenia. W dniu 26 III przedłożono i przyjęto „Sprawozdanie z działalności SBP od Krajowego Zjazdu Delegatów, tj. od 15 VI do 31 XII 1997 r.”, „Plan pracy ZG SBP na 1998 rok”. Posiedzenie w dn. 25 VI miało także charakter sprawozdawczy, podsumowujący realizację zadań w I półroczu 1998 r.

Przedmiotem obrad poszczególnych posiedzeń Prezydium Zarządu Głównego SBP były przede wszystkim szczegółowe sprawy organizacyjne, plany dotyczące bazy danych *Biblioteki Rzeczypospolitej Polskiej*, organizacja konferencji, zamierzenia wydawnicze oraz przygotowania do IV Forum SBP i towarzyszącej mu konferencji. Dużo miejsca poświęcono sytuacji bibliotek publicznych, w związku z reformą administracyjną, oraz strukturze organizacyjnej SBP w nowym podziale administracyjnym kraju. Powołano zespół roboczy, którego zadaniem było wypracowanie modelu SBP i przedłożenie propozycji zmian w statucie. Przewodniczenia zespołowi podjął się kol. Janusz Ambroży.

KONTAKTY Z OKRĘGAMI SBP

W roku sprawozdawczym doroczne seminaria z przewodniczącymi ZO SBP odbyły się wyjątkowo dwukrotnie (w dn. 26 II, 6 III oraz 16 i 18 XII). W programie spotkania w dn. 26 II i 6 III była prezentacja bazy danych *Biblioteki RP*, informacja o planie pracy SBP w 1998 r. oraz prezentacja działalności okręgów SBP (Gdańsk, Poznań, Katowice, Jelenia Góra, Rzeszów). Przedmiotem obrad seminarium w dn. 16 i 18 XII było omówienie dotychczasowych koncepcji

zmian w strukturze SBP oraz wypracowanie wspólnego stanowiska w sprawie funkcjonowania struktur terenowych Stowarzyszenia po wprowadzeniu reformy administracyjnej kraju w 1999 r. Ustalono, że do Krajowego Zjazdu Delegatów Stowarzyszenie zachowa dotychczasową strukturę. Przedłożono też propozycje do planu pracy ZG SBP na 1999 r.

W dniu 18 III odbyło się od dawna postulowane spotkanie ze skarbnikami zarządów okręgów SBP, na którym omówiono: kompetencje i obowiązki skarbników, zasady prawidłowego prowadzenia dokumentacji księgowej. Przedstawiono skarbnikom wzory dokumentów (preliminarz, sprawozdanie finansowe). Uczestniczący w spotkaniu skarbnicy wypowiedzieli się na temat własnej organizacji pracy oraz prowadzonej działalności gospodarczej.

W okresie sprawozdawczym członkowie ZG SBP utrzymywali kontakty telefoniczne z okręgami, które powierzono ich opiece. Uczestniczyli w organizowanych przez okręgi SBP Dniu Bibliotekarza i Bibliotek, jubileuszach oraz innych spotkaniach: przewodniczący SBP Stanisław Czajka w Warszawie i Radomiu; Janina Jagielska w Warszawie, Ostrołęce (Myszyńcu) oraz w uroczystym otwarciu nowego lokalu MBP w Wyszakowie; Ewa Stachowska-Musiał w Jeleniej Górze; Janusz Ambroży w Poznaniu, Lesznie i Koninie; Karola Skowrońska w Bydgoszczy i Grudziądzu; Sylwia Błaszczuk w Łaziskach Górnych, Rydułtowach i Jastrzębiu Zdroju (była też członkiem komisji w konkursie na dyrektora MBP w Będzinie); Mirosława Joško w Szczawnie; Włodzimierz Sebastyański w Szczytnie, Dobrym Mieście i Kętrzynie.

DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNA

W omawianym okresie odbyło się seminarium i 3 konferencje poświęcone bardzo ważnej problematyce dla rozwoju bibliotek:

- Ogólnopolskie seminarium dla instruktorów ds. czytelnictwa chorych i niepełnosprawnych „Biblioterapia dzieci niepełnosprawnych” zorganizowane przez Krajową Sekcję Czytelnictwa Chorych i Niepełnosprawnych ZG SBP przy współudziale WBP im. J. Conrada-Korzeniowskiego w Gdańsku, 20-22 IV. Uczestniczyło w nim ok. 50 osób. Wygłoszono 5 referatów oraz przeprowadzono pokaz zajęć terapeutycznych: w przedszkolach dla dzieci z porażeniem mózgowym i z upośledzeniem umysłowym oraz w Ośrodku Wczesnej Interwencji. Przeprowadzono też warsztaty terapeutyczne w Fundacji „Sprawni inaczej”. Uczestnikom seminarium zaprezentowano pracę Filii WBP działającej w Szpitalu Miejskim.

- Ogólnopolska konferencja dyrektorów wbp nt. „Zmiany w prawie bibliotecznym” została zorganizowana przy współudziale WBP im. J. A. i A. S. Załuskich w Radomiu w dn. 15-17 VI. Uczestniczyło ponad 50 osób. Wygłoszono 8 referatów, w których przedstawiono: prawo biblioteczne w krajach Unii Europejskiej oraz organizację i podstawy prawne działalności bibliotek publicznych w wybranych krajach Europy Zachodniej; omówiono przepisy wykonawcze do ustawy o bibliotekach oraz zmiany w ustawie w związku z reformą administracyjną kraju. Trzy referaty dotyczyły funkcjonowania bibliotek po reformie administracyjnej kraju. W trakcie konferencji odbyło się spotkanie z wiceministrem Jackiem Weissem i dyrektorem Departamentu Edukacji i Animacji Kulturalnej w Ministerstwie Kultury i Sztuki, Maciejem

Klimczakiem. Tematem spotkania były problemy związane z funkcjonowaniem bibliotek po reformie administracyjnej kraju, rozwiązania w przepisach prawnych, różne warianty funkcjonowania bibliotek powiatowych i wojewódzkich. W trakcie konferencji wypracowano „Stanowisko dyrektorów wojewódzkich bibliotek publicznych w sprawie reorganizacji sieci w związku z reformą administracyjną”.

– „Ochrona i konserwacja zbiorów bibliotecznych” to temat ogólnopolskiej konferencji towarzyszącej IV Forum SBP '98 zorganizowanej przez BN i Komisję Ochrony i Konserwacji Zbiorów ZG SBP w dn. 15-16 X w Warszawie. Uczestniczyło w niej ok. 140 osób, wygłoszono 13 referatów i 12 komunikatów. Problematyka konferencji znalazła się w centrum zainteresowania wielu bibliotek po katastrofalnych skutkach powodzi z lipca 1997 r. Konferencja ujawniła jak wiele jest do zrobienia w zakresie ochrony i konserwacji zbiorów w naszym kraju i jaki dystans dzieli nas pod tym względem od świata. W trakcie obrad wypracowano i przyjęto „Program ochrony, konserwacji i restauracji zbiorów bibliotecznych. Założenia” oraz apel „O trwałą papier na polskim rynku wydawniczym”. Konferencji towarzyszyły pokazy filmów: amerykańskiego *Ku przyszłości. O ochronie wiedzy w wieku elektronicznym* oraz niemieckiego *Nowe życie dawnej książki*, prezentującego zmechanizowany proces odkwaszania i wzmacniania papieru w Deutsche Bcherei w Lipsku; promocja książki pt. *Katastrofy w bibliotekach. Zagrożenia, zapobieganie i akcje ratunkowe*, stanowiącej t. 4 podręcznika prof. Bronisława Zyski: *Ochrona zbiorów bibliotecznych przed zniszczeniem*; wystawy prezentujące dorobek zawodowy wybranych instytucji i osób: „Sztuka konserwacji opraw książkowych”, „Oprawy artystyczne Jacka Tomaszewskiego”, „Dorobek naukowy prof. Bronisława Zyski”, „Dorobek wydawniczy SBP”; ekspozycje firm produkujących albo sprzedających sprzęt mikrofilmowy i materiały konserwatorskie: Altrex, Bell and Howell, Mikrofilm Center Klein, Mikrofilm Service, Minolta, Neschen.

– „Automatyzacja serwisów bibliograficznych. Bibliografie regionalne. Bibliografia narodowa. Stan prac i zamierzenia” – ta ogólnopolska konferencja zorganizowana przez Zespół ds. Bibliografii Regionalnej ZG SBP i Bibliotekę Narodową w dn. 2-4 XII w Warszawie zgromadziła 96 osób z wbp i mbp z całego kraju oraz ośrodków akademickich z Warszawy, Łodzi i Wrocławia. Wygłoszono 14 referatów i komunikatów. Konferencji towarzyszył pokaz możliwości wykorzystania systemów SOWA i PROMAX do tworzenia bibliografii regionalnej oraz warsztaty poświęcone tworzeniu baz danych regionalnych i edycji bibliografii regionalnej w systemie MAK. Ekspozowana była też wystawa „Bibliografie regionalne w zbiorach Zakładu Dokumentacji Księgoznawczej BN”. Nakładem Wydawnictwa SBP ukażą się: materiały z konferencji oraz adaptacja formatu MARC BN rekordu bibliograficznego na potrzeby bibliografii regionalnej z bazy MAK.

SPRAWY WYDAWNICZE

W okresie sprawozdawczym opublikowano następujące prace:

w serii *Nauka – Dydaktyka – Praktyka*

Zbigniew Dobrowolski: *Internet i biblioteka*,

Jadwiga Szmidt: *Biblioteki polskie we współczesnym Londynie*,

Maria Prokopowicz, Włodzimierz Pięła, Andrzej Spóz: *Biblioteki i zbiory muzyczne w Polsce. Poradnik, Bibliotekarstwo*. Pod red. Zbigniewa Żmigrodzkiego. Wyd. 2 uzup. i rosz. *Ochrona i konserwacja zbiorów bibliotecznych*. Materiały z IV Forum SBP. Red. Barbara Drewniewska-Idziak, Ewa Stachowska-Musiał.

w serii *Propozycje i Materiały*

Biblioteki publiczne w okresie transformacji. Ogólnopolska konferencja kadry kierowniczej, Arłamów-Przemyśl, dn. 10-12 września 1997 r. Red. Mieczysław Szyszko,

Biblioteki w reformie administracyjnej państwa. Materiały z ogólnopolskiej konferencji dyrektorów WBP nt. „Zmiany w prawie bibliotecznym”, Radom, 15-17 VI 1998 r. Red. Mieczysław Szyszko,

Działania profilaktyczne w bibliotece. Wskazówki metodyczne. Red. Ewa Stachowska-Musiał.

w serii FO-KA

Materiały z konferencji nt.: *Język haseł przedmiotowych KABA*. Stan obecny i perspektywy rozwoju, Sopot, 9-11.09.1997. Red. Maria Burchard, Maria Lenartowicz.

Materiały na międzynarodową konferencję nt.: *Współpraca bibliotek naukowych w zakresie automatyzacji*, Kraków, 16-19.11.1998. Red. Maria Burchard, Maria Lenartowicz.

poza seria

Kazimierz Raclawski: *Rozwój oświaty rolniczej w Polsce*. (Ze szczególnym uwzględnieniem lat 1945-1985).

Zarządzanie biblioteką. Najnowsze kierunki w bibliotekarstwie brytyjskim. Wybór tekstów pod red. Ivor Kemp, Teresy Wildhardt.

Warto podkreślić, że Wydawnictwo SBP pozyskało środki finansowe na opublikowanie większości tytułów.

Czasopisma bibliotekarskie

W 1998 r. ukazało się 11 zeszytów *Bibliotekarza* i *Poradnika Bibliotekarza*, 1 zeszyt czasopisma *Zagadnienia Informacji Naukowej* (drugi oddano do składu w grudniu) oraz 3 *Biuletynu Informacyjnego ZG SBP*. Podobnie jak w latach ubiegłych ZG SBP wspierał finansowo wydawanie kwartalnika *Przegląd Biblioteczny*, współuczestnicząc w opłacaniu prac redakcyjnych. W kosztach wydawania *Bibliotekarza* partycypuje Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy. Nakład wymienionych czasopism utrzymywał się na poziomie roku ubiegłego. W czasopismach zamieszczano reklamy różnych wydawnictw, co pozwoliło uzyskać dodatkowe środki finansowe.

Krajowa Baza Danych *Biblioteki Rzeczypospolitej Polskiej*

W dniu 29 I w siedzibie Biblioteki Narodowej odbyła się promocja Krajowej Bazy Danych *Biblioteki Rzeczypospolitej Polskiej* w edycji książkowej (seria *Biblioteki w Polsce. Informator*, w ramach której ukazało się 49 wojewódzkich

informatorów o bibliotekach); elektronicznej, obejmującej 14 336 rekordów; kopie danych dotyczących bibliotek z poszczególnych 49 województw przekazano bezpłatnie wojewódzkim bibliotekom publicznym. W spotkaniu udział wzięli przedstawiciele Departamentu Edukacji i Animacji Kulturalnej Ministerstwa Kultury i Sztuki z wiceministrem Sławomirem Ratajskim, dyrektorzy wbp oraz redaktorzy naczelni czasopism zawodowych. Dyrektorzy wbp otrzymali „Dyplom Uznania” za wkład wbp w opracowanie informatorów.

Dla potrzeb promocji opracowano wersję demonstracyjną bazy. Pokazy KBD organizowane były wielokrotnie dla bibliotekarzy, przedstawicieli instytucji kultury i nauki, a także dla przedstawicieli Departamentu Analiz i Informacji MKiS oraz Komisji Statystyki Bibliotecznej ZG SBP. Specjalną ofertę promocyjną skierowano do wszystkich bibliotek publicznych w kraju. Na zamówienie bibliotek lub innych instytucji, stosownie do potrzeb, kopiowane są różne zestawienia danych w formie elektronicznej lub wydruku. Przygotowano też stronę domową WWW o Krajowej Bazie Danych *Biblioteki Rzeczypospolitej Polskiej*.

WSPÓLPRACA MIĘDZYNARODOWA

W dniu 28 kwietnia SBP gościło 16-osobową grupę bibliotekarzy Amerykańskiego Stowarzyszenia Bibliotekarzy. W większości były to osoby obsługujące działy czytelnictwa dziecięcego i młodzieżowego. Omówiono główne problemy obydwu stowarzyszeń, wymieniono informacje o źródłach finansowania, mówiono też o ich randze w całości kształcie działalności organizacji pozarządowych.

W 64. Ogólnej Konferencji IFLA, która obradowała w Amsterdamie w dn. 16-21 VIII pod hasłem „Na rozdrożach informacji i kultury”, uczestniczyła 3-osobowa reprezentacja SBP w składzie: Stanisław Czajka, Ewa Krysiak, Joanna Pasztaleniec-Jarzyńska.

SPRAWY RÓŻNE

Transformacja bibliotek publicznych

ZG SBP poświęcił wiele uwagi przekształceniom polskiego bibliotekarstwa publicznego w związku z reformą administracyjną kraju. Problemy te były przedmiotem zainteresowania przede wszystkim Sekcji Bibliotek Publicznych ZG SBP, która przygotowała propozycje organizacyjne i prawne do transformacji bibliotek publicznych, m.in. statut powiatowej i miejskiej biblioteki publicznej oraz porozumienie (praca autorska kol. Jana Burakowskiego) w sprawie powierzenia zadań biblioteki powiatowej mbp działającej w siedzibach powiatu. Wymienione projekty dokumentów przekazano do MKiS oraz przesłano wbp i ZO SBP do dalszej weryfikacji merytorycznej i prawnej, a następnie do ostatecznej redakcji przesłano samorządom powiatowym jako materiały wzorcowe do wykorzystania.

Na łamach *Biuletynu Informacyjnego ZG SBP* (nr 2 i 3) prowadzono dyskusję nt.: „Nowy podział administracyjny kraju od 1999 r., a struktura organizacyjna okręgów SBP”. Własne stanowiska w wymienionej sprawie przedstawili przewodniczący wielu okręgów SBP. Wypowiedzi dotyczyły również obaw

o sytuację wojewódzkich bibliotek publicznych, które od stycznia 1999 r. przechodzą do samorządów i których funkcjonowanie bez wsparcia finansowego z budżetu państwa może być zagrożone.

Konkurs polszczyzny pięknej, bogatej i skutecznej o Gęsie Pióro Mikołaja Reja

Popierając inicjatywę Rady Języka Polskiego przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk przeprowadzania co 2 lata konkursu polszczyzny pięknej, bogatej i skutecznej, SBP włączyło się do upowszechniania troski o język, przyjmując na siebie prace organizacyjne związane z pierwszą edycją konkursu. W konkursie uczestniczyło 650 osób z 42 województw. Główny Sąd Konkursowy ocenił 141 prac nadesłanych przez wojewódzkie sądy konkursowe i przyznał 3 nagrody i 10 wyróżnień. Ich wręczenie miało miejsce w gmachu Biblioteki Narodowej 17 grudnia. Dzięki staraniom dyrekcji Biura ZG SBP uzyskano dodatkowo na nagrody ponad 40 bardzo cennych książek (encyklopedie, słowniki) od wydawnictw, m.in. PWN.

O d z n a c z e n i a

Dla uhonorowania indywidualnych zasług w bibliotekarstwie ustanowiono nowy medal SBP „W Dowód Uznania” według projektu Zbigniewa Jarockiego. Opracowano też nową edycję „Honorowej Odznaki SBP” (złota). Z okazji Dnia Bibliotekarza i Bibliotek, jubileuszy i innych rocznic uhonorowano: medalem „W Dowód Uznania” 104 osoby, „Honorową Odznaką SBP” 101 osób, medalem jubileuszowym 70-lecia SBP 55 osób, medalem „Bibliotheca Magna-Perennisque”: Bibliotekę Narodową, Bibliotekę Śląską, WBP w Jeleniej Górze, WBP im. Pantaleona Szumana w Pile, WBP w Wałbrzychu, Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW.

Opiniowano rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki w sprawie:

- wymagań kwalifikacyjnych i trybu stwierdzania kwalifikacji uprawniających do zajmowania określonych stanowisk w instytucjach kultury,
- zasad ewidencji materiałów bibliotecznych.

BIURO ZG SBP

W roku sprawozdawczym prowadzono dalszą modernizację pracy Biura ZG SBP. Zakupiono komputer do Działu Finansowego oraz program RAKS 2000 wyposażony w moduły: kadry i płace, kasa-bank i finansowo-księgowy, przeprowadzono szkolenie pracowników w zakresie komputeryzacji, rozpoczęto wdrażanie wymienionego programu. Łącznie w Biurze znajduje się 10 komputerów z oprzyrządowaniem. Biuro wykonywało wszystkie niezbędne prace wynikające z regulaminowych zadań, zabezpieczało organizacyjnie i finansowo działalność statutową SBP, zajmowało się dystrybucją wydanych publikacji, systematycznie wydawało i rozprowadzało odpłatnie bibliotekarskie druki akcydensowe dla potrzeb bibliotek w całym kraju.

Opracowano nową edycję znaczka SBP i projekt nowej legitymacji członkowskiej SBP.

Sekretariat Biura utrzymywał telefoniczne kontakty z okręgami SBP, gromadził na bieżąco informacje dotyczące sytuacji wbp, a zwłaszcza ich usytuowania w nowej strukturze administracyjnej kraju.

UWAGI KOŃCOWE

Podsumowując działalność ZG SBP w 1998 r., stwierdzić należy, że zdecydowana większość planowanych zadań została zrealizowana. Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, że SBP wspierało środowisko bibliotek publicznych w trakcie dokonujących się zmian dotyczących ich statusu. Przedkładano opinie środowisk bibliotekarskich i własne stanowisko odpowiednim organom rządowym i samorządowym. Nie udało się, pomimo starań, podjąć prac autorskich nad opracowaniem zbiorowej monografii o działalności SBP w l. 1917-1997. Z przyczyn niezależnych od Wydawnictwa SBP nie udało się wydać wszystkich tytułów ujętych w planie na 1998 r. Nie uzyskano spodziewanych wpływów ze sprzedaży bazy danych Biblioteki RP. Wymienionymi problemami ZG SBP zajmował się będzie w 1999 r.

Janina Jagielska

Sekretarz Generalny
ZG SBP

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI SEKCJI, KOMISJI I ZESPOŁÓW PROBLEMOWYCH ZG SBP W 1998 R.

W okresie sprawozdawczym przy ZG SBP działały:

Sekcja Bibliotek Muzycznych,
Sekcja Bibliotek Naukowych,
Sekcja Bibliotek Publicznych i Samorządowych,
Sekcja Czytelnictwa Chorych i Niepełnosprawnych,
Komisja ds. Automatyzacji,
Komisja ds. Rzeczowego Opracowania Zbiorów,
Komisja ds. Statystyki Bibliotecznej,
Komisja Ochrony i Konserwacji Zbiorów,
Komisja Odznaczeń i Wyróżnień,
Komisja Wydawnicza,
Zespół ds. Bibliografii Regionalnej.

Istniejąca jeszcze w 1997 r. Komisja Legislacyjna została w 1998 r. – na wniosek jej przewodniczącego, kol. B. Howorki – przekształcona w stanowisko pełnomocnika ZG SBP ds. legislacyjnych i tym samym zakończyła działalność.

Do najbardziej aktywnych należała tradycyjnie Sekcja Bibliotek Muzycznych. Odbyła wprawdzie tylko jedno plenarne spotkanie, ale opublikowała ostatecznie drugie, rozszerzone wydanie informatora: *Biblioteki i zbiory muzyczne w Polsce*. Do osiągnięć zaliczyć należy również ożywione kontakty międzynarodowe, manifestujące się udziałem dr Barbary Zakrzewskiej-Niki-

porczyk w pracach nad międzynarodową bibliografią zawartości czasopism muzycznych XIX w. i związanym z tą pracą rocznym wyjazdem do Stanów Zjednoczonych, gdzie w Polish Music Reference Centre opracowuje zawartość polskich czasopism muzycznych z tego okresu, jak też udziałem kol. Włodzimierza Pigły w Kongresie IAML w dn. 21-26 VI w San Sebastian. Wygłosił on tam komunikat o stanie prac nad bibliografią polskich czasopism muzycznych w ramach międzynarodowego programu RIMP oraz przedstawił sylwetkę i dorobek zmarłego w marcu 1998 r. dr. Kornela Michałowskiego, nestora polskich bibliografów muzycznych. Sekcja gościła też w Polsce redaktora wyżej wymienionej bibliografii międzynarodowej, R. Cohena, wiceprezydenta IAML, dr. J. Jaenecke z Berlina oraz Galinę Milinię z Biblioteki Konserwatorium Moskiewskiego.

Sekcja Bibliotek Publicznych rozpoczęła pracę w 1998 r. od rozesłania pisma dotyczącego zamierzeń i koncepcji działania do wielu bibliotek, prosząc o uwagi i współpracę. W efekcie wyłoniono 35-osobowy zespół bibliotekarzy reprezentujący różne typy bibliotek publicznych. Gremium to spotkało się trzykrotnie w 1998 r., zajmując się przede wszystkim problemem przewidywanych zmian w sieci bibliotek publicznych i samorządowych w związku z reformą administracyjną kraju wchodzącą w życie 1 I 1999 r. Sondując opinię środowiska na ten temat, opracowano i rozesłano ankietę, po analizie której powstała koncepcja zmian w sieci bibliotek publicznych i samorządowych. Zaprezentowano ją na VII Forum Kultury poświęconym problemom bibliotekarstwa publicznego, a następnie opublikowano w *Bibliotekarzu* (nr 6 za 1998), było też przedmiotem dyskusji na 2 zorganizowanych w listopadzie zebraniach: otwartym, z udziałem przedstawicieli MKiS i BN, oraz w gronie Prezydium Sekcji, gdzie dokonano jego ostatecznej redakcji i przesłano ZG SBP, MKiS oraz wszystkim członkom Sekcji.

Sekcja Czytelnictwa Chorych i Niepełnosprawnych rozpoczęła swą działalność w 1998 r. od przeprowadzenia wyborów nowych władz, ich skład opublikowano w *Poradniku Bibliotekarza* (nr 6 za 1998). Prócz tego członkowie Sekcji odbyli jeszcze 3 zebrania, zajmując się przede wszystkim trudną sytuacją bibliotek szpitalnych. Przeprowadzone na ten temat badania ankietowe posłużyły do opracowania raportu o stanie tej sieci bibliotecznej. Przedstawiciele Sekcji dokonali też oceny merytorycznej projektu rozporządzenia MZiOS w sprawie bibliotek szpitalnych i domów opieki społecznej. Udało się też wydać kolejny numer *Biuletynu Sekcji* (nr 2 za 1998), poświęcony stwardnieniu rozsianemu. Ponadto zaawansowano prace nad przygotowaniem konferencji poświęconej rewalidacyjnej i terapeutycznej roli książki i bibliotek, którą Sekcja zamierza zorganizować w 1999 r.

Sekcja Bibliotek Naukowych również dokonała w 1998 r. wyboru nowych władz (ich skład opublikowano w nr 2 z 1999 *Bibliotekarza*). Ponadto odbyły się 2 spotkania Prezydium Sekcji, na których dyskutowano projekt rozporządzenia MKiS dotyczący ewidencji zbiorów. Członkowie Sekcji byli też w 1998 r. proszeni kilkakrotnie o uwagi i pomoc przy opracowaniu rozporządzenia MKiS w sprawie wymagań kwalifikacyjnych uprawniających do zajmowania określonych stanowisk w bibliotekach.

Aktywnie działała większość komisji. Najczęściej, bo aż 7 razy spotkali się członkowie Komisji Odznaczeń i Wyróżnień, którzy rozpatrzyli 265 wniosków

i przyznali właśnie tyle odznaczeń osobom i instytucjom zasłużonym dla polskiego bibliotekarstwa.

Inny tryb postępowania przyjęła Komisja Wydawnicza: spotkała się tylko raz w celu podsumowania minionego roku i ustalenia planu pracy. W ciągu roku członkowie utrzymują częste kontakty telefoniczne. Dorobek jest mimo to imponujący: regularne publikowanie dwóch podstawowych czasopism bibliotekarskich: *Bibliotekarza* i *Poradnika Bibliotekarza*, wydanie 15 tytułów literatury fachowej o łącznym nakładzie 11 650 egz. oraz zainicjowanie nowej serii wydawniczej FO-KA, poświęconej formatom i kartotekom wzorcowym.

Znacznymi efektami może pochwalić się też Komisja Ochrony i Konserwacji Zbiorów. Zorganizowała plenarne i 3 zebrania Prezydium Komisji poświęcone przede wszystkim przygotowaniu konferencji „Ochrona i konserwacja zbiorów bibliotecznych”, która towarzyszyła IV Forum SBP. Oprócz programu konferencji członkowie Komisji opracowali i wygłosili 7 referatów, zorganizowali 3 wystawy („Sztuka konserwacji opraw książkowych”, „Oprawa artystyczna Jacka Tomaszewskiego”, „Dorobek naukowy prof. B. Zyski”), pokaz sprzętu mikrofilmowego i konserwatorskiego sześciu firm i promocję t. 4 podręcznika *Ochrona zbiorów bibliotecznych przed zniszczeniem* prof. B. Zyski. Przygotowali też *Program ochrony i restauracji zbiorów bibliotecznych*, *Apel o stosowanie trwałego papieru przy publikacji książek i czasopism* oraz *Instrukcję postępowania na wypadek katastrofy*. Dwa pierwsze teksty zostały przyjęte przez IV Forum jako dokumenty warte upowszechnienia i stosowania. Materiały z wyżej wymienionej konferencji (25 referatów i komunikatów) zostały w szybkim tempie zredagowane i ukazały się na początku 1999 r.

Podobnie działała Komisja Opracowania Rzeczowego Zbiorów. Zorganizowała 4 posiedzenia Komisji oraz warsztaty dla przedstawicieli wbp. Zajmowano się przede wszystkim problematyką języka haseł przedmiotowych BN oraz UKD (posiedzenie to wzbudziło największe zainteresowanie). Członkowie Komisji opracowali wiele referatów i wystąpień, jak też program wyżej wymienionych warsztatów. Przeprowadzili też na początku 1998 r. wybory uzupełniające skład Prezydium.

Prace Komisji Statystyki Bibliotecznej koncentrowały się przede wszystkim na praktycznych aspektach sprawozdawczości statystycznej bibliotek w kraju i na świecie ze szczególnym uwzględnieniem prac GUS w tym zakresie (m.in. nad formularzem sprawozdania K-03 za 1998 r.). Kontakty członków Komisji odbywały się na ogół w małych grupach i nie miały charakteru formalnych, protokołowanych obrad. Często komunikowali się też telefonicznie. Ponadto odbyli wiele bezpośrednich spotkań z pracownikami różnych bibliotek na temat praktycznych i teoretycznych aspektów sprawozdawczości statystycznej w bibliotece, spodziewanych i postulowanych zmian. Tylko raz odbyli wspólne posiedzenie, kiedy chodziło o nawiązanie współpracy SBP i GUS w zakresie gromadzenia danych statystycznych o bibliotekach różnych typów i wspólnego prowadzenia bazy danych *Biblioteki Rzeczypospolitej Polskiej*.

Komisja Automatyzacji, tak aktywna w minionych latach, w tym roku nie przedstawiła sprawozdania, nie odbyła też żadnego posiedzenia.

Natomiast Zespół ds. Bibliografii Regionalnej kontynuował prace podjęte w latach wcześniejszych dotyczące głównie automatyzacji prac nad bibliografiami regionalnymi. W 1998 r. odbyły się 4 spotkania: plenarne, na którym

wybrano nowy Zarząd Zespołu oraz 3 spotkania Grupy Roboczej, której zadaniem było opracowanie struktury opisu w MARC BN dla różnych typów dokumentów oraz formatów wydruku bibliografii regionalnej z bazy MAK. Wyniki tych prac Grupa Robocza przedstawiła na zorganizowanej przez Zespół, ogólnopolskiej konferencji: „Automatyzacja serwisów bibliograficznych. Bibliografie regionalne, bibliografia narodowa. Stan prac i zamierzenia”. W konferencji uczestniczyło 96 osób, które wysłuchały 14 referatów, w znacznej części napisanych przez członków Zespołu. W trakcie konferencji odbyły się warsztaty poświęcone tworzeniu baz danych regionalnych i edycji bibliografii regionalnej w systemie MAK, a także wykorzystania w tym celu systemów SOWA i PROMAX. Konferencji towarzyszyła wystawa „Bibliografie regionalne w zbiorach Zakładu Dokumentacji Księgoznawczej BN”. Materiały z konferencji, jak też opracowanie Grupy Roboczej ukażą się drukiem.

Podsumowując należy stwierdzić, że działalność sekcji, komisji i jedyne go obecnie Zespołu stanowi ważny odcinek pracy SBP na rzecz środowiska. Świadczy o tym najlepiej poziom organizowanych konferencji, warsztatów czy publikowanych prac. Działalność ta ma też charakter integrujący i aktywizujący środowisko, jak też zmierzający do podnoszenia kwalifikacji zainteresowanych tematyką osób.

Ewa Stachowska-Musiał

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI ZARZĄDU GŁÓWNEGO STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH W 1999 R.

SPRAWY ORGANIZACYJNE

W 1999 r. odbyły się 3 posiedzenia ZG SBP (26 III, 23 VI, 20.XII) oraz 6 posiedzeń Prezydium ZG SBP (27 I, 7 VI, 7VII, 15 IX – grupa warszawska, 28 X, 20 XII). Posiedzenia te poświęcone były głównie ocenie i planowaniu działalności SBP.

W dniu 26 marca przedłożono i przyjęto sprawozdania z działalności okręgów SBP, sekcji, komisji i zespołów problemowych ZG SBP za 1998 r. oraz zatwierdzono plan pracy ZG SBP na 1999 r. Przyjęto też uchwałę w sprawie zmian w strukturze organizacyjnej Stowarzyszenia po wprowadzeniu reformy administracyjnej kraju z dn. 1 I 1999 r. Uchwała postanawia powołać wojewódzkie komisje przewodniczących zarządów okręgów SBP, które będą pełnić funkcje tymczasowych zarządów wojewódzkich SBP. Opracowano też regulamin Wojewódzkiej Komisji Przewodniczących Zarządów Okręgów SBP.

Posiedzenie ZG SBP w dn. 23 czerwca poświęcone było głównie problemom przekształceń sieci bibliotek publicznych. Podjęto decyzję o prowadzeniu przez Biuro ZG SBP monitoringu dotyczącego zbierania danych o aktualnej sytuacji byłych bibliotek wojewódzkich i powoływania bibliotek powiatowych. Redaktorzy naczelni czasopism bibliotekarskich omówili problemy dotyczące nakładów czasopism i spadku prenumeraty oraz propozycje działań na rzecz promocji czasopism.

Na posiedzeniu ZG SBP w dn. 20 grudnia omówiono wstępnie sprawozdanie z działalności ZG SBP w 1999 r. oraz przedstawiono zamierzenia na 2000 r.

Podjęto decyzję o powołaniu Zespołu Organizacyjnego ds. Zjazdu Krajowego SBP.

Przedmiotem obrad poszczególnych posiedzeń Prezydium ZG SBP były szczegółowe sprawy organizacyjne, m.in. organizacja konferencji i seminariów, realizacja planu wydawniczego, sytuacja w sieci bibliotek publicznych oraz sprawy finansowe SBP.

W dniu 7 czerwca Prezydium ZG SBP odbyło wspólne spotkanie z Krajową Radą Biblioteczną. Głównym celem spotkania było rozważenie możliwości współpracy i zasad współdziałania w nowych warunkach prawno-organizacyjnych funkcjonowania bibliotek w Polsce, zwłaszcza bibliotek publicznych. Uznano za niezbędne opracowanie standardów bibliotecznych dla bibliotek. Przyjęto sugestie Jana Wołosza, aby wykorzystać wypracowane i opublikowane przez IFLA standardy. SBP podjęło się przetłumaczenia ich i opublikowania. Dokonano tego w publikacji pt.: *Funkcje ponadlokalne bibliotek publicznych – poziom powiatowy*, zawierającej materiały z ogólnopolskiej konferencji nt.: „Biblioteka powiatowa '99 – pierwsze doświadczenia i wnioski”.

KONTAKTY O OKRĘGAMI SBP

Doroczne seminarium organizacyjne przewodniczących Zarządów Okręgów SBP odbyło się 13 grudnia w gmachu Biblioteki Narodowej. Uczestniczyli w nim przedstawiciele z 46 okręgów SBP. Głównym jego celem było zasięgnięcie opinii w sprawie funkcjonowania zarządów w nowej strukturze organizacyjnej po reformie administracyjnej kraju. We wszystkich województwach powołano wojewódzkie komisje przewodniczących zarządów okręgów SBP.

Uczestnicy seminarium postulowali, aby obecna struktura SBP była utrzymana co najmniej do Krajowego Zjazdu Delegatów w 2001 r. Uznano, że każda zmiana mogłaby naruszyć dotychczasowe więzi organizacyjne zarówno z ZG SBP, jak też między poszczególnymi okręgami. W dyskusji podkreślano brak aktywności w kołach SBP. Mówiono o trudnej sytuacji byłych wbp (brak środków finansowych na działalność, zakup nowości wydawniczych, trwająca redukcję zatrudnienia).

Apelowano, aby o sprawach bibliotek mówić głośno na forum ogólnopolskim, poza środowiskiem bibliotekarskim, a szczególnie wobec ludzi, którzy decydują o środkach finansowych.

W okresie sprawozdawczym członkowie Zarządu Głównego SBP utrzymywali głównie kontakty telefoniczne z okręgami SBP, które powierzano ich opiece. Przemiany strukturalne, które dokonywały się w bibliotekach, jak i okręgach, nie sprzyjały zarówno organizacji imprez, jak i wyjazdom.

Przewodniczący SBP Stanisław Czajka uczestniczył w spotkaniach jubileuszowych i innych organizowanych przez okręgi i biblioteki m.in. z okazji: Dnia Bibliotekarza i Bibliotek w Łodzi i Warszawie, otwarcia wystawy poświęconej Józefowi Korpale w WBP w Krakowie, jubileuszu 35-lecia dyrektora MBP w Grudziądzu, wspólnie z sekretarzem J. Jagielską uczestniczył w uroczystym otwarciu nowego gmachu Książnicy Pomorskiej w Szczecinie.

Sekretarz SBP J. Jagielska wzięła udział w jubileuszach: 80-lecia Okręgu SBP w Krakowie, 90-lecia MBP w Siedlcach.

Wiceprzewodniczący Janusz Ambroży brał udział w spotkaniach z okazji Dnia Bibliotekarza i Bibliotek w Lesznie i Koninie. Kilkakrotnie uczestniczył w organizowanych posiedzeniach ZO w Poznaniu.

Wiceprzewodniczący Stanisław Krzywicki uczestniczył w spotkaniach Zarządu Okręgu z udziałem przewodniczących kół SBP w Koszalinie. Z jego inicjatywy zorganizowano wspólnie z Okręgiem SBP w Koszalinie Dzień Bibliotekarza i Bibliotek; miało to miejsce w Buku.

Koleżanka Ewa Stachowska-Musiał uczestniczyła w Forum Bibliotekarskim w Jeleniej Górze; kol. Mirosława Joško – w Dniu Bibliotekarza i Bibliotek we Wrocławiu; kol. Sylwia Błaszczuk – w jubileuszach z okazji 50-lecia GBP w: Wodzisławiu Śląskim, Rybniku, Czechowicach Dziedzicach, Pietrowicach Wielkich, Żarkach, Jaworzu; kol. Anna Lipiec – uczestniczyła w jubileuszu bibliotek okręgu lubelskiego (6 wyjazdów) oraz w spotkaniach z okazji Dnia Bibliotekarza i Bibliotek w Chełmie i Lubartowie.

DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNO-SZKOLENIOWA

W roku sprawozdawczym odbyło się seminarium, warsztaty szkoleniowe oraz 3 konferencje poświęcone problematyce mającej bardzo duże znaczenia dla rozwoju bibliotek:

– Ogólnopolskie seminarium dla instruktorów ds. czytelnictwa chorych i niepełnosprawnych nt.: „Rewalidacyjna i terapeutyczna funkcja książki i bibliotek w zakładach opieki zdrowotnej i społecznej” zorganizowała Sekcja Czytelnictwa Chorych i Niepełnosprawnych SBP przy współudziale WBP w Katowicach w dn. 7-9 czerwca w Ośrodku Leczniczo-Rehabilitacyjnym w Ustroniu Zawodziu. Uczestniczyło w nim 56 osób. Wygłoszono 9 referatów i przedstawiono wyniki ankiety: „Obsługa czytelników w zamkniętych zakładach opieki zdrowotnej” na podstawie odpowiedzi z 40 bibliotek. Wyniki ankiety nie są optymistyczne. Sytuacja bibliotek szpitalnych i bibliotek w domach opieki społecznej jest bardzo trudna, zarówno pod względem lokalowym, jak też finansowym i kadrowym.

– Warsztaty szkoleniowe nt.: „Informacja elektroniczna a prawo autorskie” odbyły się w dn. 30 września – 1 października w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Warsztaty zorganizowane były w ramach programu „Platforma Użytkowników Prawa Autorskiego w Europie Środkowej i Wschodniej” (CE-CUP). Jednym z podstawowych celów tego programu jest podniesienie świadomości bibliotekarzy w zakresie prawa autorskiego oraz stworzenia warunków do tego, aby bibliotekarze byli brani pod uwagę jako opiniodawcy przy tworzeniu prawodawstwa w zakresie prawa autorskiego i praw pokrewnych. Uczestniczyło 33 bibliotekarzy z różnych typów bibliotek. Udział wzięła również Tuula Haavisto, kierownik programu CECUP, która omówiła zmiany w europejskim prawie autorskim i działalność EBLIDY. Zwróciła też uwagę na pułapki prawne, które można napotkać w umowach licencyjnych, określających korzystanie z publikacji elektronicznych. Przedstawiciele Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Uniwersytetu Jagiellońskiego omówili zmiany w prawie autorskim wynikające z nowej ustawy oraz ochronę programów komputerowych i baz danych w świetle obowiązującej ustawy.

– „Wojewódzka Biblioteka Publiczna w zreformowanym systemie administracyjnym – zarządzanie – funkcje – standardy” to temat ogólnopolskiej konferencji zorganizowanej przy współudziale WBP w Rzeszowie w dn. 17-18 maja. Uczestniczyło 40 osób. Wygłoszono 14 referatów. Była to konferencja w całości poświęcona wojewódzkim bibliotekom publicznym – nowym modelom, funkcjom i zadaniom w nowej strukturze organizacyjnej, a także analizie aktualnej sytuacji i perspektyw rozwoju oraz wymogów wobec niedalekiej integracji z Unią Europejską.

– „Biblioteka powiatowa '99 – pierwsze doświadczenia i wnioski” to temat ogólnopolskiej konferencji zorganizowanej przy współpracy MBP w Radomiu w dn. 20-22 września w Jedlni-Letnisko. Uczestniczyło w niej ponad 80 osób z bibliotek wojewódzkich, powiatowych, miejskich, miejsko-gminnych i gminnych. Wygłoszono 9 referatów oraz 5 komunikatów, których problematyka dotyczyła: zadań i funkcji biblioteki powiatowej, relacji samorządu powiatowego jako organizatora i biblioteki. Omówiono teraźniejszość i przyszłość biblioteki powiatowej oraz stan komputeryzacji w bibliotekach i potrzeby w tym zakresie. Przedstawiono też aktualną sytuację dotyczącą powoływania bibliotek powiatowych na podstawie monitoringu prowadzonego przez Biuro ZG SBP. W trakcie konferencji odbyła się prezentacja komputerowego systemu zarządzania biblioteką PROLIB. Uczestnicy zwiedzili Centrum Rzeźby w Orońsku.

– „Potrzeby bibliotek naukowych i publicznych w zakresie opracowania rzeczowego” – ta ogólnopolska konferencja zorganizowana została przez Komisję Opracowania Rzeczowego Zbiorów przy ZG SBP i Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW w dn. 7-9 grudnia w Bibliotece Narodowej. Uczestniczyło 185 osób. Konferencja składała się z 3 sesji problemowych: Języki informacyjno-wyszukiwawcze w perspektywie Narodowego Uniwersalnego Katalogu Centralnego (NUKat); Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiętna w bibliotekach szkół wyższych; Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiętna w *Przewodniku Bibliograficznym* i bibliotekach publicznych. Wygłoszono łącznie 20 referatów. Konferencja pozwoliła wymienić doświadczenia w zakresie stosowania w bibliotekach naukowych i publicznych UKD oraz przyczyniła się do wyjaśnienia wielu spraw związanych z opracowaniem rzeczowym w planowanym Narodowym Uniwersalnym Katalogu (NUKat).

– W dniu 24 listopada odbyła się sesja jubileuszowa poświęcona 80-leciu *Bibliotekarza* i 50-leciu *Poradnika Bibliotekarza*. Spotkanie miało miejsce w siedzibie Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy przy ul. Koszykowej 26. Z tej okazji uhonorowano szczególnie zasłużonych członków SBP: medalem „W Dowód Uznania” 12 osób oraz Honorową Odznaką SBP 20 osób.

W programie merytorycznym sesji wygłoszono 4 referaty poświęcone obydwu miesięcznikom: ich dziejom, funkcjom i społecznemu odbiorowi. Redaktorzy naczelni dokonali prezentacji czasopism.

DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA

W okresie sprawozdawczym opublikowano następujące prace:

w serii *Nauka – Dydaktyka – Praktyka*:

Barbara Sosińska-Kalata: *Modele organizacji wiedzy w systemach wyszukiwania informacji w dokumentach*,

Wiesław Gliński: *Polska prasa kobieca w latach 1820-1918*;

w serii *Propozycje i Materiały*:

Sylwia Błaszczuk: *Trwałość papieru w książkach polskich (lata 1920-1939), Stres, bezrobocie, rozwód*. Poradnik bibliograficzny. Praca zbiorowa pod red. Elżbiety Barbary Zybert,

Bożena Bartoszewicz-Fabiańska, Jolanta Słowik, Piotr Boczkowski, Jerzy Swianiewicz: *Adaptacja formatu MARC BN dla potrzeb bibliografii regionalnej*,
Jerzy Maj: *Elementarz MAK-a dla bibliotekarzy*,

Małgorzata Czerwińska: *Pismo i książka w systemie L. Braille'a w Polsce*. Historia i funkcje rewalidacyjne,

Elwira Śliwińska: *Internet*. Skrypt dla studentów kierunków humanistycznych,

Funkcje ponadlokalne bibliotek publicznych – poziom wojewódzki. Materiały z ogólnopolskiej konferencji nt. „Wojewódzka Biblioteka Publiczna w zreformowanym systemie administracyjnym – zarządzanie, funkcje, standardy”, Rzeszów, 17-18 maja 1999. Red. Jan Wołosz,

Małgorzata Kisilowska: *Skamandryci w fotografii i fonografii*. Problemy opracowania i wykorzystywania zbiorów audiowizualnych. Poradnik dla bibliotekarzy i polonistów,

Ewidencja materiałów bibliotecznych. Regulacje prawne. Red. Lucjan Biliński,

Miłość, przyjaźń, agresja, alkoholizm. Poradnik bibliograficzny. Praca zbiorowa pod red. Elżbiety Barbary Zybert;

w serii *Bibliotekarze Polscy we Wspomnieniach Współczesnych*:

Entuzjastki bibliotekarstwa dziecięcego. Praca zbiorowa;

w serii FO-KA:

Research libraries: cooperation in automation. Oprac. Jadwiga Woźniak i Robert C. Miller (nr 3),

Hasła osobowe, korporatywne i tytułowe. Zasady sporządzania rekordów kartoteki haseł wzorcowych. Pod. red. Anny Paluszkiewicz i Marii Lenartowicz (nr 4),

Anna Paluszkiewicz: *Format USMARC rekordu kartoteki haseł wzorcowych*. Zastosowanie w Centralnej Kartotece Haseł Wzorcowych (nr 5).

Podjęto też prace nad opracowaniem monografii SBP pod redakcją Andrzeja Kempy.

Czasopisma

W 1999 r. ukazało się 11 zeszytów *Bibliotekarza* i *Poradnika Bibliotekarza*, 1 zeszyt czasopisma *Zagadnienia Informacji Naukowej* (drugi oddano do składu) oraz 2 zeszyty *Biuletynu Informacyjnego ZG SBP* i 2 *Biuletynu Sekcji Czytelnictwa Chorych i Niepełnosprawnych ZG SBP*. Podobnie jak w latach ubiegłych ZG SBP współuczestniczył w opłacaniu prac redakcyjnych kwartalnika *Przegląd Biblioteczny*. W kosztach wydawania *Bibliotekarza*, tak jak w latach poprzednich, partycypowała Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy. Niepokój budzi obserwowany spadek nakładu *Bibliotekarza*, jak i *Poradnika*

Bibliotekarza. Przyczyn tego zjawiska można upatrywać w bardzo trudnej sytuacji finansowej bibliotek.

W czasopismach zamieszczano reklamy różnych wydawnictw, co pozwoliło uzyskać dodatkowe środki finansowe. Prowadzono też akcję marketingową własnych wydawnictw.

Komisja Wydawnicza ZG SBP oraz rady redakcyjne serii *Nauka – Dydaktyka – Praktyka* i *FO-KA* dokonały pozytywnej oceny merytorycznej pracy Wydawnictwa SBP.

WSPÓLPRACA MIĘDZYNARODOWA

Maria Janowska – przedstawicielka SBP w Grupie Sterującej Projektem CECUP – uczestniczyła w obradach wymienionej Grupy w Bratysławie w dn. 19-20 marca. Posiedzenie poświęcone było: podsumowaniu wyników 3 pierwszych warsztatów dotyczących prawa autorskiego (w Wilnie, Lublanie i Rydze) oraz dyskusji nad 2 dokumentami opracowanymi w ramach Programu CECUP. Uczestniczyła również w posiedzeniu Grupy Sterującej w dn. 28-30 października w Budapeszcie. Porządek obrad obejmował przegląd spraw bieżących, związanych z aktualnym prawodawstwem w poszczególnych krajach, spotkanie z reprezentantami właścicieli praw m.in. z Litwy, Łotwy i Węgier, ocenę wyników tego spotkania oraz przyjęcie stanowiska negocjacyjnego na temat praw użytkownika przy wykorzystaniu publikacji elektronicznych.

Sylwia Błaszczuk wzięła udział w seminarium stowarzyszeń bibliotekarskich krajów nadbałtyckich w dn. 23-25 kwietnia w Visby. Tematyka spotkania obejmowała prezentację idei połączenia działających w Visby Biblioteki Publicznej i Biblioteki Uniwersytetu oraz utworzenie Centrum Bibliotecznego.

Barbara Zakrzewska-Nikiporczyk, kierownik Sekcji Zbiorów Muzycznych Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu i przewodnicząca Polskiego Zespołu ds. RIML uzyskała roczne stypendium w Los Angeles, gdzie w Music Reference Centre opracowuje bibliografię *Echa Muzycznego* za l. 1877-1907.

J. Jagielska i J. Sadowska uczestniczyły w międzynarodowej konferencji nt.: „Biblioteki i komputerowe sieci biblioteczne w Europie w 1999 roku” w Helsinkach w dn. 10-13 października. Konferencję zorganizowało Fińskie Stowarzyszenie Bibliotekarzy; obecni byli przedstawiciele sieci bibliotek publicznych i stowarzyszeń bibliotekarskich z Belgii, Chorwacji, Estonii, Francji, Hiszpanii, Holandii, Irlandii, Litwy, Luksemburga, Łotwy, Niemiec, Polski, Słowenii, Szwecji, Węgier i Włoch. Obecni byli też przedstawiciele Rady Europy, którzy referowali sprawy programów bibliotecznych realizowanych na forum międzynarodowym. Program obejmował referaty dotyczące roli bibliotek we współczesnym społeczeństwie, zastosowania technologii komputerowych i multimedialnych, a przede wszystkim organizacji sieci bibliotecznych w Finlandii i Słowenii.

SPRAWY RÓŻNE

Transformacja bibliotek publicznych

Miniony rok był bardzo trudny dla bibliotek publicznych. Wprowadzona od 1.01.1999 r. reforma administracyjna oraz nowe kompetencje samorządów

spowodowały, że w bibliotekarstwie publicznym dokonały się i dokonują radykalne przemiany strukturalne. Wprowadzone rozstrzygnięcia dotyczą zarówno zredukowanych z 49 do 18 wojewódzkich bibliotek publicznych, jak i powoływania z trudem bibliotek powiatowych. Niezwykle ważną konsekwencją reformy jest zmiana statusu wojewódzkich bibliotek z państwowego na samorządowy.

Zarząd Główny SBP poświęcił wiele uwagi przekształceniom bibliotekarstwa publicznego w naszym kraju. Licznie wpływające pisma z okręgów SBP i bibliotek informowały o pogarszających się warunkach pracy (zwłaszcza byłych wbp) oraz o działaniach przez nie podejmowanych, zmierzających do zachowania potencjału bibliotecznego w procesie wdrażania reformy.

Decyzją ZG SBP Biuro ZG SBP rozpoczęło od lutego 1999 r. monitoring przemian wynikających z nowych rozstrzygnięć prawnych w sieci bibliotek publicznych. Uzyskane informacje charakteryzują jednoznacznie negatywnie proces powstawania bibliotek powiatowych. Przed rozpoczęciem monitoringu przewodniczący SBP przekazał do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego stosowną informację, powiadomił też o tym fakcie starostów. Na podstawie napływających materiałów z okręgów SBP, jak i danych uzyskanych z monitoringu przewodniczący SBP skierował listy do przewodniczących Sejmowej i Senackiej Komisji Kultury i Środków Przekazu, wyrażając niepokój z powodu niekorzystnego stanu i apelując o podjęcie działań zapobiegających kryzysowi bibliotekarstwa publicznego.

Prezydium ZG SBP opracowało też list otwarty „Do wszystkich, którym nie jest obojętny los bibliotek”, przedstawiając obawy i krytyczne opinie środowiska dotyczące stanu bibliotekarstwa publicznego. List przekazano do kilku redakcji czasopism ogólnopolskich, jednak opublikowała go i to w skrócie, tylko *Rzeczpospolita*. W odpowiedzi na wystosowane do władz lokalnych pisma w sprawach dotyczących sytuacji bibliotek publicznych na ręce przewodniczącego SBP wpłynęły wyjaśnienia od marszałka województwa warmińsko-mazurskiego, z Urzędu Marszałkowskiego województwa pomorskiego oraz od starostów powiatów: piotrkowskiego i ostrzeszowskiego.

Zarząd Główny SBP ogłosił kolejną edycję konkursu „Na najlepszą pracę magisterską z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej” powstałą w r. ak. 1997/1998. „Nagroda Młodych SBP” to publikacja najlepszej pracy magisterskiej przez Wydawnictwo SBP. Rozstrzygnięcie konkursu nastąpiło 14.03. 2000 r. a jego wyniki ogłoszono w czasopismach SBP.

O d z n a c z e n i a

W omawianym roku – na wnioski wpływające z okręgów SBP o uhonorowanie szczególnie zasłużonych koleżanek i kolegów, głównie z okazji obchodzonych jubileuszy bibliotek, okręgów SBP, czasopism bibliotekarskich – przyznano „Honorową Odznakę SBP” – 75 osobom. Medalem „W Dowód Uznania” uhonorowano 104 osoby i 4 biblioteki. Medal „Bibliotheca Magna Perennisque” przyznano 4 bibliotekom: WBP w Krakowie, Bibliotece Raczyńskich w Poznaniu, WBP i Książnicy Miejskiej w Toruniu oraz Bibliotece Publicznej im. Wiktora Gomulickiego w Ostrołęce.

Opiniowano

- projekt rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie zasad organizacji obsługi bibliotecznej w zakładach karnych, poprawczych i schroniskach dla nieletnich oraz zasad współdziałania bibliotek publicznych w wykonywaniu tej obsługi,
- na prośbę Okręgu SBP w Katowicach przekazano negatywne stanowisko SBP w sprawie projektu włączenia WBP w Katowicach w strukturę Biblioteki Śląskiej,
- na prośbę prezydenta Tarnobrzega przesłano pozytywną opinię w sprawie powołania kol. Stanisławy Mazur na stanowisko dyrektora MBP w Tarnobrzegu.

Interweniowano w sprawach

- zmiany decyzji władz Skierniewic dotyczące zwolnienia z pracy w MBP w Skierniewicach kol. Bogusławy Szadkowskiej – przewodniczącej ZO SBP;
- w związku z odwołaniem kol. Leona Krzemienieckiego z funkcji dyrektora WiMBP we Wrocławiu, przewodniczący SBP wystosował pismo interwencyjne do marszałka województwa dolnośląskiego, przedkładając stanowisko ZG SBP w tej sprawie.

BIURO ZG SBP

W roku sprawozdawczym kontynuowano modernizację pracy Biura. Wdrożono zakupiony program RAKS 2000, wyposażony w moduły: kadry i płace, kasa-bank, finansowo-księgowy, ewidencja i amortyzacja środków trwałych, gospodarka magazynowa.

Biuro wykonało wszystkie niezbędne prace wynikające z regulaminowych zadań, zabezpieczało organizacyjnie i finansowo działalność statutową SBP. Zajmowało się dystrybucją wydanych publikacji. Wydawało i rozprowadzało odpłatnie bibliotekarskie druki akcydensowe dla potrzeb bibliotek w całym kraju.

Sekretariat Biura utrzymywał telefoniczne kontakty z okręgami SBP, prowadził od lutego 1999 r. monitoring przekształceń sieci bibliotek publicznych po reformie ustrojowej państwa. Było to niewątpliwie dużym obciążeniem.

W związku z wypowiedzeniem umowy o najem lokalu przy ul. Hankiewiczza 1 odwoływano się od decyzji dyrektora Archiwum Akt Nowych, zwracając się w tej sprawie do dyrektora Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych. Poszukiwano nowego lokalu dla Biura ZG SBP. Dyrektor Biura ZG SBP podejmował starania o środki finansowe na zadania zlecone w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz o dotacje celowe w KBN.

UWAGI KOŃCOWE

Podsumowując działalność ZG SBP w 1999 r. stwierdzić należy, że zdecydowana większość planowanych zadań została zrealizowana. Szczególnie podkreślić należy fakt, że SBP wspierało biblioteki publiczne w dokonujących się przekształceniach strukturalnych, śledziło zachodzące zmiany i przedkładało

opinie środowiska bibliotekarskiego i własne stanowisko odpowiednim organom rządowym i samorządowym.

Nie udało się z przyczyn finansowych zorganizować ogólnopolskiej konferencji nt.: „Koordynacja mikrofilmowania i innych metod zabezpieczania zbiorów bibliotecznych” oraz dokonać aktualizacji Krajowej Bazy Danych *Biblioteki Rzeczypospolitej Polskiej*. Z uwagi na wysokie koszty nikt z przedstawicieli SBP nie uczestniczył w 65 Generalnej Konferencji IFLA, która obradowała w Bangkoku.

Nie udało się też z przyczyn niezależnych od Wydawnictwa SBP wydać wszystkich wydawnictw ujętych w planie na 1999 r.; wejdą one do planu wydawniczego na 2000 r.

Janina Jagielska
Sekretarz Generalny ZG SBP

Stan liczbowy SBP na dzień 31.12.1999 r.

Lp.	Okręg	Liczba członków w okręgach	W tym w bibliotekach						Liczba	
			publicznych	naukowych	fachowych	szkolnych i pedagogicznych	wojskowych	innych	kół	sekcji i komisji
Ogółem		8911	7780	577	64	169	163	158	304	11
1.	Biała Podlaska	92	92							
2.	Białystok	134	134							
3.	Bielsko-Biała	(174)	174						4	
4.	Bydgoszcz	112	103				9		8	
5.	Chełm	63	63						4	
6.	Ciechanów	89	89							
7.	Częstochowa	95	88	7					3	
8.	Elbląg	209	209						4	
9.	Gdańsk	365	209	79				77	7	
10.	Gorzów Wielkopolski	92	92						4	
11.	Jelenia Góra	104	104						5	
12.	Kalisz	151	141			10			8	
13.	Katowice	404	401	3					17	
14.	Kielce	151	151						7	
15.	Konin	(152)	152						5	
16.	Koszalin	103	103						4	
17.	Kraków	83	83							

18.	Krosno	79	79						3	
19.	Legnica	181	181						8	1
20.	Leszno	173	173						5	
21.	Lublin	220	220						8	
22.	Łomża	(87)	87							
23.	Łódź	272	208	64					9	3
24.	Nowy Sącz	83	83						3	
25.	Olsztyn	312	159	33		55		65	11	
26.	Opole	146	146						5	
27.	Ostrołęka	198	195			3			8	
28.	Piła	183	183						7	
29.	Piotrków Trybunalski	129	129						4	
30.	Płock	226	226						5	
31.	Poznań	350	220	130					16	2
32.	Przemyśl	160	160						4	
33.	Radom	180	180						9	
34.	Rzeszów	237	223	13		1			9	
35.	Siedlce	180	180						6	
36.	Sieradz	126	125		1				6	
37.	Skierniewice	(75)	(75)						1	
38.	Słupsk	226	156	31		34	5		10	
39.	Suwałki	51	51						3	
40.	Szczecin	406	373	23			10		16	4
41.	Tarnobrzeg	(217)	217						7	
42.	Tarnów	180	180						6	
43.	Toruń	178	178						7	
44.	Wałbrzych	223	223						7	
45.	Warszawa	683	205	194	63	66	139	16	15	1
46.	Włocławek	87	87						1	
47.	Wrocław	157	157						10	
48.	Zamość	130	130						4	
49.	Zielona Góra	203	203						11	

Stan liczbowy członków SBP w latach 1998–1999

Lp.	Okregi	Rok 1998	Rok 1999	Różnica 1998–99
	Ogółem	9214	8911	-303
1.	Biała Podlaska	101	92	-9
2.	Białystok	130	134	+4
3.	Bielsko-Biała	174	(174)	-
4.	Bydgoszcz	98	112	+14
5.	Chełm	73	63	-10
6.	Ciechanów	102	89	-13
7.	Częstochowa	129	95	-34
8.	Elbląg	209	209	-
9.	Gdańsk	358	365	+7
10.	Gorzów Wielkopolski	92	92	-
11.	Jelenia Góra	104	104	-
12.	Kalisz	165	151	-14
13.	Katowice	420	404	-16
14.	Kielce	136	151	+15
15.	Konin	152	(152)	-
16.	Koszalin	91	103	+12
17.	Kraków	77	83	+6
18.	Krosno	89	79	-10
19.	Legnica	188	181	-7
20.	Leszno	175	173	-2
21.	Lublin	230	220	-10
22.	Łomża	87	(87)	-
23.	Łódź	272	272	-
24.	Nowy Sącz	99	83	-16
25.	Olsztyn	322	(312)	-10
26.	Opole	144	146	+2
27.	Ostrołęka	208	198	-10
28.	Piła	210	183	-27
29.	Piotrków Trybunalski	130	129	-1
30.	Płock	241	226	-15
31.	Poznań	348	350	+2
32.	Przemysł	169	160	-9

33.	Radom	182	180	-2
34.	Rzeszów	241	237	-4
35.	Siedlce	180	180	-
36.	Sieradz	129	126	-3
37.	Skierniewice	75	(75)	?
38.	Słupsk	227	226	-1
39.	Suwałki	65	51	-14
40.	Szczecin	425	406	-19
41.	Tarnobrzeg	230	(217)	-13
42.	Tarnów	234	180	-54
43.	Toruń	198	178	-20
44.	Wałbrzych	223	223	-
45.	Warszawa	667	683	+16
46.	Włocławek	87	87	-
47.	Wrocław	156	157	+1
48.	Zamość	142	130	-12
49.	Zielona Góra	230	203	-27

**SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI SEKCJI, KOMISJI
I ZESPOŁÓW PROBLEMOWYCH ZG SBP W 1999 R.**

W okresie sprawozdawczym przy ZG SBP działały, podobnie jak w poprzednim roku:

Sekcja Bibliotek Publicznych i Samorządowych,
 Sekcja Bibliotek Muzycznych,
 Sekcja Bibliotek Naukowych,
 Sekcja Czytelnictwa Chorych i Niepełnosprawnych,
 Komisja ds. Automatyzacji,
 Komisja ds. Rzeczowego Opracowania Zbiorów,
 Komisja ds. Statystyki Bibliotecznej,
 Komisja Odznaczeń i Wyróżnień,
 Komisja Ochrony i Konserwacji Zbiorów,
 Komisja Wydawnicza,
 Zespół ds. Bibliografii Regionalnej.

Prace Sekcji Bibliotek Publicznych i Samorządowych skupiały się przede wszystkim wokół przekształceń sieci bibliotek publicznych, w wyniku reformy administracyjnej kraju.

Opracowano i rozpowszechniono wzorcowy Statut Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej oraz Projekt Porozumienia Samorządu Miejskiego i Powiatowego w sprawie powierzenia miejskiej bibliotece publicznej zadań ponad-

lokalnych na poziomie powiatowym. Jedyne spotkanie członków tej Sekcji odbyło się 29 marca. Poświęcono je omówieniu aktualnej sytuacji bibliotek publicznych. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele MKiS. Ponadto członkowie Sekcji uczestniczyli w 2 konferencjach ogólnopolskich, prezentując tam swoje opracowania: w Rzeszowie: „Modele funkcji i struktur WBP” i w Radomiu: „Zadania samorządu powiatowego jako organizatora działalności bibliotecznej”. W ciągu całego roku udzielano też konsultacji i różnych form pomocy prawno-organizacyjnej, listownie lub telefonicznie, przedstawicielom bibliotek publicznych zwracających się do członków Sekcji.

Sekcja Czytelnictwa Chorych i Niepełnosprawnych zorganizowała w ubiegłym roku 3 spotkania swoich członków, poświęcone przede wszystkim planowaniu prac Sekcji. Przy współudziale Biblioteki Wojewódzkiej w Katowicach zorganizowała ogólnopolskie seminarium w Ustroniu-Zawodziu nt.: „Terapeutyczna funkcja książki w zakładzie opieki zdrowotnej” w dn. 7-9 czerwca. Ponadto opracowano ankietę dotyczącą sytuacji bibliotek szpitalnych i rozesłano ją do wszystkich bibliotek wojewódzkich. Jako jedyna Sekcja ta przygotowała i wydała 2 numery własnego Biuletynu: 1/99 poświęcony problemom choroby Alzheimera oraz 2/99 dotyczący problemów dysleksji. Przekazano też na Warszawskie Hospicjum dla Dzieci honorarium prof. B. Zybert za pracę nad nr 2/98 *Biuletynu* Sekcji.

Najczęściej, bo aż 5 razy, spotkali się członkowie Sekcji Bibliotek Naukowych. Zgodnie z tradycją spotkania te odbywały się w różnych warszawskich bibliotekach naukowych i były połączone ze zwiedzaniem tych placówek oraz z poznaniem ich historii i problemów współczesnych (23 lutego – Główna Biblioteka Pracy i Zabezpieczenia Społecznego, 7 maja – Centralna Biblioteka Wojskowa, 22 czerwca – Biblioteka Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, 12 października – Główna Biblioteka Komunikacyjna i 3 grudnia – Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej. Zebrania plenarne stanowiły zamierzony cykl spotkań z przedstawicielami władz i instytucji związanych z działalnością bibliotek i bibliotekarstwem. Wzięli w nich udział: Lucjan Biliński z MKiS, Józef Lepiech z MEN oraz Jerzy Gąsiorowski z KBN. Informacje i poglądy prezentowane przez przedstawicieli wymienionych resortów wywoływały niejednokrotnie ożywione dyskusje, często o polemicznym charakterze.

Działalność Sekcji Bibliotek Muzycznych skoncentrowała się przede wszystkim na popularyzacji i dystrybucji wydanego w 1998 r. przewodnika *Biblioteki i zbiory muzyczne w Polsce*. Dwa zebrania Zarządu Sekcji (w maju i lipcu) poświęcone były omówieniu planów wydawniczych, jak też przygotowaniu własnej strony w Internecie.

Aż 7 razy zbierali się członkowie Komisji Odznaczeń i Wyróżnień. W trakcie tych posiedzeń zaopiniowali pozytywnie 75 wniosków o przyznanie „Honorowej Odznaki SBP”, 108 wniosków o przyznanie medalu „W Dowód Uznania” i 4 wnioski o przyznanie medalu „Bibliotheca Magna Perennisque”. Rozpatrywali też i opiniowali wnioski o przyznanie odznaczeń resortowych i państwowych.

Komisja Rzeczonego Opracowania Zbiorów w pełni zrealizowała zamierzony plan działania. Odbyły się 2 posiedzenia plenarne (13 kwietnia i 22 czerwca), w których wzięła udział duża liczba osób (45 i 51). Pierwsze poświęcone było tematowi: „Formułowanie charakterystyk wyszukiwawczych dla literatury dla

dorosłych” i miało charakter dyskusji wokół tez przedstawionych w referacie. Temat drugiego: „Język haseł przedmiotowych KABA, a opracowanie literatury pięknej dla dorosłych” zrealizowany został na zasadzie wymiany doświadczeń zaprezentowanych przez przedstawicieli bibliotek uniwersyteckich Warszawy, Torunia i Wrocławia. Ponadto Komisja ta wspólnie z Instytutem Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW zorganizowała w dn. 7-9 grudnia trzydniową konferencję „Języki informacyjno-wyszukiwawcze w perspektywie Narodowego Uniwersalnego Katalogu Centralnego (NUKAT)”. Komisja opracowała też własną stronę w Internecie.

Dużymi osiągnięciami może się pochwalić Komisja Wydawnicza. Mimo pewnych trudności (śmierć jednego i choroby członków Komisji) zaakceptowała do wydania 17 książek, po 11 numerów *Bibliotekarza* i *Poradnika Bibliotekarza*, 2 numery *Biuletynu Sekcji Czytelnictwa Chorych i Niepełnosprawnych* oraz 1 zeszyt *Zagadnień Informacji Naukowej*. Ponadto dodrukowano 4 tytuły, opracowano i wydrukowano nr 1 i 2 oferty wydawniczej, a także ofertę specjalną dla szkół i nauczycieli, 2 pocztówki z zamówieniami na książki wydane przez SBP i ulotkę *Czytaj „Poradnik Bibliotekarza”*. Komisja zebrała się wprawdzie tylko raz, 8 czerwca, ale jej członkowie utrzymywali stały kontakt listowny i telefoniczny.

Również tylko raz, w dn. 25 stycznia, spotkali się członkowie Komisji Ochrony i Konserwacji Zbiorów. Przyjęto wówczas sprawozdanie z działalności Komisji za 1998 r. oraz ostateczne wersje dokumentów przedłożonych podczas konferencji dotyczącej problemów ochrony i konserwacji zbiorów bibliotecznych, która towarzyszyła IV Forum SBP, a mianowicie:

- Program ochrony, konserwacji i restauracji zbiorów bibliotecznych,
- Apel o trwałe papier na polskim rynku wydawniczym,
- Projekt instrukcji postępowania na wypadek kataklizmu.

W lipcu do 150 bibliotek rozesłano ankietę dotyczącą zabezpieczania zbiorów w postaci mikroform. Do końca roku napłynęło 71 odpowiedzi. Ankieta miała być wykorzystana podczas planowanej konferencji na ten temat. Brak funduszy uniemożliwił jednak jej organizację.

Dwie pozostałe Komisje: ds. Automatyzacji i Statystyczna same piszą w sprawozdaniach o spadku aktywności działania. Pierwsza przesłała tylko krótką notatkę stwierdzającą, że działania ograniczyła do prowadzenia własnej strony internetowej. Ze sprawozdania drugiej również wynika, że w minionym roku nie odbyło się żadne spotkanie Komisji w pełnym składzie. Zastąpiono je doraźnymi spotkaniami w mniejszym gronie i kontaktami telefonicznymi. Dotyczyły one teoretycznych i praktycznych aspektów bibliotecznej sprawozdawczości statystycznej i przepisów z tej dziedziny. Niestety, kontakty z GUS uległy rozluźnieniu i Komisja nie została włączona do prac nad formularzami sprawozdań statystycznych z działalności bibliotek (K-03, K-04), co wyraźnie odbiło się na ich jakości (uwagi krytyczne zgłaszane są do Komisji z całej Polski).

Zespół ds. Bibliografii Regionalnej odbył w minionym roku 2 spotkania (11 maja i 26 listopada). Pierwsze w Bibliotece Śląskiej w Katowicach było poświęcone warsztatowi i organizacji prac nad „Bibliografią Śląską”. Przy okazji uczestnicy zwiedzili bibliotekę i zapoznali się z jej nowoczesnymi rozwiązaniami. Drugie spotkanie dotyczyło przedmiotowego opracowania do-

kumentów dla potrzeb bibliografii regionalnej. W 1999 r. ukazała się też publikacja *Adaptacja formatu MARC BN dla potrzeb bibliografii regionalnej* (w serii *Propozycje i Materiały*), która jest owocem pracy Zespołu.

Podsumowując wypada stwierdzić, że w minionym roku sekcje, komisje i Zespół ds. Bibliografii Regionalnej pracowały aktywnie. Pewne ograniczenia ich działalności wynikały z braku funduszy (skarżono się na to w sprawozdaniach), pewne z uwarunkowań personalnych (należy bowiem pamiętać, że w większości przypadków są to prace społeczne). Nowością jest zakładanie i prowadzenie własnych stron w Internecie (dokonały tego 3 z 11 omawianych komórek).

Ewa Stachowska-Musiak

WYNIKI KONKURSU NA NAJLEPSZĄ PRACĘ MAGISTERSKĄ

W dniu 14.03.2000 r. w Warszawie rozstrzygnięto konkurs na najlepszą pracę magisterską z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej zrealizowaną w r.ak. 1997/1998 oraz 1998/1999.

Nagrodę Młodych SBP przyznano Markowi Stepowiczowi za pracę pt.: „Cechy formalne czasopism internetowych w odniesieniu do analogicznych publikacji drukowanych”. Praca omawia zagadnienia dotychczas nie uwzględnione w polskim piśmiennictwie bibliograficznym. Ma duże walory poznawcze, może być także wykorzystana w dydaktyce. Została przygotowana starannie, prezentując omawiane zagadnienia w sposób logiczny. Język pracy jest klarowny, zrozumiały i co należy podkreślić, nie przytłaczający czytelnika żargonem informatycznym.

II nagrodę otrzymała praca Beaty Noske: „Rola książki i biblioteki w procesie rewalidacji dzieci upośledzonych”.

III nagrodę przyznano Sylwii Pietrzak za pracę: „Literatura II obiegu 1976-89 w opracowaniach bibliograficznych”.

Jury uznało, że poziom wyróżnionych prac był wysoki. Na szczególne podkreślenie zasłużył wybór tematyki, aktualność, a także praktyczność i możliwość ich adaptacji.

KRONIKA KRAJOWA

NARODOWY ZASÓB BIBLIOTECZNY

W dniu 9.10.2000 r. w BN odbyło się spotkanie Rady NZB poświęcone m.in. sprecyzowaniu definicji narodowego zasobu i ustaleniu kryteriów zaliczania do NZB różnych kategorii zbiorów w poszczególnych bibliotekach. Sprawę tę postanowiono przedyskutować w poszerzonym gronie wraz z członkami Krajowej Rady Bibliotecznej i dyrektorami bibliotek, których zbiory zaliczono do NZB.

Dyrektor BN wydał w dn. 8.09.2000 r. zarządzenie nr 25/2000 w sprawie NZB. Wyszczególnia ono kategorie zbiorów tworzących narodowy zasób w BN: stare druki, rękopisy, ikonografia, dokumenty kartograficzne i muzyczne, cimelia, zbiory szczególnie chronione i kolekcje historyczne, a także publikacje wydane od 1801 r. w Polsce lub Polski dotyczące, jeśli spełniają wymagania egzemplarzy archiwalnych, jak również wtórne dokumenty archiwalne (mikroformy) oraz publikacje obce o szczególnej wartości historycznej i kulturowej. Do NZB zaliczono też źródła informacji o zasobie (katalogi, bazy danych, bieżąca i retrospektywna bibliografia narodowa, inwentarze, kartoteki). Zbiory tworzące NZB podlegają szczególnej ochronie przechowywania i udostępniania, konserwacji, dokumentacji bibliotecznej i bibliograficznej.

* * *

W dniach 23-24.10.2000 r. odbyło się w Krakowie szkolenie dla dyrektorów bibliotek, których zbiory w całości lub części tworzą NZB. Organizatorem szkolenia było – powołane z inicjatywy MKiDN oraz MSWiA przy Szkole Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej – Centrum Szkolenia dla osób odpowiedzialnych za ochronę dóbr kultury na wypadek szczególnych zagrożeń. W programie szkolenia były wykłady i pokazy praktyczne ochrony zbiorów bibliotecznych na przykładzie BJ, Muzeum Narodowego w Krakowie, Środowiskowego Laboratorium Analiz Fizykochemicznych i Badań Strukturalnych UJ. W tematykę szkolenia wprowadził uczestników przewodniczący Rady NZB Michał Jagiełło (BN). W ciągu dwóch dni spotkania wygłoszono następujące referaty: „Ochrona dziedzictwa narodowego w bibliotekach – potrzeby i możliwości” (Barbara Bieńkowska, PTB); „Organizacja ochrony zbiorów bibliotecznych w Polsce na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego”

(Grzegorz Leszczyński, MKiDN); „Wieloletni program rządowy na lata 2000-2008. Kwaśny papier. Ratowanie w skali masowej zagrożonych polskich zasobów bibliotecznych i archiwalnych” (Krzysztof Zamorski, BJ); „Prawo Unii Europejskiej dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i jego implementacja w prawie polskim” (Luiza Drela, MKiDN); „Doświadczenia i wnioski z ratowania zbiorów bibliotecznych w razie zagrożeń” (Alicja Strzelczyk, UMK); „Mikrofilmowanie i skanowanie zbiorów bibliotecznych jako forma ich ochrony” (Barbara Drewniewska-Idziak, BN); „Zagrożenia zbiorów bibliotecznych kradzieżą i celowym uszkodzeniem; formy i metody ochrony fizycznej i zabezpieczenia technicznego” (Piotr Ogrodzki, Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych). Ponadto przeprowadzono pokazy praktyczne urządzeń służących ochronie przeciwpożarowej bibliotek. Na zakończenie szkolenia uczestnikom wręczono certyfikaty. Kolejne takie szkolenie ma odbyć się w listopadzie 2000 r.

WŁASNY SYSTEM DEZYNFEKCYJNY ZBIORÓW W BIBLIOTECE NARODOWEJ

W dniu 13.07.2000 r. w BN uruchomiono własny system dezynfekcyjny zbiorów (dezynfekcja i dezynsekcja zbiorów metodą próżniowo-ciśnieniową). Rozwiązania techniczne zastosowane w systemie należą do najlepszych w Europie. Jest on bezpieczny dla osób go obsługujących, magazynierów i czytelników. Proces dezynfekcji jest całkowicie zautomatyzowany, mogą mu podlegać zbiory o dużych rozmiarach. Zakup urządzeń został w pełni sfinansowany ze środków przeznaczonych na usuwanie skutków powodzi. Cały system dezynfekcyjny zlokalizowano w Dziale Ochrony i Konserwacji Zbiorów.

POLSKIE BIBLIOTEKI NA MIĘDZYNARODOWYCH TARGACH KSIĄŻKI WE FRANKFURCIE

Na Międzynarodowych Targach Książki we Frankfurcie w dn. 18-23.10.2000 r. polskie biblioteki prezentowały się w osobnym pawilonie o nazwie „International Booksellers' and Librarians' Centre”. Ekspozycje swoje na planszach wystawienniczych przygotowało 8 bibliotek z różnych regionów kraju: BN, BUW, BJ, Bibl. Śląska, Książnica Pomorska, BUMK, Bibl. Uniwersytecka w Białymstoku i Książnica Cieszyńska. Wystawę zatytułowano: „Biblioteki polskie na przełomie wieków: budynki, usługi, zbiory”. Ukazał się także folder w jęz. niemieckim z krótkimi opisami i zdjęciami prezentujących się bibliotek. Wystawie planszowej towarzyszył pokaz najnowszych polskich wydawnictw z zakresu bibliologii, a także wydawnictw mniejszości narodowych w Polsce. Zwiedzający mogli przeglądać bazy danych polskich bibliotek za pomocą Internetu.

BIBLIOTHECA BALTICA W POLSCE

W dniach 20-23.09.2000 r. w Szczecinie odbył się – po raz pierwszy w Polsce – V Międzynarodowy Kongres Bibliotek Morza Bałtyckiego: Bibliotheca Baltica. Polskim organizatorem była Książnica Pomorska. Głównym tematem tegorocznego Kongresu były „Biblioteki i dziedzictwo kulturowe basenu Morza Bałtyckiego: jego wspólna ochrona i upowszechnienie w XXI wieku”. Jeden dzień

poświęcono specjalistycznemu tematowi: „Zbiory czasopism: znaczenie, katalogowanie, konserwacja, konwersja i polityka ich udostępniania”. W Kongresie wzięli udział bibliotekarze z 10 krajów nadbałtyckich: Danii, Estonii, Finlandii, Litwy, Łotwy, Niemiec, Norwegii, Polski, Rosji i Szwecji. Polskę reprezentowali pracownicy Książnicy Pomorskiej, Uniwersytetu Szczecińskiego, MBP w Szczecinie, Bibl. Gdańskiej PAN, BN, BUMK w Toruniu.

600-LECIE URODZIN JANA GUTENBERGA

W dniu 7.09.2000 r. w Pelplinie uroczystość obchodzono 600-lecie urodzin Jana Gutenberga. Organizatorami jubileuszu były Wydawnictwo Diecezji Pelplińskiej „Bernardinum” i Polskie Bractwo Kawalerów Gutenberga. Honorowy patronat nad uroczystościami objęli: biskup pelpliński prof. dr hab. Jan Bernard Szłaga, marszałek Sejmu RP Maciej Płażyński oraz minister kultury i dziedzictwa narodowego Kazimierz M. Ujazdowski. W programie znalazły się m.in.: otwarcie wystawy „Sztuka książki”, prezentacja *Biblii* Gutenberga, pokaz starych technik drukarskich (warsztaty papiernika, drukarski, intro-ligatorski, konserwatorski), przedstawienie listu intencyjnego w sprawie druku reprintu pelplińskiego egzemplarza *Biblii* Gutenberga. Polskie Bractwo Kawalerów Gutenberga przekazało książki bibliotekom gminy i miasta Pelplin. Przyjęto także nowych członków do Bractwa, wśród nich prezesa ZG PTB prof. dr hab. Barbarę Bieńkowską.

OPRACOWANIE RZECZOWE ZBIORÓW

W dniach 18-20.10.2000 r. w BN odbyły się ogólnopolskie warsztaty poświęcone dwóm tematom: językowi haseł przedmiotowych BN i charakterystykom wyszukiwawczym literatury pięknej. Organizatorem był Zarząd Komisji Opracowania Rzeczowego Zbiorów przy ZG SBP wspólnie z BN, IINiSB UW oraz Zespołem ds. Bibliografii Regionalnej przy ZG SBP.

O doświadczeniach z opracowaniem rzeczowym piśmiennictwa mówili przedstawiciele bibliotek w Łodzi, Toruniu, Wałbrzychu, Wrocławiu. Pracownicy BN porównywali jhp BN z opracowaniem przedmiotowym bibliografii regionalnych. Drugi dzień warsztatów poświęcony był zmianom w słownictwie, metodyce jhp BN (w l. 1997-2000). Trzeciego dnia warsztatów mówiono m.in. o problemach opracowania literatury pięknej (różne gatunki, literatura z tzw. pogranicza powieści itp.).

RÓŻNORODNOŚĆ KULTUROWA W DOBIE GLOBALIZACJI

W dniach 30.06-1.07.2000 r. Polski Komitet ds. UNESCO wraz z UNESCO zorganizowały w Warszawie międzynarodowe sympozjum ekspertów pod hasłem: „Różnorodność kulturowa w dobie globalizacji. Przyszłość przemysłów kulturowych w Europie Środkowej i Wschodniej”. Była to kontynuacja debaty podjętej na spotkaniu ekspertów w 1999 r. w Paryżu nt. „Kultura, rynek, globalizacja”. Na spotkaniu w Warszawie jeden z bloków tematycznych poświęcony był „Prezentacji sytuacji w dziedzinie książki”. Uczestniczyli w nim eksperci z Chorwacji, Czech, Polski (Andrzej Chrzanowski, prezes Polskiej Izby

Książki), Ukrainy i Węgier. Mówiono także o prawie autorskim w społeczeństwie informacyjnym oraz o kontekstach politycznych różnorodności kulturalnej w państwach naszego regionu.

KONFERENCJA BIBLIOTEK SZKÓŁ NIEPUBLICZNYCH

W dniach 14-15.09. 2000 r. odbyła się w Wałbrzyskiej Wyższej Szkole Zarządzania i Przedsiębiorczości II. Ogólnopolska Konferencja Bibliotek Szkół Niepublicznych (I Konferencja odbyła się w Bibliotece Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu w dn. 22-23.04.1999 r.; ukazały się materiały konferencyjne w formie powielonej). Konferencja w Wałbrzychu miała dwa tematy przewodnie: „Biblioteka a jej otoczenie” oraz „Automatyzacja i komputeryzacja bibliotek szkół niepublicznych”. Poza bibliotekarzami tychże szkół w konferencji wzięli również udział przedstawiciele MKiDN, SBP, BN, bibliotek publicznych z Wałbrzycha i Poznania. Na zakończenie konferencji sformułowano wnioski dotyczące współpracy z krajowym środowiskiem bibliotekarskim, m.in. zalecające: zorganizowanie przy SBP Sekcji Bibliotek Wyższych Szkół Niepaństwowych (proponowany zarząd: Stefan Kubów – Dolnośląska Szkoła Wyższa Edukacji we Wrocławiu, Maria Czyżewska – WSE w Białymstoku, Barbara Zieleniecka – Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu); utworzenie przy SBP Sekcji Bibliotekarzy Bibliotek Szkół Niepaństwowych, a także przystąpienie tejże Sekcji do Stowarzyszenia Rektorów i Założycieli Szkół Niepaństwowych; popularyzację listy dyskusyjnej utworzonej przez WSB w Poznaniu jako podstawowego forum wymiany poglądów i integracji środowiska bibliotekarzy z obradujących szkół; stworzenie sieci informacyjnej pomiędzy bibliotekami wyższych szkół niepaństwowych i tworzenie konsorcjów tychże bibliotek.

Ustalono, iż III konferencja odbędzie się w Górnośląskiej Wyższej Szkole Handlowej w Katowicach pod hasłem: „Biblioteka multimedialna”, zaś IV konferencja – w Dolnośląskiej Szkole Wyższej Edukacji we Wrocławiu, z tematem przewodnim: „Promocja usług bibliotecznych”. Na obie konferencje postanowiono zaprosić bibliotekarzy bibliotek publicznych. Z II konferencji ukazały się już 2 tomy materiałów (w formie powielonej), a kolejne są przygotowywane.

BIBLIOTEKI SAMORZĄDOWE EUROREGIONU NYSA

Grodzka Biblioteka Publiczna w Jeleniej Górze zorganizowała w dn. 25-27.09.2000 r. w Karpaczu konferencję pod hasłem: „Edukacja europejska. Nowe zadania publicznych bibliotek samorządowych Euroregionu Nysa”. W spotkaniu wzięli udział goście z Niemiec i Czech. Mówiono m.in. o tym, jak biblioteki mogą służyć integracji Polski z Unią Europejską, jak wyglądają zmiany prawne dotyczące bibliotek w krajach Unii, zaprezentowano trójgłos polsko-czesko-niemiecki o relacji potrzeb informacyjnych społeczeństw w Euroregionie Nysa oraz Łaba, a także o współpracy bibliotek pogranicza w Euroregionie Szprewa-Nysa-Bóbr. Swoimi doświadczeniami z zakresu współdziałania bibliotek dzielili się również przedstawiciele Euroregionu Karpackiego. Reprezentanci Politechniki Wrocławskiej i jej filii w Jeleniej Górze poinform-

mowali o koncepcji Euroregionalnego Akademickiego Centrum Informacyjno-Bibliotecznego, a Powiatowa Biblioteka Publiczna w Wałbrzychu (Andrzej Tyws) przekazała swoje doświadczenia (a także modelową koncepcję) w zakresie funkcjonowania biblioteki publiczno-uczelnianej.

POLSKO-CZESKIE SPOTKANIA BIBLIOTEKARSKIE

W ramach XI Polsko-Czeskich Dni Kultury Chrześcijańskiej w dn. 27-28.09.2000 r. MBP w Nowej Rudzie zorganizowała konferencję nt.: „Biblioteki polskie i czeskie w jednoczącej się Europie”. Mówiono m.in. o: „Historycznych związkach bibliotek na pograniczu polsko-czeskim” (Adolf Juzwenko, Wrocław); „Polskich bibliotekach publicznych w drodze do Unii Europejskiej” (Jan Wołosz, BN); „Poszukiwaniu nowych modeli bibliotek. Z doświadczeń Powiatowej Biblioteki Publicznej Biblioteki pod Atlantami w Wałbrzychu” (A. Tyws).

SPOTKANIE DYREKTORÓW BIBLIOTEK PUBLICZNYCH

W dniu 14.06.2000 r. Państwowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Chełmży zorganizowała spotkanie dyrektorów bibliotek publicznych z przedstawicielami samorządów województwa kujawsko-pomorskiego. W programie znalazły się m.in. wystąpienia nt. dostosowania przepisów prawnych do wymogów Unii Europejskiej w kontekście funkcjonowania i działalności bibliotek samorządowych po reformie administracyjnej kraju.

BIBLIOTEKI PUBLICZNE W ROKU 2000

W dniach 20-22.09.2000 r. w Jedlni Letnisko k. Radomia odbyła się ogólnopolska konferencja pn.: „Powiatowe i wojewódzkie biblioteki publiczne 2000”. Organizatorami były: ZG SBP i MBP im. Załuskich w Radomiu. Przedstawiono wiele referatów nt.: polityki bibliotecznej państwa (Jan Wołosz, BN), uwarunkowań prawnych tworzenia i funkcjonowania powiatowych bibliotek publicznych (Wojciech Szymanowski, Kielce), jak komputeryzować biblioteki powiatowe (Aleksander Radwański, Wrocław), wariantów organizacyjnych sieci bibliotek publicznych w powiecie (Jerzy Maj, BN). Mówiono także o roli biblioteki powiatowej w środowisku i szkoleniu zawodowym bibliotekarzy w bibliotekach powiatowych.

AUTOMATYZACJA BIBLIOTEK PUBLICZNYCH

Zarząd Główny SBP i Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy – Bibl. Gł. Województwa Mazowieckiego zorganizowały w Miedzeszynie k. Warszawy w dn. 6-8.11.2000 r. konferencję nt.: „Automatyzacja bibliotek publicznych”. W programie znalazły się następujące wystąpienia: „Tendencje w automatyzacji bibliotek publicznych” (Jerzy Maj); „Komputeryzacja bibliotek publicznych w świetle dyrektyw Unii Europejskiej” (Aleksander Radwański); „Zabezpieczenie zbiorów bibliotek. Prezentacja rozwiązań proponowanych przez firmę KFAP S.A.” (Ireneusz Wydrzyński); „Program biblioteczny MAK – możliwość wykorzystania w procesie automatyzacji” (Władysław Kolasa); „Internet w programie

gromadzenia zbiorów" (Anna Filipowicz); „Internet w działalności informacyjnej" (Piotr Bierczyński); „Prezentacja zintegrowanego systemu bibliotecznego ALEPH" (Radosława Maniecka); „CD-ROM w pracy bibliotekarza" (Mirosława Zygmunt); „Analiza i ocena stron domowych bibliotek publicznych" (Krzysztof Janczewski); „Rola bibliografii narodowej w tworzeniu komputerowych katalogów bibliotecznych" (Jadwiga Sadowska); „Problemy automatyzacji bibliografii regionalnych" (Elżbieta Stefańczyk); „Rola bibliotekarza systemowego w procesie automatyzacji bibliotek" (Elżbieta Górską); „Stan komputeryzacji bibliotek publicznych. Omówienie wyników badań ankietowych" (Bożena Bartoszewicz-Fabiańska). Ponadto liczne biblioteki przedstawiły swoje komunikaty na dyskutowane podczas spotkania tematy.

BIBLIOTEKI PUBLICZNE U PROGU XXI WIEKU

W dniach 12-14.10.2000 r. Biblioteka Publiczna im. Marii Konopnickiej w Suwałkach zorganizowała ogólnopolską konferencję nt.: „Biblioteki publiczne u progu XXI wieku". Wzięli w niej udział przedstawiciele ośrodków kształcenia akademickiego bibliotekarzy oraz pracownicy bibliotek. Wprowadzenie w tematykę konferencji powierzono prof. dr hab. Annie Sitarskiej (Uniw. w Białymstoku), o „Roli bibliotek publicznych w kształtowaniu tożsamości kulturowej małych ojczyzn" mówił Jan Leończyk (Książnica Podlaska, Białystok), prof. dr hab. Marcin Drzewiecki (UW) przedstawił temat: „Kultura biblioteczna i informacja w dobie powszechnych mediów", prof. dr hab. Wanda Pindlowa (UJ) snuła perspektywy informacji naukowej i technicznej po 2000 r., „Bibliotekarstwo w XXI wieku" próbował przewidzieć prof. dr hab. Jacek Wojciechowski (WBP, Kraków), o budowie, rozbudowie i modernizacji oraz dostosowaniu obiektów bibliotecznych do współczesnych funkcji wypowiedzieli się dyrektorzy bibliotek, które mają nowe siedziby lub są w rozbudowie: Stanisław Czajka (BN), Stanisław Krzywicki (Książnica Pomorska), Jan Malicki (Biblioteka Śląska). Gość z Litwy, dyr. Biblioteki Narodowej w Wilnie, Vladas Bulavas poinformował o programie modernizacji bibliotek na Litwie. Dyrektor BN Michał Jagiełło w klasztorze pokamedulskim na Wigrach zintegrował uczestników snując opowieść o „Wspólnocie w kulturze".

KSIAŻKA BEZ BARIER

Pod takim wezwaniem odbyło się w dn. 18-20.09.2000 r. w Poznaniu-Stęszewie ogólnopolskie seminarium dla instruktorów ds. czytelnictwa chorych i niepełnosprawnych. Organizatorami były: WBP i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu, Sekcja Czytelnictwa Chorych i Niepełnosprawnych SBP przy wsparciu Fundacji „Praca dla Niewidomych". W programie znalazły się wystąpienia: „Czytelnictwo w życiu osób niesłyszących – mity i rzeczywistość" (Bogdan Szczepankowski); „Czy naprawdę biblioteka jest dla każdego?" (Franciszek Czajkowski); „Multimedialne źródła informacji i możliwości ich wykorzystywania" (Mariusz Kąkolewicz); „Czytelnictwo osób niepełnosprawnych na tle normalizacyjnego paradygmatu rehabilitacji" (Hanna Żuraw); „Książka bez barier, książka bez granic" (Irena Borecka); „Książki, które pomagają żyć" (Barbara Appel); „Walory autolektora jako urządzenia wspoma-

gającego do czytania druku dla niewidomych” (Anna Falkiewicz); „Audiodyskrypcja – filmy dla niewidomych” (Andrzej Woch).

ANIMACJA CZYTELNICTWA DZIECIĘCEGO

W dniu 13.09.2000 r. w Bibliotece dla Dzieci im. Wandy Chotomskiej w Płocku odbyło się seminarium nt.: „Animacje czytelnictwa dziecięcego” z udziałem bibliotekarzy z Darmstadt, Możejek i Płocka. Mówiono o działalności pedagogicznej bibliotek na przełomie wieków, przekazano relacje i dyskutowano o działalności animacyjnej bibliotek w 3 wymienionych miastach, przeprowadzono zajęcia praktyczne w zakresie technik plastycznych w pracy bibliotekarza.

Dzień wcześniej uroczystie zainaugurowano działalność płockiej Biblioteki dla Dzieci po kapitalnym remoncie i modernizacji oraz nadano jej imię Wandy Chotomskiej. Uroczystości zorganizowała Książnica Płocka im. W. Broniewskiego.

WARSZAWSKY WYDAWCY

W dniu 23.10.2000 r. w Bibliotece Publicznej m. st. Warszawy – Bibl. Gł. Województwa Mazowieckiego odbyła się doroczna sesja varsavianistyczna pt.: „Warszawscy wydawcy”. Obradom przewodniczył inicjator całego cyklu sesji prof. Konrad Zawadzki. O Wydawnictwie Gebethnera i Wolffa mówiła Irena Wojsz, o Wydawnictwie Arcta – Andrzej Skrzypczak, a Juliusz Wiktor Gomulicki zaprezentował „Wydawnictwo Ignis: założyciele – losy – publikacje z dziedziny literatury pięknej”.

NOWY STATUT BIBLIOTEKI NARODOWEJ

Nowy statut został wprowadzony Zarządzeniem nr 4 ministra kultury i dziedzictwa narodowego z dn. 6.07.2000 r. Według zarządzenia powstają 2 nowe działy w BN: Dział Wydawniczy Czasopism Patronackich i Dział Inwestycji, Remontów i Eksploatacji Technicznej. Dyrektor BN powoływany będzie przez ministra kultury i dziedzictwa narodowego, on sam powołuje zaś swoich zastępców.

KONSERWACJA W BIBLIOTECE NARODOWEJ INKUNABUŁU Z DUBROWNIKA

Z inicjatywy polskiego MSZ w 1999 r. przekazano do konserwacji w BN wenecki inkunabuł z 1498 r. *Omnia opera* autorstwa Giovanniego Pico della Mirandoli, wydany przez Bernardinusa Venetusa. Konserwacja odbyła się na koszt polskiego MKiDN. Wykonano pełną konserwację bloku księgi oraz rekonstrukcję XV-wiecznej oprawy z odtworzeniem drewnianych okładek i mosiężnych klamer. W dniu 28.06.2000 r. w Pałacu Prezydenckim w Warszawie uroczystie przekazano odrestaurowany inkunabuł stronie chorwackiej. W uroczystości wzięli udział prezydenci: Chorwacji – Stepe Mati i RP – Aleksander Kwaśniewski.

DARY ZBIORÓW DLA BIBLIOTEKI NARODOWEJ

W sierpniu spadkobiercy Witolda Rowickiego przekazali Bibliotece drugą, najcenniejszą część spuścizny po wybitnym dyrygencie, wśród niej autografy utworów Karola Szymanowskiego (ich autentyczność potwierdzona podpisem Grzegorza Fitelberga).

W dniu 6.09.2000 r. naczelny dyrektor Archiwów Państwowych Daria Nałęcz przekazała na ręce dyr. BN M. Jagiełły fragment złożony z 34 kart XVII-wiecznego autografu *Liber generationis plebeanorum* Waleriana Nekandy Trepki z Sieciechowa. Rękopis znany jest jako Księga chamów i obejmuje ok. 2000 nazwisk plebejuszy, którzy różnymi sposobami zdobyli szlachectwo. Autograf wrócił do Polski na mocy postanowień Traktatu Ryskiego i do 1939 r. był w BN. W czasie wojny znalazł się w AGAD i po 1945 r. wrócił do BN zdekompilowany. Część luźnych kart została zagubiona i pomyłkowo włączona do innego zespołu archiwalnego. Fakt ten odkryto podczas skontrum i partie tę zwrócono do BN.

W dniu 24.10.2000 r. znany fotografik Czesław Czapliński przekazał do zbiorów BN 260 swoich prac część przedstawiająca wybitne postacie; była prezentowana w BN na wystawie „Twórcy końca wieku” (160 fotogramów). Dar zostanie włączony do Zakładu Zbiorów Ikonograficznych.

KUP POLSCE BIAŁEGO KRUKA

Pod tym hasłem *Gazeta Wyborcza* prowadziła akcję zakupu przez różne instytucje dla Biblioteki Narodowej inkunabułów oferowanych na sprzedaż na rynku antykwarycznym. Dzięki akcji *Gazety* instytucje i osoby prywatne kupiły i ofiarowały BN 12 inkunabułów. Były one prezentowane na spotkaniu z darczyńcami w Pałacu Rzeczpospolitej w dn. 29.06.2000 r.

Ofiarowane BN książki scharakteryzował Michał Spandowski z Zakładu Starych Druków BN. Gościom pokazano także najcenniejsze zbiory BN przechowywane w skarbcu.

ZMIANY KADROWE

Nowym dyrektorem Głównej Biblioteki Lekarskiej im. Stanisława Konopki w Warszawie został od dn. 3.07.2000 r. dr Aleksander Tulczyński.

Od dnia 1.09.2000 r. nowym dyrektorem Biblioteki Kórnickiej PAN jest prof. dr hab. Stanisław Sierpowski. Zastąpił on na tym stanowisku prof. dra hab. Jerzego Wisłockiego. Nominację wręczono na posiedzeniu Rady Naukowej Biblioteki w dn. 7.09.2000 r. Przewodniczący Radzie przez ostatnie 36 lat prof. Gerard Labuda ustąpił z członkostwa w tym gremium, a jego miejsce zajął J. Wisłocki.

JUBILEUSZE BIBLIOTEK

W dniu 28.09.2000 r. obchodzono 50-lecie MiGBP w Złoczowie. Podczas uroczystości przypomniano historię biblioteki, a Krystyna Kuźmińska z MKiDN mówiła o „Aktualnej sytuacji bibliotek publicznych w Polsce”. Jubileuszowi

towarzyszyła wystawa nt.: „Obraz społeczności wiejskiej w Chłopach Władysława Reymonta”.

W dniu 29.09.2000 r. swoje 70-lecie święciła Biblioteka Publiczna w Szydłowcu. Z tej okazji odbyło się uroczyste spotkanie pracowników i czytelników Biblioteki z władzami miasta, kiermasz książek i wieczór literacki Stowarzyszenia Grupy Literackiej „Łuczywo”, zrzeszającej 20 poetów.

WYSTAWY

W dniu 21.09.2000 r. w BN otwarto wystawę p.n.: „Ukraina – Polska: w stronę dialogu”. Prezentuje ona wybór polskiego piśmiennictwa (ze zbiorów BN) o Ukrainie i naszych wzajemnych relacjach. Ekspozycja została zaaranżowana w 4 działach chronologicznych, zatytułowanych: „U źródle” (literatura do 1945 r.), „W trudnym czasie” (piśmiennictwo z l. 1945-1989), „Wyzwania wolności” (literatura ostatniej dekady), „W drodze” (prezentacje aktywności piśmienniczej, wydawniczej, kulturalnej mniejszości ukraińskiej w Polsce i polskiej na Ukrainie). Pokrótce zaprezentowano także literaturę piękną, w której motywy ukraińskie odgrywają znaczącą rolę. Ta część nosi tytuł „Cierń i róża Ukrainy”. Honorowym patronem wystawy był Jerzy Giedroyc, który zdażył jeszcze napisać tekst do folderu jej towarzyszącego. Autorem scenariusza i komisarzem wystawy jest Hanna Łaskarzewska.

W dniu 6.10.2000 r. w Książnicy Cieszyńskiej otwarto wystawę p.n.: „Prasowy boom. Czytelnictwo Śląska Cieszyńskiego po 1989 r.” Wernisaż połączony był z promocją *Bibliografii publicystyki historycznej na łamach prasy Śląska Cieszyńskiego za rok 1996*.

Maszynopis wpłynął do redakcji 2 listopada 2000 r.

KRONIKA ZAGRANICZNA

DOROCZNA KONFERENCJA GENERALNA LIBER

29. Konferencja Generalna Lique des Bibliothques de Recherche odbyła się w dn. 27.07-1.08.2000 r. w Kopenhadze. Otwierając obrady, jej przewodniczący prof. Elmar Mittler mówił o zmieniającej się roli bibliotek i potrzebie stosowania nowej strategii ich służb. Podkreślił znaczenie stosowania norm dla przepływu informacji, jednak za najistotniejszy symptom przekształcania się funkcji bibliotek uznał tworzenie przez nie źródeł elektronicznych oraz powszechne już korzystanie z istniejących baz danych. Wyraził przekonanie, że biblioteki naukowe przyszłości będą jednocześnie ośrodkami komputerowymi i instytucjami mającymi możliwość publikowania na żądanie.

Referaty wygłoszone podczas Konferencji dotyczyły problematyki bibliotek uniwersyteckich: m.in. potrzeby rozwijania przez nie stosunków partnerskich ze społecznością akademicką, ważnych dla wszystkich bibliotek naukowych zagadnień uwzględniania źródeł Internetu w serwisach informacyjnych, a także niektórych tematów dotyczących bibliotek narodowych, jak polityka groma-

dzenia zbiorów, ich ochrona i konserwacja. Teksty referatów zostały opublikowane in extenso.

LIBER Quarterly 2000 Vol. 10 s. 286-427

NOWY PROJEKT OCLC

We wrześniu 1997 r. naukowcy z Online Computer Library Center (Dublin, Ohio) rozpoczęli prace nad przygotowaniem nowej wersji WorldCat, międzynarodowego katalogu centralnego, który – korzystając z programu OCLC – od ok. 30 lat tworzą bibliotekarze całego świata. Obecnie znajdują się w nim ok. 44 mln rekordów rejestrujących zasoby 37 000 bibliotek w 76 państwach.

Nowy projekt, nazwany CORC (Cooperative Online Resource Catalog) będzie zawierał opisy źródeł online włączanych przez biblioteki. Będzie to więc system zarządzania zasobami elektronicznymi, który jednocześnie ułatwi bibliotekarzom sporządzanie opisów materiałów zdigitalizowanych. W styczniu 1999 r. współpracę z CORC rozpoczęły pierwsze biblioteki. Przewiduje się, że w końcu 2000 r. CORC zostanie oficjalnie nowym serwisem OCLC.

OCLC Newsletter 2000 no. 246 s. 32-33

„CRIMEA 2000”

Od 1994 r. odbywają się co roku na Krymie (Ukraina) konferencje bibliotekarzy, przedstawicieli administracji, wydawców i księgarzy z państw b. ZSRR. W 7. spotkaniu, które miało miejsce w Sudak na Krymie w dn. 3-10.06.2000 r. uczestniczyło 1 100 osób, głównie z Republiki Rosyjskiej (670) i Ukrainy (190). Koordynatorem konferencji był przedstawiciel IFLA. Tematyka obrad była wielokierunkowa, dotyczyła różnych typów bibliotek i ich działalności. Odbywało się wiele spotkań, warsztatów, dyskusji i prezentacji.

Federacja Rosyjska i państwa, które wchodziły w skład b. ZSRR znajdują się i jeszcze długo będą w trudnej sytuacji ekonomicznej. Spotkania krymskie, które umożliwiają licznym grupom bibliotekarzy wymianę doświadczeń i kontakt z kolegami z innych krajów, są przez nich bardzo cenione.

IFLA Journal 2000 Vol. 26 no. 4 s. 318-319

20. ROCZNICA SEKCJI IFLA DS. SŁUŻB BIBLIOTECZNYCH LA SPOŁECZEŃSTW WIELOKULTUROWYCH

Wielkie ruchy migracyjne po II wojnie światowej uwidocznily brak służb bibliotecznych dla mniejszości narodowych i imigrantów. W 1973 r. Biblioteka Narodowa Kanady jako pierwsza zorganizowała tego typu usługi w obrębie sieci bibliotek publicznych. W 1980 r. podczas Konferencji Ogólnej IFLA utworzono specjalną Grupę Roboczą, a jej przewodniczącą została Maria Zielińska, która przeprowadziła akcję Biblioteki Narodowej Kanady. Zaczęto organizować warsztaty, konferencje i publikować materiały szkoleniowe. Działania te okazały się tak potrzebne, że w 1983 r. Grupa Robocza została przekształcona w Okrągły Stół, a w 1986 r. podczas Konferencji IFLA w Tokio powstała Sekcja ds. Służb Bibliotecznych dla Społeczeństw Wielokulturowych (Section on Library Services to Multicultural Populations). Zaczęło ukazywać się czasopis-

mo *Multicultural Librarianship* (1986-1991), materiały i sprawozdania ze spotkań i konferencji, poradniki (m.in. *Multicultural communities. Guidelines for library services*. London 1987, 1998; *Multicultural librarianship. An international handbook*. Munich 1992). Od 1991 r. Sekcja wydaje specjalny Newsletter.

IFLA Journal 1999 Vol. 25 no. 4 s. 303-307

PROBLEMY DIGITALIZACJI CZASOPISM

Terminem „czasopisma elektroniczne” określa się najczęściej periodyki ukazujące się bieżąco tylko w takiej postaci lub elektroniczne wersje czasopism wydawanych drukiem. Obecnie pojawiły się próby przenoszenia na postać cyfrową czasopism dawnych. Zagadnieniom tym była poświęcona konferencja europejska zorganizowana w Kopenhadze w dn. 13-14.03.2000 r.

Pierwszym programem digitalizowania dawnych czasopism jest amerykański JSTOR (Journal STORage) realizowany od 1995 r. dzięki pomocy finansowej Fundacji A.W. Mellona. Obecnie baza JSTOR zawiera 117 najważniejszych czasopism z zakresu matematyki, gospodarki i nauk społecznych. W Europie istnieje kilka programów narodowych, wśród których najważniejszymi są angielski i niemiecki oraz ogólnoeuropejski DIEPER (Digitized European PERiodicals). Podczas konferencji Digitizing Journals w Kopenhadze toczyła się dyskusja na temat potrzeby programów, wyrażano jednak zastrzeżenia co do ich użyteczności. Pomimo to w końcowym oświadczeniu stwierdzono, że wybór wydawnictw do digitalizacji i organizacja jej prowadzenia należą do obowiązków bibliotek narodowych, a digitalizowane czasopisma powinny stać się częścią bazy danych EROMM (European Register of Microfilm Masters).

NFD: Information – Wissenschaft und Praxis 2000 Bd. 51 H. 4 s. 243-244

MODERNIZACJA ROSYJSKIEJ BIBLIOTEKI PAŃSTWOWEJ W MOSKWIE

Jedna z dwóch bibliotek narodowych Federacji Rosyjskiej (dawna Biblioteka im. W. I. Lenina) przechodzi obecnie gruntowną transformację polegającą na przekształceniu jej z biblioteki tradycyjnej w nowoczesną, stosującą najnowsze technologie informacyjne. Celem modernizacji prowadzonej przy poparciu UNESCO jest udoskonalenie usług informacyjnych, zasad gromadzenia zbiorów, usług dla użytkowników i kształcenia personelu. Realizację rozpoczętą 10.12.1998 r. zaplanowano na 18 miesięcy. W tym czasie zostaną zainstalowane moduły zautomatyzowanego katalogowania i OPAC. Modernizacją kieruje British Council, sponsorami są m.in. Komisja Europejska, Brytyjska Fundacja Know How i Biblioteka Narodowa Szkocji. Projekt finansuje Tacis (Technical Assistance to the Commonwealth of Independent States), akcja Unii Europejskiej pomocy nowym niezależnym państwom b. ZSRR i Mongolii.

Information Retrieval and Library Automation 2000 Vol. 35 no. 9 s. 1-2.

JAPOŃCZYCY DIGITALIZUJĄ BIBLIĘ GUTENBERGA

Zespół specjalistów z Uniwersytetu w Keio w celu uczczenia 600. rocznicy wynalazku druku przystępuje do digitalizacji dwóch egzemplarzy *Biblii Guten-*

berga znajdujących się w zbiorach Biblioteki Brytyjskiej. Zastosowanie nowej technologii przeznaczonej specjalnie do badania rzadkich książek umożliwiło określenie różnic między egzemplarzami i pozwoliło lepiej poznać technikę druku stosowaną przez Gutenberga.

Po zakończeniu pracy *Biblia* zostanie udostępniona na stronie internetowej Biblioteki Brytyjskiej.

Program: electronic library and information systems 2000 Vol. 34 no. 4 s. 411

ZADANIA BIBLIOTEK W XXI W.

W dniach 9-13.10.2000 r. w Bibliotece Narodowej Ukrainy w Kijowie odbyła się doroczna międzynarodowa konferencja p.n.: „Biblioteki – centrami naukowo-informacyjnych zasobów w XXI w.”. Na sekcji poświęconej programom i technologiom przechowywania narodowego bibliotecznego zasobu Jolanta Byczkowska-Sztaba, kierownik centrum RISM w BN w Warszawie wygłosiła referat nt.: „Dawne rękopisy muzyczne w Polsce – ich rejestracja w katalogach RISM i zabezpieczanie w zbiorach mikrofilmowych w Bibliotece Narodowej”.

Informacja od Hanny Łaskarzewskiej

KULTURA KSIĄŻKI RZECZYPOSPOLITEJ

Pod tym hasłem odbyły się w dn. 15-16.09.2000 r. w Bibliotece Narodowej Białorusi w Mińsku drugie warsztaty księgoznawcze z udziałem licznych prelegentów z Polski, którzy wygłosili następujące referaty: dr hab. Antoni Krawczyk (Instytut Historii UMCS) – „Dziedzictwo dawnych epok oraz dorobek współczesnych uczonych w podręcznikach Akademii Kijowskiej w XVIII w.”; dr Zoja Jaroszewicz-Pieresławcew (Uniw. Warmińsko-Mazurski, Olsztyn) – „Książki cyryliczne XVI-XVII w. z typografii Wielkiego Księstwa Litewskiego w zbiorach bibliotek warszawskich”; dr Jolanta Gwioździk (IBiIN UŚ) – „Staropolskie biblioteki klasztorów żeńskich na wschodnich ziemiach Rzeczypospolitej”; dr hab. Maria Pidłypczak-Majerowicz (Inst. Bibliot. UW.) – „Biblioteki zakonne ziemi grodzieńskiej do końca XVIII w.”; dr Iwona Pietrzakiewicz (IBiIN Akad. Pedagog., Kraków) – „Badania nad bibliotekami klasztorowymi w Królestwie Polskim i Wielkim Księstwie Litewskim (na przykładzie krakowskiej kongregacji kanoników regularnych laterańskich)”; dr hab. Edward Różycki (IBiIN UŚ) – „Księgozbiory patrycjatu lwowskiego w XVII w.”; dr Lidia Kowkiel (Akad. Pedagog., Kraków) – „Księgozbiory prywatne na terytorium Wielkiego Księstwa Litewskiego epoki Oświecenia (problemy i możliwości badawcze)”; Przemysław Borowik (Uniw. w Białymstoku) – „Nieznana introligatornia w Grodnie w XVII w.”.

Informacja od Hanny Łaskarzewskiej

Maszynopis wpłynął do redakcji 27 października 2000 r.

WYDAWNICTWA OTRZYMANE

Wydawnictwa zwarte

Informacja elektroniczna a prawo autorskie. Materiały z warsztatów, Warszawa, 30 września – 1 października 1999. Oprac. i red. Lucjan Biliński. Warszawa: Wydaw. SBP 2000. Propozycje i Materiały, 35.

Andrzej Padziński: *Stosowanie Polskich Norm w zautomatyzowanych katalogach bibliotecznych*. Warszawa: Wydaw. SBP 2000. Formaty. Kartoteki, 6.

Janina Przybysz, Paweł Piórek: *Plan marketingowy dla biblioteki fachowej (na przykładzie Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu)*. Warszawa: Wydaw. SBP 2000. Propozycje i Materiały, 39.

Słownik pracowników książki polskiej. Suplement 2. Pod red. Hanny Tadeusiewicz z udziałem Bogumiła Karbowskiego. Warszawa: Wydaw. SBP 2000. Nauka, Dydaktyka, Praktyka, 39.

Tadeusz Zarębski: *Polskie prawo biblioteczne*. Aneks 1, 1990-2000. Według stanu prawnego na dzień 1 czerwca 2000 r. Warszawa: Wydaw. SBP 2000.

Wydawnictwa ciągłe

Bibliotekarz 2000 nr 6-9.

Komunikaty. Biblioteka Narodowa 2000 nr 6-7/8.

Poradnik Bibliotekarza 2000 nr 6-9.

Zagadnienia Informacji Naukowej 2000 nr 1 (75).

AUTORZY

- | | |
|---|---|
| Maria DEMBOWSKA, prof. dr hab. | – Warszawa |
| Janina JAGIELSKA, mgr | – Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy |
| Alicja KENSKA, mgr | – Biblioteka Główna Szkoły Głównej Handlowej |
| Małgorzata KISIŁOWSKA, dr | – Uniwersytet Warszawski. Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych |
| Halina KOZICKA-BOGUNIOWSKA, mgr | – Biblioteka PAN w Warszawie |
| Barbara LEYTNER-ZEMNEK, mgr | – Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie |
| Anna OGONOWSKA, mgr | – Uniwersytet Warszawski. Centrum Europejskie |
| Maria REKOWSKA, dr | – Biblioteka Główna Szkoły Głównej Handlowej |
| Ewa STACHOWSKA-MUSIAŁ, mgr | – Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie |
| Józef SZOCKI, dr hab., prof. | – Akademia Pedagogiczna w Krakowie. Instytut Filologii Polskiej |
| Jacek WOJCIECHOWSKI, prof. dr hab. | – Uniwersytet Jagielloński. Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej |
| Hanna ZASADOWA, mgr | – Warszawa |
| Kronikę krajową oprac.
Hanna ŁASKARZEWSKA, mgr | – Biblioteka Narodowa |
| Kronikę zagraniczną oprac.
Mirosława KOCIEĆKA, mgr | – Biblioteka Narodowa |
| Tł. na jęz. ang.
Krzysztof NOWIŃSKI, dr | – Uniwersytet Warszawski |

WSKAZÓWKI DLA AUTORÓW

Redakcja *Przeglądu Bibliotecznego* uprzejmie prosi autorów o przestrzeganie następujących zasad przy nadsyłaniu materiałów do publikacji:

- artykuł nie powinien przekraczać 20 stron, recenzja, sprawozdanie itp.
 - 7 stron maszynopisu formatu A4 wraz z przypisami i ewentualnymi tablicami, prace można przysyłać również na dyskietkach;
- tekst maszynopisu powinien być napisany z podwójnym odstępem między wierszami (ok. 30 wierszy na stronie, margines 4,5 cm);
- materiały ilustracyjne (np. tablice, wykresy) powinny być umieszczone na osobnych ponumerowanych stronach z zaznaczeniem ich miejsca w tekście;
- przypisy należy umieszczać na końcu tekstu lub na osobnych stronach. Opis w przypisie winien składać się z imienia i nazwiska autora, tytułu publikacji, miejsca wydania, nazwy wydawnictwa i roku wydania oraz stron, na których znajduje się cytowany fragment. W przypadku powoływania się na artykuł opis powinien zawierać imię i nazwisko autora, tytuł artykułu, nazwę czasopisma, rok, tom, numer i strony (od-do) lub stronę cytowanego fragmentu;
- do każdego artykułu powinno być dołączone streszczenie autorskie o objętości ok. 1/2 strony maszynopisu;
- autorzy proszeni są o podawanie (oprócz imienia i nazwiska) również tytułu naukowego, nazwy i adresu instytucji, w której pracują, prywatnego adresu oraz numeru telefonu, a także danych koniecznych do wypełnienia deklaracji podatkowej: data i miejsce urodzenia, imiona rodziców, numer ewidencyjny PESEL, adres rejonowego urzędu skarbowego oraz formy płatności;
- materiały należy dostarczać w maszynopisie w 2 egzemplarzach, lub na dyskietce (Word '97) + 1 egz. wydruku.

Przegląd Biblioteczny drukuje materiały oryginalne, tylko takie, których autor nie zamierza publikować w innych czasopismach. Redakcja zamawia materiały na podstawie wcześniejszego zgłoszenia tematu lub konspektu. Materiałów nie zamówionych redakcja nie zwraca.

Redakcja zastrzega sobie prawo skracania tekstów oraz wprowadzania zmian w uzgodnieniu z autorem.

Ważniejsze dostrzeżone błędy druku
„Przegląd Biblioteczny”
2000 z. 1/2

Str.	Wiersz	Jest	Powinno być
103	6 d.	gardes	gardées

PRZEGLĄD BIBLIOTECZNY

W a r u n k i p r e n u m e r a t y

Zamówienia na „Przegląd Biblioteczny” prosimy kierować na adres:

Biblioteka PAN w Warszawie
Redakcja „Przeglądu Bibliotecznego”
Pałac Kultury i Nauki, VI p.
00-901 Warszawa
tel. 6566600, 6203302, fax 6566639
e-mail biblzaw@pan.pl
NIP 525-10-48-053

Konto: BPAN PBK XIII O/Warszawa nr 11101053-411050004438

„Przegląd Biblioteczny” można otrzymywać:

- składając zamówienie na piśmie na dowolny okres lub na poszczególne zeszyty zarówno archiwalne, jak i bieżące. Odbiorca wnosi wówczas opłatę po otrzymaniu przesyłki (zeszyt) wraz z rachunkiem);
- wysyłając zamówienie i opłacając roczną prenumeratę na wyżej podane konto do końca lutego roku objętego prenumeratą; po tym terminie opłacenie rocznej prenumeraty nie będzie możliwe;
- bezpośrednio w redakcji, płacąc gotówką;
- ponadto sprzedaż zeszytów bieżących prowadzą: „Kolporter” S.A. (02-255 Warszawa ul. Krakowiaków 66/78); UNIPRESS WAW Sp. z o.o. (01-106 Warszawa ul. Nakielska 3); Księgarnia Wysyłkowa „Lexicon” (03-599 Warszawa ul. Kielecka 16 m. 4); Księgarnia Akademicka Sp. z o.o. (31-008 Kraków ul. Św. Anny 6); Czasopisma Polskie PRESS (08-110 Siedlce ul. Poznańska 4); „Ruch” S.A. Oddział Warszawa (00-728 Warszawa, ul. Kierbedzia 8/10); Księgarnia „Skarbnica” (31-007 Kraków, ul. Wiślna 3).

Cena prenumeraty na 2001 r. – 63,00 zł

W I kwartale 2001 r. ukaże się:

SŁOWNIK POLSKICH TOWARZYSTW NAUKOWYCH

Tom 2 część 3 (ostatnia)

Publikacja zawierać będzie:

- materiały o polskich towarzystwach naukowych i upowszechniających naukę o zamkniętej historii
- aneks rejestrujący towarzystwa, do których nie zachowały się materiały źródłowe
- bibliografię prac ogólnych o społecznym ruchu naukowym
- indeksy zbiorcze do całego tomu 2

Zamówienia przyjmuje wydawca:

Biblioteka PAN w Warszawie
Pracownia *Słownika polskich towarzystw naukowych*
Pałac Kultury i Nauki, VI p.
00-901 Warszawa
tel. 6566600, 6203302, fax 6566639
e-mail biblzaw@pan.pl
NIP 525-10-48-053